■ EDIȚIA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE Și PSIHOLOGII JURNAL, fondat de prof N Ya Grotom și A A Abrikosov ANUL V Cartea ( ) Sub conducerea profesorilor N Ya Grot și L M Lopatin MOSCOVA Tapo-litografie a T-va I N Kushnerev și Co , Pimenovskaya Ukh , Own casa Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " CONŢINUT Pagină Pe problema liberului arbitru -Lev Tolstoi pozitivismul francez - Semipozitiviști: Alfred Fullier -A A Kozlova La întrebarea despre semnificația ideii de paralelism în psihologie - N Ya Grota ", Despre tipurile de credință în relația sa cu cunoașterea (Sfârșitul),- Alexandru I Vvedensky Sensul iubirii (articolul al cincilea) -Vl S Solovieva Departament special Despre sarcinile istoriei filozofiei -H N Strahova Despre vorbirea umană (Sfârșit) -A A Kornilov Principii filozofice în fiziologia modernă și relația dintre filozofie și știința naturii și medicina N Ya Pyaskovsky La psihologia microcefaliei -S S Korsakova ' *■ "Spaţiul" lui Lobaciovski - N I Şişkin Critică și bibliografie I recenzie de cărţi Jos Royce Spiritul filozofiei moderne -AH Gilyarova Biblioteca "Runivers" Sehmekel Die Philosophie der mittleren Stoa -AH Gilyarov Aulard Le Culte de la Raison et le Culte de l'Être suprême * (-) -AH Gilyarova Wundt Vorlesungen über Menschen und Thierseele, Aufla-ge -E I Chelpanova Qigen Psihologie fiziologică - E I Chelpanova II REVIEW JOURNALOV Monistul -S K Zeitschr f Psih u fiziol d Sinnesorgane -E I Chelpanova Cărți noi trimise editorilor Societatea Psihologică O nouă carte de B N Chicherin -Kn S N Trubetskoy Izvestiya și note Anunturi Biblioteca "Runivers " Pe problema liberului arbitru (Din o lucrare inedită) eu Orice ar face o persoană, el acționează în felul acesta și nu altfel, în toate acțiunile sale conștiente, doar pentru că fie recunoaște acum că adevărul este că cineva ar trebui să acționeze așa cum face el, fie pentru că a recunoscut anterior acest lucru; acum, numai din inerție, din obișnuință, el acționează așa cum a recunoscut-o ca fiind potrivită înainte Fie că un om este sau se abține de la mâncare, lucrează sau se odihnește, aleargă sau este în pericol, dacă este un om conștient, el face ceea ce face numai pentru că consideră că este potrivit, rezonabil, consideră că adevărul este să facă acest lucru și nu altfel, sau au luat în considerare de mult acest lucru Recunoașterea sau nerecunoașterea faptului că adevărul constă în a acționa astfel și nu altfel, nu depinde de cauze exterioare care sunt supuse observării umane, ci de unele alte cauze care se află în persoana însăși și nu sunt supuse la observația lui Deci, uneori, în toate condițiile externe, aparent favorabile pentru recunoașterea ca cauză a acțiunilor Întrebări de filosofie, KN Biblioteca "Runivers" l gros i adevărul, o persoană nu-l recunoaște și, dimpotrivă, o alta, în toate condițiile cele mai nefavorabile, îl recunoaște și acționează în conformitate cu el Prin urmare, o persoană, simțindu-se neliberă în acțiunile sale, se simte întotdeauna independentă de condițiile externe, adică liberă, în ceea ce este cauza acțiunilor sale - în recunoașterea sau nerecunoașterea adevărului / Și se simte liberă nu numai din evenimentele exterioare care au loc în afara lui, dar chiar din propriile sale acțiuni Deci o persoană, după ce a săvârșit o faptă contrară a ceea ce recunoaște drept adevăr, rămâne totuși liberă să-l recunoască sau să nu-l recunoască, adică își poate considera fapta bună, ceea ce înseamnă că nu este contrar adevărului, și să se justifice săvârșindu-l, - și poate, recunoscând adevărul, să-și considere fapta rea, contrară ei și să se condamne pe sine în ea Așadar, jucătorul sau bețivul, care nu a suportat ispita și a căzut în pasiunea lui, rămâne totuși liber să recunoască jocul și beția - fie

distracție răutăcioasă, fie indiferentă În același mod, o persoană care a fugit dintr-o casă în flăcări, incapabil să reziste căldurii și nesalvandu-și tovarășul, rămâne liberă să recunoască adevărul că o persoană, cu pericolul vieții sale, trebuie să servească viețile altora, și consideră-i fapta rea și, prin urmare, condamnează-te pentru ea - sau nerecunoscând acest adevăr, consideră acțiunea ta ca fiind firească, necesară și justifică-te în ea În primul caz, când recunoaște adevărul, în ciuda abaterii sale de la el, își pregătește o serie întreagă de fapte bune care decurg inevitabil dintr-o astfel de recunoaștere, în concordanță cu adevărul; în al doilea caz, își pregătește o serie întreagă de fapte rele contrare adevărului Nu este că omul este întotdeauna liber să recunoască sau să nu recunoască fiecare adevăr Există adevăruri, demult Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA LIBULUI ARBIT deja fie recunoscută de persoana însăși, fie transmisă ei prin educație, tradiție și acceptată de aceasta pe credință, în urma faptului că a devenit un obicei pentru el, a doua natură: o persoană nu poate să nu recunoască astfel de adevăruri și, prin urmare, nu este liberă în raport cu lor Mai sunt şi alte adevăruri, doar parcă în depărtare s-ar prezenta omului şi nu i s-au revelat încă pe deplin; omul nu le poate recunoaște în mod voluntar Recunoscându-i pe aceia și pe alții, el este la fel de neliber: nu poate decât să-l recunoască pe primul și nu îl poate recunoaște încă pe al doilea Dar există un al treilea fel de adevăr - cei care nu au devenit încă pentru o persoană un motiv inconștient de activitate, dar împreună cu asta i-au fost deja dezvăluiți cu atât de clar încât nu le poate ocoli și trebuie inevitabil să le trateze într-un fel sau altul, recunosc sau nu recunosc ih În raport cu aceste adevăruri, și numai cu aceste adevăruri, se manifestă libertatea omului Fiecare persoană din viața lui se află în relație cu diverse adevăruri și cu adevărul în general în poziția unui călător care merge în întuneric cu lumina în fața Lanternei în mișcare: nu vede ce a trecut și ce a fost deja acoperit de întunericul, el nu vede nici măcar în ce măsură nu a ajuns și ce nu a fost încă luminat de Lanterna lui; și nu are puterea de a-și schimba atitudinea față de una sau de alta Dar vede ceea ce este luminat de Lantern, indiferent unde s-ar afla pe potecă și are întotdeauna puterea de a alege o parte sau alta a drumului pe care se mișcă În același mod, pentru fiecare persoană care se mișcă în viața spirituală, există întotdeauna adevăruri deja experimentate, asimilate de el și care fac deja parte din conștiința sa - există altele care nu au fost încă dezvăluite privirii sale mentale și sunt doar prevăzute de el - și există și al treilea adevăr, atât de revelator pentru o persoană încât trebuie inevitabil să le trateze într-un fel sau altul: să le recunoască sau să nu le recunoască Și astfel, în recunoașterea sau nerecunoașterea acestor adevăruri, se manifestă ceea ce * recunoaștem ca libertatea noastră Biblioteca "Runivers" l gros ñ Întreaga dificultate și aparenta insolubilitate a întrebării libertății omului provine din faptul că oamenii care decid această întrebare își imaginează că omul este imobil în raport cu adevărul Omul nu este, fără îndoială, liber, dacă doar admitem că viața omului și a omenirii nu este o mișcare constantă de la întuneric la lumină, de la un grad inferior de adevăr la unul mai înalt, de la un adevăr mai amestecat cu eroare, la un adevăr mai mult eliberat de ele, adică dacă imaginați-vă o persoană nemișcată O persoană nu ar fi liberă dacă nu ar cunoaște niciun adevăr și, în același fel, nu ar fi liber și nici măcar nu ar avea conceptul de libertate, dacă tot adevărul care ar trebui să-l călăuzească în viață, odată pentru totdeauna în toată puritatea ei,

fără un amestec de eroare, i-a fost dezvăluită Dar omul nu este imobil în ceea ce privește adevărul: în mod constant, pe măsură ce progresează în viață, fiecare persoană, la fel ca întreaga umanitate, este din ce în ce mai eliberată de eroare și se supune adevărului Și, prin urmare, toți oamenii sunt întotdeauna într-o relație triplă cu adevărul: unele adevăruri au fost deja asimilate de ei că au devenit cauze inconștiente ale acțiunilor, altele abia încep să li se dezvăluie, treimi, deși nu au fost încă asimilate de ei, li se dezvăluie într-un asemenea grad de claritate încât trebuie inevitabil să le trateze într-un fel sau altul, trebuie să le recunoască sau să nu le recunoască Și tocmai în recunoașterea sau nerecunoașterea acestor adevăruri constă libertatea omului / Viața umană se mișcă după o singură lege definită și neschimbătoare Și, prin urmare, în general nu este gratuit: toți oamenii vor urma inevitabil singura cale a acestei legi Dincolo de această cale nu poate exista viață Dar legea vieții umane le apare oamenilor sub formă Biblioteca "Runivers" ÎNTREBARE DESPRE LIBERUL ARBIT Õ încetul cu încetul, adevărul care se dezvăluie, care poate fi sau nu recunoscut de ei: și de aceea, pe calea legii vieții, oamenii pot merge în două căi: fie de unul singur, supunându-se conștient și liber legii viață, sau supunerea involuntară și inconștientă acesteia Libertatea omului este în această alegere Nu este că o persoană poate, indiferent de cursul vieții și de motivele deja existente și care o influențează, să efectueze acțiuni arbitrare, ci că poate, recunoscând legea vieții care i se dezvăluie în conștiință, sub forma adevărului , mărturisindu-l, să devină un executant liber și vesel al lucrării nu numai a propriei sale, ci și a vieții lumii și poate, nerecunoscând adevărul, să devină sclav al legii vieții și să fie cu forța și dureros atras acolo unde nu vrea să meargă O asemenea libertate, în limite atât de înguste, pare oamenilor atât de neînsemnată încât nu o observă: unii (deterministi) consideră această cotă de libertate atât de mică încât nu o recunosc deloc; alţii, apărătorii libertăţii depline, având în vedere libertatea lor imaginară deplină, neglijează aceasta, care li se pare un grad de libertate neînsemnat Libertatea, închisă între limitele adevărului, care a devenit un instinct, o a doua natură, și adevărul, care nu a fost încă revelat conștiinței omului - libertatea, care constă numai în recunoașterea unui anumit grad de adevăr revelat, oamenilor li se pare a fi lipsa de libertate, - cu atât mai mult, că o persoană dorește sau nu vrea să recunoască ceea ce i s-a revelat adevăr, el va fi inevitabil obligat să-l îndeplinească în viață Un cal înhămat la o căruță cu alții nu este liber să nu meargă înaintea căruței, iar dacă nu are noroc, căruța își va bate picioarele și se va duce unde merge căruța și, involuntar, o va căra Dar, în ciuda acestei libertăți limitate, ea este liberă să transporte sau să fie trasă de un cărucior La fel cu omul Este această libertate mare, nu este mare în comparație cu asta? Biblioteca "Runivers" G l t o l s t o fl Libertatea fantastică pe care ne-am dori să o avem, această libertate singură există fără îndoială, iar această libertate este libertate Și nu numai că această libertate este adevărata libertate, este și adevărată viață Conform învățăturilor lui Hristos, o persoană care vede sensul vieții în acea zonă în care nu este liberă - în zona consecințelor, i e fapte, nu are viață adevărată Viața adevărată, conform învățăturii creștine, are doar unul care și-a transferat viața în zona în care este liberă - în zona cauzelor, adică cunoașterea și recunoașterea adevărului revelat, mărturisirea lui și deci urmarirea inevitabilă (ca o căruță în spatele calului) - împlinirea lui / Dându-și viața treburilor cărnii, o persoană face acele lucruri care depind întotdeauna de cauze spațiale

și temporale din afara lui Nici măcar el însuși nu face nimic; doar i se pare că face, dar în realitate toate acele lucruri pe care crede că le face sunt făcute prin el de către Puterea Superioară, iar el nu este creatorul vieții, ci sclavul ei; dându-și viața în recunoașterea și mărturisirea adevărului care i se dezvăluie, el, unindu-se cu izvorul vieții universale, săvârșește fapte nu mai personale, private, în funcție de condițiile de spațiu și timp, ci fapte care nu au alt motiv decât conștiința lui, iar componentele înseși cauza oricărui rest, care are o valoare infinită, nelimitată // Împărăția lui Dumnezeu este luată cu forța și numai cei care fac un efort o încântă, iar acesta este efortul prin care este luată Împărăția, și pe care fiecare om trebuie și poate să-l facă, nu constă în fapte exterioare, ci numai în recunoaşterea şi mărturisirea adevărului de către fiecare persoană în parte oile Neglijând esența vieții adevărate, care constă în recunoașterea și mărturisirea adevărului, și încordându-și eforturile pentru a-și îmbunătăți viața, asupra acțiunilor externe, oamenii sunt ca Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA LIBERTĂȚII UNDELOR suntem oameni de pe vaporul cu aburi care, pentru a ajunge la țintă, ar îneca motorul cu abur, ceea ce îi împiedică să pună vâslașii, iar în furtună ar încerca, în loc să mergem cu bacul deja gata, să vâslem cu lipsesc vâsle la apă Oamenii trebuie doar să înțeleagă asta: să înceteze să-i pese de afacerile externe și generale în care nu sunt liberi și să folosească toată energia pe care o folosesc pentru afaceri externe, să folosească pentru ceea ce sunt liberi - pentru recunoașterea și mărturisirea adevărului care merită în fața lor, să se elibereze pe sine și pe oameni de minciuni și ipocrizie care ascund adevărul - pentru ca nu numai fiecare persoană în parte să realizeze cel mai înalt bine care îi este disponibil, ci pentru ca măcar acel prim pas al Împărăției lui Dumnezeu să fie realizat , pentru care oamenii sunt deja pregătiți în conștiința lor Lev Tolstoi Biblioteca "Runivers" pozitivismul francez *) (Semipozitiviști: Fullier, Guyot și Tarde) eu Fullier (Alfred Fouillée), ca cel mai proeminent reprezentant al semipozitivismului Permiteți-mi să încep scurta mea caracterizare a lui Fullier cu o propoziție paradoxală, în felul lui Voltaire Dacă în prezent un astfel de filozof ca Fullier nu ar exista de fapt, atunci ar trebui să fie inventat artistic, astfel încât oamenii care iubesc filosofia și sunt interesați de dezvoltarea ei ulterioară să fie destul de clar că pe baza pe care s-a mutat în dezvoltare în timpul secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea, nu mai poate face progrese suplimentare Filosofia modernă trebuie să pornească pe o nouă cale într-un aspect foarte important și esențial și anume: în primul rând, trebuie să se elibereze de prejudecata din ce în ce mai înrădăcinată că filosofia este altceva și nu o știință**) Lasă filo *) Vezi Întrebări de filozofie şi psihologie, - , carte , i și Pozitiviști: Auguste Comte și Taine **) Nu se poate spune că această cale a fost absolut nouă, deoarece filozofia a urmat-o uneori și destul de mult timp, ca, de exemplu, în persoana lui Platon, Aristotel și a unora dintre urmașii lor, uneori a stat pe ea pentru o scurtă perioadă de timp în activitățile cutare sau aceluia filosof (de exemplu, Hegel), dar toate acestea au fost insuficient fundamentate în principiu și, prin urmare, nu ferm Biblioteca "Runivers" Φ PANTS VZSKII POZITIV și anume Soph nu cedează vocilor măgulitoare care susțin că filosofia este chiar ceva mai înalt decât știința, că ea înlocuiește religia, că este cea mai înaltă formă de poezie, singura bază a moralității etc Să, fără a fi purtat de aceste voci, el stă ferm și fără ezitare pe un singur lucru, că este o știință , chiar dacă, în ceea ce privește dificultatea

subiectului său, și mai puțin perfectă decât altele, dar cu toate acestea este o știință și, mai mult, în importanța acestui subiect , cea mai înaltă dintre toate celelalte ramuri ale unei singure cunoștințe Prin urmare, este de la sine înțeles că știința trebuie să se îndrepte în mod independent către scopul său științific și nu, de dragul unei presupuse științifici mai mari, să meargă în urma altor științe sau să le imite în metodele și metodele de dobândire și construire a conținutului său *) La fel ca în epoca, de exemplu, a "Renașterii științelor", filosofia a înțeles că nu trebuie să fie "slujitorul teologiei"**), cum, mai departe, în secolul al VIII-lea, și-a dat seama că este imposibil pentru să imite matematica, așa că și acum ar fi trebuit să înceteze de mult să mai vadă în știința naturii un model de cunoaștere științifică în general și să se lase dus de titlul de "știință pozitivă", care este potrivit doar științelor convenționale, precum matematică, fizică, chimie etc ***) Acum întrebarea este de ce, mai mult decât oriunde, nevoia ca filosofia modernă să-și schimbe radical calea și direcția poate fi găsită la Fullier? Răspund: tocmai pentru că este în general cea mai remarcabilă dintre filozofii moderni, datorită combinării în ea a multor condiții pentru *) Unul dintre pașii importanți pentru această schimbare radicală de direcție ar fi o conștiință clară în rândul filosofilor că împărțirea activității noastre cognitive în diverse specialități nu se datorează esenței cunoașterii, ci doar circumstanțelor externe, de exemplu, limitarea puterea oamenilor individuali, imperfecțiunea formelor sociale de viață etc **) Din păcate, în același timp a început să caute un nou maestru și model de urmat ***) S-a întâmplat să întâlnesc în manualele unui joc de șah un titlu zgomotos și pretențios: "știința jocului de șah", și mărturisesc că această "știință", prin deplina ei convenționalitate, se potrivește titlului unui pozitiv, poate chiar în cel mai înalt grad, decât fizica, chimia și astronomia Biblioteca "Runivers" A KOZLOV să spună un cuvânt nou în domeniul activităţii filozofice În talentul său, el este, dacă nu superior, cel puțin nu inferior lui Taine sau oricărui alți contemporani ai săi; acelaşi lucru se poate spune despre erudiţia sa filozofică generală şi specială Prin pregătirea atentă pentru munca productivă în filozofie, el își depășește compatrioții moderni La fel, aproape nimeni nu-l depășește în energia cu care și-a început și își continuă misiunea filozofică, care a luat naștere din convingerea nesatisfăcătoarei sistemelor actuale de materialism, spiritualism și chiar pozitivism, convingere bazată pe critica pătrunzătoare la care a supus neobosit ih Din această convingere a apărut, desigur, o dorință arzătoare de a înlocui ceea ce nesatisfăcător cu munca proprie și pentru a evita orice unilateral în a face acest lucru, Fullier a ales o măsură specială de precauție, constând în metoda injectării cu sare* a fostelor doctrine filozofice Însă, în ciuda talentului, erudiției, pregătirii atente pentru muncă și energiei în implementarea ei, încă nu pot considera întreprinderea lui Fullier un succes, mai ales pentru că nu a renunțat complet la vechiul pământ Prin urmare, transformarea sa a filosofiei se dovedește inevitabil a fi un paliativ: principala sarcină cu care i-a fost confruntat nu a fost să convină asupra vechilor doctrine, ci să descopere noi principii, sau puncte de vedere, din care să fie posibil, pe de o parte , pentru a înțelege mai clar pe primul, iar pe de altă parte - este mai bine să prevăd mișcarea ulterioară a filosofiei Sper că veți explica tot ce tocmai s-a spus, în primul rând, indicând cele mai importante lucrări ale lui Fullier, care reprezintă, parcă, etape ale dezvoltării sistemului său filozofic și, în al doilea rând, printr-

o scurtă analiză a principiilor de bază concept al acestui sistem, și anume "idei-forțe" *) *) Desigur, din lipsă de timp și loc, nu pot intra în niciuna Biblioteca "Runivers" frln tsuzsii ή pos imiviizm unsprezece Cea mai importantă lucrare pregătitoare a lui Fullier pentru sistemul "idei-forțe" *) Puțin mai tânăr decât Taine ca vârstă, Fullier a apărut ca filozof puțin mai târziu decât el, și anume la sfârșitul anilor A atras imediat atenția lumii învățate asupra lui cu două venerabile, din punct de vedere al independenței, erudiției și talentului de expunere, lucrări istorice: "Filosofia lui Platon" **) și "Filosofia lui Socrate", încununate cu premii de "Academia de Științe Morale și Politice" Prin aceste studii independente în domeniul filosofiei antice, care constituie încă o sursă de putere vie pentru activitatea filozofică productivă, Fullier, parcă, s-a temperat pentru munca viitoare Nu există nicio îndoială că ideea ideilor, ca forțe creative, realizate în lumea reală, i-a fost sugerată pentru prima dată de platonism Deja în această primă lucrare se găsesc și semne ale principiului său metodologic al unirii doctrinelor Deci, în întrebarea controversată a interpreților lui Platon despre transcendența și imanența ideilor față de lumea lucrurilor , el combină ambele puncte de vedere Conform cercetărilor sale, reiese că ideile sunt atât transcendente, cât și imanente, sau, cu alte cuvinte, că lumea ideilor (sau a lui Dumnezeu), deși în sine nu este supusă originii, mișcării sau ființei, dar că, nu mai puțin , el, în ciuda unității și imuabilității sale, totuși, sunt necesare unele detalii și ar trebui limitate, poate, la indicii chiar mai scurte decât se face despre Taine *) Scrierile lui Fullier sunt numeroase și constau, pe lângă cărți întregi, din multe articole publicate în reviste ("Revue Philosophique ', "Revue des Deux Mondes") Desigur, le voi aminti aici doar pe cele care sunt cele mai importante pentru înțelegere geneza și dezvoltarea sistemului lui Fullier **) În urmă cu câțiva ani, acest eseu a apărut în ediția a II-a, unde Fullier își întărește opiniile exprimate în ediția I cu noi dovezi și explicații și îl îmbogățește cu noi studii (cum ar fi, de exemplu, despre relația platonismului cu creștinismul și despre platonism în filosofia timpurilor moderne) Biblioteca "Runivers" A KOZLOV Dimo este conectat cu lumea multor lucruri și participă la mișcarea sa *)· A doua etapă în dezvoltarea viziunii asupra lumii a lui Fullier este rezultatul studiului unui alt mare filozof, Kant, fără cunoștință adecvată cu care este imposibil să înțelegem filosofia timpurilor moderne Consecința acestui studiu a fost o soluție independentă la întrebarea principală pusă de Kant, despre posibilitatea libertății și, odată cu ea, moralitatea, soluție care a devenit punctul de plecare pentru propriul sistem al lui Fullier Față în față cu vechea luptă în filozofie a două vederi ireconciliabile - indeterminismul și determinismul, sau apărătorii și oponenții liberului arbitru **), Fullier în cartea sa (ed a -a) încearcă "prin metoda acordului" să împace vederile care se luptă: determinismul și indeterminismul trebuie să coincidă, pentru că (conform teoriei "idei-putere") ideea de libertate, realizată în mod constant în practică, va elibera tot mai mult ființa umană de dependența naturală, astfel încât , în cele din urmă, el va deveni la fel de liber ca și cum ar fi fost așa inițial, prin însăși natura sa Cu toate acestea, Fullier însuși admite că este încă imposibil să se dovedească pe deplin această coincidență a teoriilor determinismului și libertății, deoarece, poate, numărul *) Dotat cu o imaginație bogată și extrem de plin de resurse în comparații și explicații, Fullier compară pitoresc participarea idei care sunt, prin natura lor, viabile în cursul lumii lucrurilor - cu

centrul roții, nemișcat în timp ce razele sale sunt în mișcare continuă **) Lucrarea în care Fullier atinge această întrebare poartă titlul: "La liberté et le déterminisme", și a apărut în două ediții Prima a apărut la începutul anilor , a doua în anii și neobosit cu care dezvoltă fiecare gând până la ultimele sale limite, iar ca urmare a unor ezitări în înțelegerea și formularea principiilor de bază pe care le studiază, prima ediție suferă nu puțin de o lipsă de claritate voința absolutului, apoi consideră rațiunea ca fiind principiul său determinant, apoi, în cele din urmă, el subordonează atât voința, cât și mintea, și sentimentul unui fel de "ceva", care nu este epuizat nici de unul, nici de celălalt, nici de al treilea pozitivismul francez Faptele asupra cărora trebuie convenite sunt infinite, deși pentru practică este cu totul suficient curentul de gândire care pornește din ipoteza compatibilității ambelor teorii și, în același timp, este suficient pentru a elimina nesfârșita dispută istorică *) Al treilea pas în mișcarea filozofică a lui Fullier este reprezentat de lucrarea sa L'idée moderne du droit en Allemagne, en Angleterre et ro Franța , care servește drept concluzie la cea precedentă În ea, el face o analiză a ideii de drept în general și, în mod elocvent, deși nu fără un amestec de retorică, caracterizează înțelegerea acesteia între cele trei naționalități principale ale Europei Naționalitatea germană, crede el, are tendința de a înlocui ideea de drept cu ideea de forță (fapt brut), cea engleză cu ideea de utilitate, iar doar francezii sunt fideli ideii de drept, pentru că în istoria sa a servit ideilor de independență și libertate Deși Fullier a respins reproșul care i-a fost făcut de hegelianism, unde naționalitatea ar trebui să-și manifeste în general ideea în istorie, totuși, în opinia mea, există ceva adevăr în acest reproș, deoarece naționalitățile, ca ființe colective, conțin indivizi de origine diversă și cu o mare varietate de proprietăți, tendințe și înclinații Dacă, totuși, vreo tendință într-una sau alta perioadă istorică a predominat printre mulți indivizi ai unui popor, astfel încât acestea par să fi devenit un semn al caracterului unui întreg popor, atunci acesta este încă - nu mai mult decât un produs al istoricului condiții care îi determină pe mulți indivizi să meargă unul câte unul și în aceeași cale (locuitorii insulelor, de exemplu, de-a lungul istoriei și între diferite triburi, întotdeauna și în forme diferite, au avut tendința de a fi mai mult sau mai puțin marini) *) A doua ediție a lucrării este în general interesantă pentru multe puncte pe care le conține, precum, de exemplu, o trecere în revistă critică a teoriilor determinismului și indeterminismului (în învățăturile lui Platon, Plotin, Leibniz, Kant, Schelling etc)), sau încercarea lui Fullier de a reconcilia platonismul și kantianismul cu creștinismul A KOZLOV b tâlhari); odată cu schimbarea acestor condiții, proprietatea complet imaginară a întregului popor este modificată sau chiar dispare (oamenii, până la urmă, nu sunt o substanță) Prin urmare, gândirea lui Fullier în acest caz este destul de superficială; iar dacă cineva poate fi de acord cu caracterizarea sa asupra popoarelor europene, atunci doar cu o evaluare foarte superficială a acestora La fel ca și în alte scrieri, Fullier, care crede că ideile de putere și utilitate sunt legate de lege, este de acord, conform întregii metode, "naturalismul" (forța și interesul) cu "idealismul" (legea și libertatea) , cu condiția ca ambii să recunoască libertatea rezonabilă drept cel mai înalt principiu de guvernare Sub influența acestei idei, în virtutea determinismului însuși, evoluția prin ea însăși realizează treptat coincidența finală a puterii, utilității și libertății

(independența); sau, așa cum Fullier exprimă același gând, din punctul de vedere al teoriei sale idei-puteri ale ideilor, între care se află libertatea și ideile morale care îi corespund în mod necesar (inferioară: abstinența și moderația - susține et abstine printre antici, și mai înalte: dreptatea și fraternitatea - în timpurile moderne), constituind idealul, se realizează prin ei înșiși, în măsura în care sunt recunoscute, înțelese și devin obiect de evlavie Un pas deosebit de important în mișcarea filozofică a lui Fullier este lucrarea sa: "Critique des systèmes de morale contemporains", publicată în Bogăția de cunoștințe, inteligența și puterea dialectică pe care autorul le dezvăluie în el este uimitoare Toate sistemele au fost investigate în ordinea descrescătoare a pozitivității și în creștere a metafizicității și sunt prezentate în *") extrem de detaliat +) După Fullier, cu acest acord, nu numai naturalismul, ci și idealismul trebuie să facă o concesie și anume: să renunțe la a priori-ul său: Fullier nu recunoaște libertatea a priori a lui Kant; prin natură și în om, ca și în alte părți, predomină determinismul natural Libertatea este dată omului de determinism, adică de cauzalitatea ideii de libertate; prin natură, puterea și egoismul domină în el Din păcate, toate acestea sunt exprimate în Fullier nu foarte clar **) Acest eseu începe cu o prezentare a moralității doctrinelor filozofice, Biblioteca "Runivers" pozitivism francez lõ fiind pe deplin de acord cu unul dintre sistemele morale cunoscute în prezent, Fullier le respinge cu forță, dar în același timp, asupra ruinelor lor, își pregătește propriul sistem ramificat, care se bazează pe teoria metafizică a "ideilor-forțe" instincte și obiceiuri a fiinţelor organice în general În ceea ce privește oamenii, ei nu numai că se supun motivelor plăcerii și evită impulsurile neplăcute, dar, în plus, își formează o idee generală despre bine și rău, adică o idee morală, care în evoluția ei însăși pune bazele diferitelor sisteme de moralitate Dar dacă toate aceste sisteme sunt nesatisfăcătoare în fața criticilor, cum se poate ieși din această dificultate? Aparent, Fullier găsește un rezultat în considerarea că în esența tuturor sistemelor morale se află ideea tăgăduirii de sine, abnegație sau, într-o formă mai înaltă, ideea dreptății, milei, care nu este altceva decât o negativ și pozitiv Formă de tăgăduire de sine Aceleași idei postulează în mod natural fericirea universală O trăsătură foarte originală este sistemul de moralitate al lui Fullier însuși prin faptul că implementarea unei idei morale (negarea de sine, dreptatea, fericirea universală, nu numai umană, ci și cosmică etc) nu este necesară, nu constituie o datorie pentru cei care o profesează Este suficient să spunem, crede el, că această idee este posibilă: orice altceva va veni de la sine, conform legilor celor care pretind independență deplină față de teologie și metafizică, deși în același timp (notează corect Fullier) iau mult de material din această morală în lor de neconceput, ca , paprm , Doctrinele lui Littre, Thenaipr Dar Fullier dedică o cantitate deosebit de mare de muncă expunerii și respingerii moralității presupuse independente a criticii, atât în sistemele lui Kant însuși, cât și ale neo-kantienilor, în special în cele franceze, conduse de venerabilul filozof Renouvier Exact în același mod, el respinge complet morala teologică a spiritismului francez, iar argumentul principal pentru el este incompatibilitatea bunătății și puterii infinite a lui Dumnezeu cu imperfecțiunea și suferința ființelor care umplu lumea Biblioteca "Runivers" A KOŽ O V b evoluţie Deci, în cele din urmă, o persoană însuși își poate oferi exact fericirea pe care și-o dorește în idealul său Acest lucru, potrivit lui Fullier, este, de asemenea, în acord cu

Faptul că adevărata plăcere există pentru un om numai atunci când o realizează el însuși De aici rezultă că fiecare ar trebui să fie liber în felul său și, mai departe, că fiecare ar trebui să respecte activitățile altora În general, în această lucrare, la fel ca și în cea de-a doua ediție a celei anterioare, Fullier insistă asupra principiului relativității cunoașterii și face din acesta baza atât a libertății, cât și a fericirii umane Deoarece, potrivit lui Fullier, nu cunoaștem esența de bază a unei persoane, nu ar trebui să îi impunem îndatoriri și obligații înainte de meci Astfel, el pune chiar scepticismul, parcă, la baza principiului dreptății și toleranței Desigur, principiul relativității cunoașterii și referințele lui Fullier la o entitate necunoscută și necognoscibilă, nucleul etc sufletul uman și, în cele din urmă, ezitările sale în explicația finală a principiilor și prevederilor sale de bază (în ce mod, de exemplu, ideea de libertate în esență, în esență, nespațială și atemporală se poate realiza în spațiu și timp actele tocmai acestei libertăți etc) - îl autorizează să-și considere filosofia încă neîntocmit elaborată (cel puțin, în acel punct al dezvoltării ei, care este exprimat de ultima lucrare pe care tocmai am indicat-o), astfel încât pentru deocamdată se poate spune cu îndrăzneală că el este mult mai clar și mai puternic în critica și distrugerea vechiului decât în crearea noului Conceptele de știință și metafizică în Fullier Să ne întoarcem la acele scrieri ale lui Fullier, în care el exprimă sistematic ultimele fundamente ale propriului său sistem și unde acele proprietăți ale lui ca om de știință și filozof, pe care le-am subliniat deja mai devreme, sunt încă foarte dezvăluite Eseu publicat în Biblioteca "Runivers" pozitivism francez : "L'avenir de la métaphysique" prezintă, parcă, propedeutica sau o introducere extinsă în filosofia "ideilor-forțe" și este împărțit în două părți: prima tratează conceptele de metafizică și știință cu reciprocitatea lor relațiile, iar al doilea se ocupă de relația dintre conceptele de metafizică și morală În primul găsim: definiția metafizicii și științei, apoi împărțirea metafizicii: în formale sau subiective, în reale sau obiective; în continuare, despre relația metafizicii cu poezia și, în final, o expunere a metodei metafizicii A doua parte tratează în detaliu întrebări din metafizică, ca bază pentru moralitate, și, dimpotrivă, despre moralitate, ca bază pentru metafizică În concluzie , se spune despre metafizica viitoare și despre "idei-forțe" ca principal și unic conținut Din întregul conținut al cărții, mă voi concentra doar pe definirea conceptelor - știință și metafizică, la care trece Fullier după ce evidențiază unilateralitatea și inadecvarea opiniilor asupra filosofiei (metafizicii) reprezentanților "filozofiei științifice" " (adepți ai lui Comte) și "filosofie critică" (adepți ai lui Kant) Pentru conceptul de știință, autorului nu numai că îi lipsește o definiție metodologică (per genus et differentiam), dar, în general, nu are o indicație suficient de clară a acesteia elemente *) **) Știința este înțeleasă de Fullier, în esență, în același mod ca alți pozitiviști; pentru el este "sistem ordonat logic (système raisonné) *) În intervalul dintre aceasta și lucrările sus-menționate ale lui Fullier au mai apărut următoarele: "La science sociale contemporaine" și "La propriété sociale et la démocratie", unde se exprimă părerile sale cu privire la filosofia societății, pe care am nu se va atinge deloc În mod similar, nu voi atinge "Istoria filosofiei" lui, care este însă o lucrare foarte respectabilă **) Apropo, consider și prejudecata lui Fullier, care a apărut și din cauza unui concept incorect de abstractizare ca o modalitate de origine a conceptelor, - opinia că există concepte

inaccesibile definiției Întrucât orice concept este rezultatul unui act de gândire, în care elemente de conștiință gata făcute anterior sunt corelate și comparate, unite prin acest act într-o nouă unitate, el poate fi în orice caz definit prin arătarea acestor elemente de corelare Întrebări de filosofie, KN Biblioteca "Runivers" A KOZLOV Factov * (p) Subiectul său este "nu lucrurile, ci legile" , "nu realitatea, ci adevărul" "Formele experienței noastre, nu conținutul ei viu (p)" În ceea ce privește metafizica, pentru ea există o definiție mai metodică, deși încă inexactă, și anume: "metafizica este analiza, sinteza și critica științei, a activității practice și a diferitelor concepte (pozitive, negative sau ipotetice), la care ne aduce totalitatea cunoștințelor, sentimentelor și activităților noastre referitoare la toate realitățile (cunoscute, cunoscute sau incognoscibile) *)" Cu această definiție, întrebarea este complet ocolită: este metafizica o știință sau nu este o știință; dar după consideraţiile preliminare ale autorului, nu se poate pune la îndoială că nu o consideră o ştiinţă Dar dacă da, atunci ce este? Fără a da un răspuns direct la această întrebare, definiția face totuși posibilă identificarea acesteia nu numai cu diverse științe, ci chiar și cu artele Așadar, dacă ne oprim asupra expresiei că "metafizica este analiza, sinteza și critica cunoașterii, atunci ea este, așa cum spune, identificată cu logica, sau teoria cunoașterii, care este în general caracteristică pozitivismului Dar dacă luăm în considerare că metafizica înseamnă "analiza și sinteza activității practice", atunci arată deja artă și, desigur, ar rămâne nerezolvată întrebarea, ce fel de activitate practică este considerată în metafizică: dacă arta este estetică , sau sau ei, ca practică activitatea morală este cel mai probabil supusă activității morale Dacă ne oprim asupra expresiei: "concepte în care se exprimă totalitatea cunoștințelor noastre, sentimentelor și manifestărilor activității noastre", atunci toate acestea *) Alături de această definiție, voi da și abrevierea ei, făcută de însuși autor, și anume: metafizica este sistematizarea și critica cunoașterii, precum și activitatea practică, conducând la conceptul de totalitate a realităților și relațiile noastre cu aceasta După părerea mea, definițiile nu sunt clare și artificiale, astfel încât duc la concluzia că Fullier le-a compus și formulat cu greu și ezitare Biblioteca "Runivers" pozitivismul francez ar fi putut fi mai scurt și mai simplu exprimat în cuvinte: sufletul nostru, lumea noastră spirituală și atunci metafizica ar semăna cu psihologia În ceea ce privește expresia: "totalitatea existentului cu adevărat", atunci ea poate fi înlocuită cu termenii: lume, univers, ființă etc , iar atunci metafizica va însemna doctrina lumii în întregul ei și în realitatea ei ') Dar lipsa de claritate și precizie în definiția lui Fullier a metafizicii, din păcate, nu este compensată nici de raționamentul care precede sau însoțește această definiție Astfel, îmi este greu să-l înțeleg atunci când stabilește scopul științei drept "adevăr și vede sarcina metafizicii în "cercetarea realității" sau când numește "legile" subiect al științei și, așa cum este au fost, raportează "lucrurile" la domeniul metafizicii Desigur, problema realității sau a ființei nu constituie sarcina fizicii, chimiei sau științelor particulare în general, dar, la urma urmei, metafizica se ocupă și de aceasta nu este deloc în sensul că reprezentanții săi sunt, așa cum ar fi, obligați să găsească, să prezinte, să demonstreze pentru observație realitatea sau ființa **) - în opinia mea, sarcina metafizicii (ca parte a filozofiei) este nu în descoperirea, realitatea sau ființa, ci în dezvoltarea unei definiții metodologice precise a conceptului de

ființă și a clasificării sale, iar criteriul necesar al realității sau al ființei, desigur, poate fi numai în cineva care el însuși este realitate, adică există Fără aceasta (adică, dacă am fi cu adevărat *) Ceea ce, după părerea mea, ar fi o definiție reală, dar nu a metafizicii, ci a filozofiei, căci deși confuzia acestor doi termeni domnește peste tot și constant, corect ar fi să-i înțelegem în așa fel încât metafizica să fie o parte sau, mai precis, o filozofie laterală ca știință a lumii Am avut deja ocazia să vorbesc despre această problemă atât aici (în articole despre cartea contelui L N Tolstoi "Despre viață"), cât și în celelalte scrieri ale mele (în "Eseuri" și în "Cuvântul său") **) Între timp, discuțiile lui Fullier de la pp - plasează ceva ca această datorie pe metafizică * Biblioteca "Runivers" A, K O L OB în cazul unei "totalităţi pozitiviste", "o serie de evenimente", "Fantomă", "esenţă verbală" etc) nu ar exista nici filozofie, nici metafizică, nici chiar problema realităţii Dar a fi o realitate încă nu este suficient pentru a avea o concepție corectă despre ea Omul și animalul nu diferă prin faptul că realitatea este accesibilă unuia și nu altuia Un animal, la figurat vorbind, nu mai puțin decât un om, dacă nu mai mult, este cufundat în fluxul realității, dar numai, neavând minte și gândire, nu poate înțelege acest lucru și nu poate distinge realul de ireal, ființa de neființă , care este accesibil omului, grație Funcției sale reale specifice, gândirea, care ca urmare dă tuturor științelor și între ele metafizica, reprezentând doctrina realității, care, ca atare, în sine nu este deloc o doctrină sau știință, pentru că nu se dobândește prin studiu (gândire), ci este (adică dat, experimentat) Pe această cale, metafizica (filozofia) operează exact în același mod și prin aceleași metode ca orice altă știință Ca și ei, ea constă din judecăți și concepte, introduse metodic (logic) în sistem Științele private dezvoltă concepte despre proprietățile particulare ale ființelor, metafizica (filozofia) - conceptul de ființe, pe lângă diferențele sale particulare *) '■ Prin urmare, nu pot fi de acord cu opinia lui Fullier că științele (private) nu intră deloc în contact cu realitățile și lucrurile, ci doar studiază legile Întreb că este cu adevărat un astronom, care studiază mișcările cerului *) Când Fullier, totuși, în cele din urmă, mișcându-se în mare măsură într-o rută pozitivistă generală, se opune vechii ontologii, el nu înțelege cu exactitate păcatele ei și, prin urmare, are dreptate doar parțial Vechea ontologie, care se preocupa în esență de definirea conceptului de ființă, are dreptate în acest sens; iar păcatul ei a constat în principal în faptul că, în formarea acestui concept, ea a văzut existentul nu acolo unde ar trebui să fie, ca, de exemplu, în spațialitate, mobilitate, materialitate etc și nu a acordat atenția adecvată zonei conștiinței individuale imediate Biblioteca "Runivers" FRANCEZĂ NSNPTSHSHZM corpurile, forma lor, greutatea, compoziția chimică etc ; Sau geologii, mineralogii, fizicienii și chimiștii, studiind compoziția, formele și stările corpurilor materiale și diferitele schimbări care au loc în ele, nu consideră că toate acestea sunt adevărate? Nu consideră zoologii și botaniștii și obiectele pe care le studiază ca fiind lucruri reale cu actele și stările lor reale? La fel, istoricii nu cred că obiectele studiului lor se referă la Fantome sau la creaturi imaginare *)? În ceea ce privește legile notorii, care, potrivit lui Fullier, par să constituie conținutul special al științelor, atunci, așa cum am văzut deja, aceasta nu este altceva decât o formă specială de prezentare verbală a rezultatelor cercetării științifice, care nu nu constituie deloc o apartenență

esențială a științelor, de exemplu, naturale La urma urmei, produsele așa-numitei gândiri metafizice sunt foarte des exprimate în Forma exterioară a legilor la care este supusă activitatea acestor ființe sau a altora Deci, de exemplu, printre filozofi, metafizicieni se poate găsi în mod constant expresia unor acte care trebuie săvârșite, după natura lor, de substanțe, sub formă de legi Dar dacă părerea lui Fullier mi se pare ciudată, că el oarecum separă știința de realitate, atunci o altă părere mi se pare și mai ciudată, în care el separă metafizica de adevăr Toată metafizică, cât de mult *) Bineînțeles, Fullier poate să ia punctul de vedere al lui Taine și să spună pe bună dreptate că, până la urmă, oamenii de știință menționați, care consideră obiectele pe care le studiază ca fiind realități, în cele mai multe cazuri în mod naiv nu realizează că aceste realități sunt propriile noastre imagini luate din senzații, sau, vorbind în termenii lui Taine, "halucinațiile noastre", și nu realitatea, iar dacă această naivitate ar fi corectată, oamenii de știință mai sus menționați ar înțelege totuși prin imagini ceva ce ține de realitate, de cauza imaginilor Deci, de exemplu, Taine și, în general, reprezentanții mai puțin naivi ai științelor naturii, cei care sunt mai riguros conștienți că nu există culori, sunete, mirosuri, frig, căldură etc , deloc "acolo", în așa-numita lume exterioară, presupun totuși un fel de realitate ascunsă sub aceste imagini ale lucrurilor și semnificată, de exemplu Taine sub denumirea de "motoare în mișcare" și de către materialiștii științifici ai științelor naturale sub numele de "molecule, atomi" ", etc Biblioteca "Runivers" A KOZLOV într-adevăr, ei susțineau că conținutul propozițiilor lor metafizice constituie adevărul cel mai înalt și chiar dacă nu am fost de acord cu niciunul dintre ele, atunci, după părerea mea, pentru gânditorii care acceptă metafizica, înseamnă că pentru Fullier, cazul este diferit nu poate fi; poziții în care realitatea, ființa, esența celui mai înalt adevăr este determinată, caracterizată în comparație cu toate celelalte cunoștințe și adevăruri, care vor fi deja adevăruri inferențiale, condiționate bazate pe primul *) Dar, cu toate acestea, în aceeași lucrare a lui Fullier, se pot întâlni adesea poziții care nu sunt de acord cu separarea acum indicată a metafizicii de știință Pe alocuri **) chiar numește direct metafizica o știință; deci, de exemplu, el consideră științele naturii, precum și psihologia, abstractul și metafizica o știință concretă ***) Mai mult, dacă metafizica nu este o știință, atunci nu înțeleg cererea lui Fullier de a-și rezolva problema de a investiga realitatea sub controlul științelor, ca ea să fie creată din științe *) Aici, de altfel, să spun că nu împărtășesc propoziția oarecum naivă, a cărei urme se regăsesc și la Fullier, că adevărul constă în acordul (asemănarea) ideilor noastre cu realitatea, adică, că, în starea adevărată, gândurile sau reprezentările noastre sunt, parcă, o copie, un instantaneu sau o reflectare a ființei sau că sunt asemănătoare, asemănătoare cu realitatea Nu, gândirea nu este deloc o copie, dar, în funcție de substanța noastră, este și ființa în sine, o realitate de un fel aparte Dar, în plus, gândirea are întotdeauna o relație specifică cu orice altă realitate (sentiment, dorință, substanță întreagă) Gândul, când este adevărat, adică a apărut ca urmare a relației noastre actuale cu ființele reale și nu cu ființele imaginare sau cu activitățile lor, iar atunci când exprimă cu acuratețe această relație, nu este, desigur, o copie a realității, ci îi corespunde Prin urmare, acel sistem metafizic care constă din astfel de gânduri sau concepte poate fi numit - totuși, doar în sens figurat - o reflecție, o reflectare, dacă vreți, chiar și o copie a ființei **)

Cititorul care nu este familiarizat cu lucrarea lui Fullier "L'avenir de la métaphysique" poate, dacă este necesar, să verifice referinţele mele faţă de expunerea acestei lucrări a domnului Vvedensky, plasată aici în jurnal în JêJtè io şi şi ***) Despre aplicarea incorectă a termenilor: abstract, concret la cuvântul: știință, vezi articolul meu "Despre Conte", p Biblioteca "Runivers" pozitivismul francez • date, astfel încât în conceptul de lume se unește, conectează și coordonează conceptele, teoriile și construcțiile diverselor științe În fine, nu înțeleg cum, dată fiind diferența fundamentală dintre științe și metafizică, Fullier vede pentru ele aceeași sursă, și anume experiența Cum, întreb eu, vor controla științele non-realității metafizica în căutarea lor? Să presupunem, de exemplu, că metafizica găsește în conștiința subiectivă temeiuri pentru recunoașterea celei mai înalte substanțe ca realitate, în timp ce științele exacte individuale (matematică, mecanică, astronomie, fizică, chimie), în cuvintele lui Laplace, nu numai că nu simți că este doar o piedică inutilă în stabilirea "legilor imuabile, de fier ale naturii? În continuare, întreb, cum va coordona metafizica conceptele științelor pentru o viziune coerentă asupra lumii, dacă, așa cum crede Fullier, atomul este necesar pentru fizică și chimie, iar matematica îl neagă? Într-adevăr, nu există nimic între negare și afirmare! Dacă, totuși, metafizica respinge în egală măsură cerințele atât ale fizicii, cât și ale chimiei și ale matematicii și pune la baza lumii un principiu care se găsește de la sine, de exemplu, substanțele fără spațiu, atunci, atunci, înseamnă că va ieși deja din - sub controlul științelor și voinței de a acționa nu numai independent de acestea, ci chiar și contrar și contrar acestora În sfârșit, cum poate metafizica, la fel ca și științele, să aibă o bază în experiență, dacă, așa cum se poate vedea din raționamentul lui Fullier, științele sunt ghidate de experiența obiectivă (senzorială), iar metafizica este complet subiectivă, adică acea experiență care este disponibilă fiecărui individ fiind doar în conștiința sa individuală? Sper că în observațiile mele cu privire la punctele de vedere exprimate de Fullier în L'avenir de la métaphysique, cititorul nu va vedea o dorință preconcepută, cu toate mijloacele, de a-i obiecta Biblioteca "Runivers" A KOZLOV b Înalta părere pe care o am despre activitatea sa filozofică se extinde la această lucrare a lui, poate chiar într-un grad mai mare decât la cele precedente; dar, cu toate acestea, nu pot să nu văd că multe dintre conceptele lui Fullier, precum cele de știință, metafizică, conștiință, lume, primele principii, experiență etc , sunt insuficient dezvoltate, nu corespund propriilor sale tendințe și conduc la contradicții cu ei Motivul principal al nesatisfăcătorului sistemului lui Fullier în ansamblu, așa cum am menționat deja și voi vorbi în continuare, este că Fullier, deși dorește să pună filosofia pe noi principii, totuși se află încă pe un teren vechi și este încă departe de a fi complet renunţând la pozitivism, şi împreună cu acesta şi de la dualism, cu care vrea şi gândeşte să lupte Acum mă întorc la un rezumat şi caracterizare a conceptului său de idei-forţe Conceptul de idei-forțe în Fuller Aceasta este teoria lui Fullier, în care evoluționismul său se bazează nu pe mișcare mecanică, ci pe "idei-forțe" Pentru prezentarea ei voi folosi lucrarea sa, plasată *) în în volumul i al revistei Revue Philosophique * și constând din articole (p - , - , " b) Această caracteristică am și voi termina recenzia mea asupra scrierilor și a filozofiei lui Fullier în general El își dezvoltă propria teorie prin polemici constante cu pozitiviștii, precum și cu materialiștii științifici filozofatori, de exemplu, Ban, Spencer, Maudsley, Huxley și alții Dar

mai ales, în această polemică, îl are în vedere pe Spencer, căruia îi reproșează dualismul, care vede factorii de evoluție în latura "automatului material" și în cea mentală**) (aspectul *; A fost deja lansat separat **) Ca și Taine, Fullier peste tot în loc de termenul: spiritual, sau mental, folosește: mental Biblioteca "Runivers" FRANZ condamnat i ñ pozitivism forma)*, care în el sunt conectate doar într-un mod extern, sau cu ajutorul "monismului transcendental*" (adică, în principiul pe care Spencer îl numește "Incognoscibil*") opinie, * reală, autentică, "experimentată și imanentă" "monism Luând în considerare critic teoria dominantă în prezent a "două feluri (aspecte) de ființă, mentală și fizică", Fullier, cu mare forță și inteligență, analizează diversele, cele mai comune teorii despre legătura și relația reciprocă dintre aceste tipuri și nu este de acord cu ei, în principal pentru că toți ei, într-o formă sau alta, neagă puterea activă a laturii psihice a ființei și, în consecință, nu îi recunosc nicio semnificație cauzală în evoluția atât a întregii lumi, cât și a ființelor individuale Acest lucru duce la concluzia că "aspectul mental (psihic) al ființei în determinism universal" este ceva întâmplător, un fel de " creștere inutilă a dezvoltării lumii" sau, pentru a folosi termenul lui Maudsley, "epifenomen" fără de care această dezvoltare ar avea loc să fie exact la fel, așa cum este cu fenomenele de conștiință și sentiment, adică nu s-ar schimba dacă nimeni în lume nu ar fi gândit, simțit sau dorit Revoltându-se împotriva acestui lucru, Fullier ia în considerare Factorii sau forțele implicate în dezvoltarea lumii și stările mentale - senzații, gânduri, dorințe, voință - și dimpotrivă, el vrea să înlocuiască evoluția mecanică cu ele Fullier nu ia cuvântul idee în sensul obișnuit de gândire sau reprezentare; întrucât sentimentul sau străduința (voința) este întotdeauna legată de acestea din urmă, ideea înseamnă pentru el toate aceste "stări de conștiință" în combinația lor inseparabilă Aceasta este "puterea-idee*, pentru că, potrivit lui Fullier, nu am putea ști nimic despre putere, acțiune, influență etc numai din lumea materială; cu "putere activă*, "producătoare de cauzalitate*", ne cunoaștem doar din stările conștiinței noastre subiective C- Biblioteca "Runivers" A KOZLOV b dar cuvintele aparținând ideilor nu creează "mișcări noi", care decurg întotdeauna din cele vechi Prin urmare, forțele, în sensul exact, aparțin doar "aspectului mental (spiritual) ", dar în "Fizic" nu există forțe, ci doar mișcări În ciuda faptului că aici Fullier, după părerea mea, iese în general mai aproape de adevar calea, pana la urma, in esenta, pentru el modelul fortelor sunt Fizice (gravitatie, electricitate, caldura etc), prin analogie cu care isi formeaza conceptul de idei-forturi Apropo, daca forțele nu produc mișcări, atunci unde au făcut mai întâi, și după ele toate mișcările ulterioare? Este evident că aici materia, cu singura ei Funcție, mișcarea, este acceptată, contrar realității de bază a forțelor, ca principiu independent și că " imanentul, experimental (științific/monismul lui Fullier este același dualism, dar doar acoperit cu diverse intenții evlavioase și cuvinte bune În același mod, el își deosebește strict ideile, ca forțe, de "idei" în sensul care predomină în psihologie modernă, unde sunt reflexe (ceva reflectat, mediocru) zonă de conștiință primară, directă, atunci în acest concept diferă semnificativ de reprezentanții celor mai dominante vederi de acum Deci, nu permite nimic absolut inconștient, nici nu este de acord cu faptul că conștiința se formează din acumularea de "zerouri de conștiință" sau că stările de conștiință provin din niște "unități de compoziție " inițiale, omogene cu sumele lor conștiente (de exemplu, în senzațiile

noastre), dar accesibile conștiinței doar atunci când sunt rezumate Conform teoriei "ideilor-forțe", conștiința este ceva care nu provine din nimic, ci este original; este o cale, "ceea ce este o ființă pentru ea însăși" ca una existentă și care acționează Acest "primar, liber , spontan" este, după Fullier, voință; prin urmare "atracție, Biblioteca "Runivers" pozitivismul francez dorința și acțiunea sunt prima, extrem de vagă conștiință*, din care toate celelalte stări de conștiință se formează în continuare în diverse combinații, în compoziție și grad de claritate Dar, totuși, în acest caz, conștiința vagă inițială, aspirația și voința, conform lui Fullier, nu sunt încă în mod absolut singurul element mental constitutiv; ea predomină doar asupra celorlalți (sentiment, idee), dar în așa măsură încât par a fi absenți sau dispăruți în conștiința voinței Aceasta înseamnă că, potrivit lui Fullier, baza oricărei ființe sunt procesele spirituale și deloc mișcările în spațiu și timp Mișcările, conform lui Fullier, sunt esența adaptării, care decurg deja din dorință (desigur, nemotivate inițial de o alegere distinctă) *) Între aceste procese și mișcările în care se rezolvă ceea ce se numește materie se află un întreg abis; prin urmare, crede Fullier, procesele reale nu sunt exprimate în legi fizice, pe care (de exemplu, căderea, gravitația etc) natura nu le cunoaște deloc Aceste legi sunt doar simboluri, iar dacă ne uităm la Faptul și legea căderii, de exemplu, metafizic, atunci corpul care cade nu este altceva decât un fel de acțiune și suferință (acțiune și reacție) Prin urmare, sistemul de lucruri nu este epuizat de o singură cantitate, adică numărul, tipul (Formular) și ora *) Din nou, de altfel, remarc că toată această teorie, deja înainte de evoluție, prin care totul s-a întâmplat, presupune în tăcere două lucruri gata făcute: subiectul (substanța spirituală), în care, ca să spunem așa, voința, dorința , în primul rând a răsărit, și în al doilea rând, ce ființă sau mediu la care trebuie să se adapteze și care, în teorie, ar trebui să fie imposibil pentru voință Desigur, nu este nimic altceva decât materie care se mișcă în atomii și moleculele naturii sau "motoarele mobile" ale Atunci La urma urmei, voința, chiar dacă este combinată latent cu emoția și gândirea (reprezentarea), nu este încă un mediu la care subiectul care vrea spontan să se adapteze Metafizica experimentată, imanentă, controlată de știință a lui Fullier nu poate aborda aceste întrebări în felul în care Schopenhauer o face Aceasta înseamnă că Fullier a trebuit să lanseze, desigur, nu în mod deliberat, un sofism numit petitio principii Biblioteca "Runivers" • l la aproximativ z l aproximativ în ъ Potrivit lui Fullier, evoluționismul mecanic în sine nu este altceva decât acea parte a experienței noastre pe care o fundamentam și o ipostazizăm, făcând în mod arbitrar realitate absolută din această parte Procesul este mecanic, iar procesul este conștient, afirmă Fullier, fără a da însă dovezi suficiente pentru aceasta, nu sunt două realități indiferente una față de cealaltă, ci una și aceeași realitate, care diferă doar prin modul și mijloacele percepției ei În ceea ce privește relația dintre ființă psihică și fizică, sau mișcare, Fullier consideră că orice stare, oricât de slabă ar fi, are în mod necesar o cantitate sau o intensitate, căreia îi corespunde mișcarea unei anumite intensități Orice schimbare internă a ideilor - forțe este întotdeauna legată de o schimbare a mișcării: de unde inevitabil adăugare de procese la aceasta: un proces temporal (sau durată) și un proces spațial Prin urmare, trei principii, deși în grade diferite, sunt legate de fiecare mișcare: aceste principii sunt reprezentarea, emoția și atracția *) Consider că scurtele referiri pe care tocmai le-am făcut la teoria "forțelor-idee" sunt destul de suficiente pentru o

caracterizare generală a filozofiei lui Fullier Voi adăuga doar că sarcina întregii sale lucrări "Evoluționismul ideilor-forțe" prezintă, parcă, două laturi: una - partea pozitivă - este plină de fundamentare și diverse dovezi (mai ales din contra) ale acestei teorii, celălalt *) Ca și în acest loc, ca și în altele, Fullier identifică uneori în mod arbitrar și conectează ceea ce prin însăși natura sa nu poate fi identificat și conectat Deci, de exemplu, stările mentale de conștiință și mișcarea fizică în spațiu și timp nu sunt în niciun fel legate și nu pot fi reduse una la alta din simplul motiv că nici ideile, nici emoțiile nu ocupă spațiu, ci sunt observate ca schimbându-se doar în timp Dacă, totuși, timpul este înțeles corect, adică nu ca ceva real, ci doar ca o reflectare a relațiilor noastre mentale cu realul, în funcție de imperfecțiunea noastră, atunci această schimbare se produce doar în noi (sau cu alte cuvinte: lumea reală cu tot conținutul ei real este întotdeauna una și aceeași) Vezi "Cuvântul propriu" Nr) Biblioteca "Runivers" POZITIVISM FRANCEZ 'J gaya - negativ - reprezinta o infirmare detaliata, realizata din diferite puncte de vedere, a pozitiei ca latura mentala a fiintei nu are o semnificatie semnificativa in evolutie si ca este doar o completare laterala la Fizic, sau "epifenomen" " Primul, în ciuda multor opinii private valoroase și corecte, o consider în continuare, în cele din urmă, nereușită; și am făcut deja câteva indicii despre motivul acestui eșec, iar acum voi face mai multe În ceea ce privește cealaltă parte de sarcina lui Fullier, o găsesc finalizată Ei bine, după lucrarea sa, cu greu va fi posibil ca filozofii pozitiviști și materialiștii științifici să explice atât de sigur de sine dezvoltarea lumii prin evoluția mecanică și să nege orice semnificație pentru ființa psihică chiar și înainte de Filosofia europeană în general, dar în orice caz, înaintea franceză Concluzie despre filosofia lui Fullier Acum voi menționa pe scurt unde, după părerea mea, cu o puternică nevoie de a lua o cale complet nouă în filosofie, Fullier încă, din diverse motive, rămâne pe cea veche Cel mai important, acest lucru se regăsește în conceptele filozofice de bază: unele dintre ele nu sunt suficient de clarificate de către el, în timp ce în altele elementele false care le-au pătruns din tradiție și și-au păstrat puterea asupra lui Fullier, adesea chiar contrare noilor sale tendințe, au rămas nedepășite ; încă pe alţii nu a reuşit să le formuleze tocmai în conformitate cu aceste tendinţe şi intenţii ale sale Am punctat deja unele dintre aceste concepte, precum, de exemplu, conceptele de "știință, metafizică, realitate" etc , despre altele voi vorbi acum I Fullier nu a înțeles conceptele de conștiință și cunoaștere și, prin urmare, nu a depășit confuzia care predomină de obicei în ele și nu a putut determina cu exactitate conținutul, volumul acestora Biblioteca "Runivers" treizeci A KOZLOV π indică punctele lor de contact I-a rămas neclar că diferența lor esențială constă în faptul că conștiința este sursa oricărei cunoștințe, materia primă care precede construcția ei și că în ea omul și alte ființe intră în contact cu realitatea sau fiind accesibile acestora Conștiința, ca atare, nu este deloc cunoaștere, ceea ce devine numai atunci când gândirea intră *), în orice grad elementar și obscur ar putea apărea, deoarece pentru a transforma conștiința în cunoaștere este necesar ca imediat (pur și simplu) să fie conștient prin actul gândirii se raportează unul cu celălalt; și din moment ce odată corelat se poate corela din nou și din nou cu alte corelate, atunci activitatea gândirii poate, extinzându-se, să meargă la infinit Există din ce în ce mai multe unități (concepte) cu puncte de vedere noi; și în acest fel întreaga lume se extinde și se adâncește - Că toate acestea nu-i sunt

clare lui Fullier este evident din faptul că, în diferite locuri, în ultimele sale scrieri, acestea aruncă puncte de vedere destul de diferite asupra conștiinței Fie folosește acest termen în sensul sufletului în general, fie pune conștiința la egalitate cu gândirea, simțirea, voința, adică vede în conștiință o Funcție mentală specială, similară cu acestea, apoi privește conștiința ca pe un fel de forță specială care are o semnificație cauzală specială în evoluție Pe de altă parte, există locuri în care Fullier folosește acest termen mai corect, de exemplu, când susține pe bună dreptate că nu există stări mentale absolut - inconștiente, adică că inconștientul este același cu conștientul, dar diferă de acesta doar printr-un extrem de mic *) Un exemplu de conștiință fără nicio cunoaștere poate fi conștiința animalelor și a copiilor mici, care sunt conștienți de totul la fel ca adulții, dar nu știu nimic, nu înțeleg Ceea ce este de obicei considerat și numit cunoașterea animalelor este doar așa-numita asociere mecanică a ideilor (adică, în esență, stări de conștiință: senzații, imagini, sentimente, dorințe), comună inițial atât animalelor, cât și oamenilor, dar apoi , cu acesta din urmă, se transformă treptat într-un proces de cunoaştere Biblioteca "Runivers" pozitivism francez intensitate *) Din faptul că Fullier nu a dezvoltat conceptul de conștiință, el nu face și nu bănuiește o diferență importantă între conștiință, inițială și derivată, directă și mediată (prin gândire, inferență), simplă și complexă Dar, pe lângă amestecarea conceptelor de conștiință și cunoaștere, Fullier dezvăluie și alte inexactități în legătură cu aceasta din urmă Se exprimă, de exemplu, ca și cum cunoașterea, ca să spunem așa, îmbracă, învăluie realitatea, sau parcă ar pătrunde în ea, o pătrunde etc Aceasta este și sursa combinației sale de termeni, atât de uzuali în pozitivism, "realitate cognoscibilă și de necunoscut* **) La fel, după obicei, el permite cunoașterea senzorială și mentală, în timp ce, în sensul exact al cuvântului, sentimentele nu dau cunoaștere, ci servesc doar ca o condiție pentru conștiință; cunoașterea este întotdeauna un produs al gândirii, adică raportul elementelor conștiente În fine, în funcție de aceeași lipsă de dezvoltare a conceptelor indicate, Fullier are o inexactitate și utilizarea ambiguă a conceptelor: experiență, Fapt ***), fenomen pe care l-am subliniat deja în articolele mele despre Comte și Taine *) Conștiința nu este ceva deosebit din ceea ce este recunoscut: inițial și esențial, nu este un concept calitativ, ci cantitativ, adică un anumit grad de intensitate a ceea ce este conștient Abia mai târziu (în al doilea rând), când acest termen semnifică toate actele simultane și omogene ale conștiinței, luate împreună, poate trece într-un concept calitativ; de exemplu, atunci când, în acest sens, ne gândim la separarea în clase speciale a ființelor conștiente de ființele inconștiente, deși o astfel de separare nu va fi, desigur, exactă, deoarece, așa cum s-a spus, ființele absolut inconștiente nu există cu adevărat pentru noi, sau există doar în minte sau imaginație, ca, de exemplu, lucrurile materiale (imagini) ♦*) Dacă este "realitate", atunci cu siguranță este dată în conștiință, prin urmare, în general cognoscibilă, deși oamenii de secole s-ar putea să nu o poată înțelege și să formuleze clar această înțelegere ***) Când, de exemplu, presupune că metafizica trebuie să investigheze niște "fapte incompuse", el confundă evident conceptul de Fapte cu conceptul de conștiință primordială Dar faptele, care includ întotdeauna gândirea și, prin urmare, inferența și concluzia, sunt produsele actului nostru de a compara și de a lega elemente între ele și sunt întotdeauna descompuse în aceste elemente

Biblioteca "Runivers" A KOZ L O V Conceptele lui Fullier despre mișcare și materie sunt, de asemenea, foarte vagi Desigur, este foarte de dorit ca el să aducă mișcarea sau "aspectul fizic" în dependență de psihic și să facă din primul un simplu simbol al celui de-al doilea Dar, totuși, el nu reușește și nu ar putea reuși, pentru că tratează principiile de bază ale științelor naturii, spațiul, timpul și, mai departe, mișcarea și materia, ca și cum ar exista cu adevărat Dar din moment ce idei, adică voința, emoția și gândirea nu sunt în spațiu, iar Fullier înțelege mișcarea în spațiu, apoi, alături de ideile lipsite de spațiu și nemișcatoare, admite materia care se mișcă în spațiu și, în consecință, dualismul Ӧ́Hυ nu învinge Totuși, ceea ce spune despre monismul său și despre semnificația ideilor în evoluția lumii se reduce, în cele din urmă, la afirmații nedovedite În raport cu conceptul de substanță al lui Fullier, se dezvăluie și puterea asupra lui a tendințelor filozofice dominante Nu poate exista nicio îndoială cu privire la recunoașterea materiei ca substanță, dar recunoașterea substanțialității "eu" nostru este departe de a fi atât de clară și fermă, deși este exprimată nu numai în notoriul "noi" sau "în folosirea lui "eu" în sensul obișnuit, conform expresiei lui Thean Se pot întâlni chiar și situații în care, de exemplu, se afirmă direct că activitatea noastră interioară este însoțită de un "sentiment direct de sine" mai mult sau mai puțin vag ("Evoluționism", p)*) Dar încă nu are o formulare principială și sistematică a ideii substanței noastre De aici, de exemplu, adevărata sa afirmație că voința, emoția, gândirea sunt întotdeauna recunoscute împreună, și nu separat, nu are o bază adecvată și poate părea neîntemeiată Numai prin asumarea substanței devin destul de clare ca necesitatea simultaneității Funcțiilor de reprezentare, emoție, *) Mai corect ar fi să spunem: conștiință, nu simțire Biblioteca "Runivers" pozitivism francez voința sau dorința și - voi adăuga - senzații (a căror schimbare constituie mișcare), precum și relația lor aparent temporară, cauzală, unele cu altele (De exemplu, la o persoană, un gând sau o idee, aparent, evocă un sentiment, un sentiment la rândul său - o dorință, o dorință - o mișcare, adică un întreg complex complex de senzații) Dar, pe lângă aceasta, realitatea substanței noastre este asigurată de o conștiință specială a acesteia, diferită de conștiința funcțiilor, despre care am vorbit deja în articolul precedent Dacă nu negarea substanței, atunci cel puțin recunoașterea incompletă și vagă de către Fullier a acesteia este în principal ceea ce mă îndeamnă să numesc tendința din care el este cel mai important reprezentant, semipozitivism Recunoașterea fermă și principială a substanței, desigur, ar fi trebuit să se reflecte în metafizica lui Fullier I-ar deschide nu numai posibilitatea, ci chiar și necesitatea de a vorbi despre nemurirea substanței umane, iar evoluționismul însuși ar căpăta un alt caracter; evoluția nu ar consta în fapte existente doar în gândirea noastră, ci într-o schimbare în coordonarea reală a Funcțiilor care are loc în fiecare substanță umană și, mai departe, într-o schimbare a relațiilor reale dintre aceasta și toate substanțele lumii întregi Acum voi spune câteva cuvinte despre "metoda acordului doctrinelor"*, entuziasmul excesiv pentru care a avut un efect negativ asupra construcției sistemului filozofic al lui Fullier În ceea ce privește această metodă, el a fost acuzat, deși nu pe bună dreptate, de acel eclectism fără principii, în care filosoful, în alegerea pentru sistemul său de doctrine întregi sau prevederi separate, se ghidează nu după principii și criterii dezvoltate în mod independent și clar, ci prin gust subiectiv, întâmplător, sau dorința de a fi în dezacord cu toți ceilalți gânditori și care, chiar și în cel

mai bun caz, nu duce decât la un compromis mai mult sau mai puțin inteligent voalat Dar pentru un astfel de eclectism, Fullier, desigur, este prea independent și talentat Și unul- Întrebări de filosofie, KN Biblioteca "Runivers" A KOZLOV Dar, uitând că în filosofie, mai mult decât oriunde, este necesar ca întregul sistem să-și aibă unitatea în unitatea spiritului individual care îl creează, Fullier s-a bazat pe reguli sau metode exterioare, artificial și în detaliu elaborate de el al acestui "acord de doctrine" *) Așa sunt, de exemplu, metodele de "construcție a sistemelor-tipuri", destul de raționale și consistente, iar constructorul trebuie să "corecteze și să completeze datele din istoria doctrinei" ; cu lipsă de date, se pot chiar "construi sisteme-tipuri imaginare", la fel cum matematicienii "construiesc o geometrie imaginară prin analogie cu geometria euclidiană" În continuare, trebuie să "analizați începuturile din fiecare sistem", "să respingeți erorile", "sintetizați începuturile" și "să fiți de acord între ele adevărurile tuturor sistemelor" **) Apoi urmați metodele "coincidențelor", " inserarea termenilor de mijloc", "echivalenți" și așa mai departe Dar, în ciuda acestor metode elaborate cu mare grijă, Fullier nu a reușit totuși să împace nici "determinismul cu indeterminismul", nici cauzalitatea cu "spontan (spontan) apărut din voință și alte idei" ***), nici "naturalismul cu idealismul" În cele din urmă, el nu a reușit să asigure certitudinea "fericirii cosmice universale" Pioase, dar oarecum naive, sunt considerentele că odată ce ideile de moderație, dreptate și fraternitate au apărut în oameni, atunci evoluția însăși va duce la dominația lor absolută în acest spațiu *) El expune aceste tehnici în diferitele sale scrieri, de exemplu în "Istoria filozofiei" și în "Metafizica viitorului" **) Aici, apropo, nu pot să nu observ că, dacă cineva poate distinge totul adevărat în fiecare sistem filosofic, atunci, desigur, el deține deja anterior adevărul filozofic complet și, prin urmare, în loc de respingeri, corecții care sunt inutile pentru el, completări la sistemele existente, în loc să construiască sisteme imaginare, să analizeze și să sintetizeze începuturi etc , îi rămâne doar să afirme adevărurile pe care le posedă deja ***) A cui voință spontană este aceasta? Fiecare creatură sau ceva: o persoană, un animal, o celulă, o moleculă, un atom? Sau este pur și simplu voința lui Schopenhauer, adică o remiză și, prin urmare, își lansează dinții lacomi în propriile sale interior? Biblioteca "Runivers" POZITIVISM FRANCEZ Õ mos *) După părerea mea, în locul tuturor acestor acorduri artificiale și chiar imposibile (prin contradicție directă), Fullier ar putea elimina mult mai ușor pretențiile mecanismului materialist la o valoare absolută în evoluție, subliniind că principiile sale (timp, spațiu, mișcare) și materia) nu este reală și, prin urmare, nu poate explica lumea reală și relațiile care guvernează în ea Dar acest lucru nu împiedică deloc științele naturii să investigheze și să formuleze în mod convențional, pe baza acestor principii, legile de reflectare a acestor relații din lumea reală în fenomenele conștiinței noastre, legi de mare importanță practică Prin urmare, știința, care ar trebui să investigheze relațiile reale, adică filosofia (metafizica), nu numai că nu poate fi adusă sub controlul științelor corespunzătoare, ci, dimpotrivă, trebuie să le transforme rezultatele și să le formuleze diferit, din propriul punct de vedere, pentru a obține o viziune cu adevărat filozofică asupra lumii, și nu un mecanic-fizico-chimic Când mecanicii spun că conștiința este un fel de epifenomen inutil, Fullier, în opinia mea, ar fi trebuit să răspundă că, dimpotrivă, cvasi-fenomenele materiei care se mișcă fără început și fără sfârșit în spațiu sunt chiar mai mici decât

epifenomenul conștiinței, și doar o colecție de semne convenționale din minte care au sens doar pentru că fiecare substanță care simte, simte, dorește și, cel mai important, gânditor găsește în sine însăși realitatea pe care o poate, cu mai mult sau mai puțin drept și succes, chiar și fără să-și dea seama , înlocuiți sub aceste pictograme A Kozlov *) Întrucât ideile de moderație, dreptate și fraternitate sunt de imaginat numai în raport cu ideile de necumpătare, nedreptate și egoism, atunci sub domnia absolută a primei, cea din urmă va deveni și de neconceput, adică, ambele vor dispărea din evoluție și se va instala un fel de nirvana indiferentă fericită, un fel de nimic din care filozofii nu pot scăpa niciodată, care nu pot depăși timpul și îl consideră (mai mult sau mai puțin vag) a fi ceva real Biblioteca "Runivers" Cu privire la chestiunea semnificației ideii de paralelism în psihologie*) eu Metaforele și simbolurile în știință sunt utile și chiar necesare, deoarece în trecerea de la "cunoscut", adică pe deplin cunoscut, clar și înțeles separat - la interpretarea "necunoscutului și doar vag imaginat, adesea nu avem suficiente cuvinte pentru a ne exprima gândurile, ceea ce este destul de firesc, întrucât cuvintele sunt simboluri ale conceptelor, dar conceptele în aceste cazuri nu au fost încă dezvoltate Dar când folosim simboluri și metafore pentru a exprima înțelegerea noastră aproximativă a Faptelor, relațiilor, legilor pe care nu le-am clarificat încă pe deplin, nu trebuie să uităm nici măcar un minut că acestea sunt doar metafore și simboluri, adică recuzita temporară și mai mult sau mai puțin accidentală a gândirii noastre sunt un fel de schelă de care avem nevoie atunci când facem adevărata lucrare de construcție a gândirii, dar care trebuie îndepărtată ulterior pentru a nu interfera cu contemplarea clădirii terminate și finisarea ei ulterioară în detalii Metaforele și simbolurile sunt doar substitute temporare ale conceptelor științifice exacte care nu au fost încă stabilite Dar dacă cineva, în orice știință, a recunoscut dreptul de a fi mulțumit pentru totdeauna cu metafora și de a nu căuta modalități de a *) Rezumat susținut la Societatea de Psihologie la decembrie Biblioteca "Runivers" DESPRE SEMNIFICAȚIA IDEEI DE PARALELISM ÎN PSIHOLOGIE dezvoltarea unui concept clar și a unui termen precis, atunci l-am putea compara cu un arhitect care, după ce a început să construiască o casă, ar refuza brusc să mai ridice ziduri și să-i termine și ar începe să afirme că munca lui s-a încheiat, că se poate trăi destul de confortabil și în intervalul de schele ridicate provizoriu de el Tocmai ceva asemănător este propus de acei psihologi și psihofiziologi care, mulțumiți de conceptul și termenul de paralelism al "proceselor și fenomenelor" psihice și fiziologice, afirmă că nu avem de unde să trecem dincolo de această idee a relația dintre unul și celălalt, și că dezvoltarea ulterioară a psihologiei trebuie și poate, ca și cum, desfășurată fructuos sub steagul tocmai acestei idei vagi, a acestei imagini obscure Ideea de paralelism este înțeleasă de ei nu ca o ajutor temporar la începutul studiului adevăratelor relații spirituale și materiale în natura și activitatea noastră, dar ca rezultat însuși al acestui studiu - într-o anumită privință, ultimul și singurul său rezultat posibil Poate cineva va spune că nu un un singur psihofiziolog afirmă acest lucru Dar atunci, de unde doctrina conștiinței ca epifenomen, sau o manifestare secundară însoțitoare a vieții fiziologice a organismului, doctrină acum foarte răspândită printre psihofiziologi și care se străduiește pentru totdeauna să predetermina metafizic problema însăși esenței a proceselor mentale umane? Evident, dacă există psihofiziologi care nu sunt conștienți că predarea lor "cu privire la paralelismul vieții

psihice și fiziologice" este deja un cunoscut "credo" metafizic, există deja prima și următoarea premisă pentru a concluziona despre epifenomenismul conștiinței și , în consecință, pentru negarea originalității vieții psihice, a legitimității sale de sine și a necesității studiului său independent, atunci aceasta este doar o formă de orbire, daltonism filosofic, care este supusă explicației psihologilor-filozofi, deși, poate, ca și daltonismul fizic, nu poate fi vindecat Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT π Ideea de paralelism, ca idee științifică, este preluată din geometrie*) Liniile paralele se numesc drepte care se află în același plan și, atunci când sunt continuate într-o direcție sau alta, nu se întâlnesc niciodată Este ideea de paralelism, ca termen științific, potrivită pentru orice expresie clară a relațiilor reale ale proceselor și faptelor spirituale și fizice? Dezvoltarea și mișcarea ambelor se desfășoară pe același plan și aceste două serii de mișcări într-adevăr nu se întâlnesc niciodată? La această întrebare se poate răspunde afirmativ numai dacă folosim o nouă metaforă și recunoaștem pentru ambele serii de mișcări (?), în măsura în care sunt percepute și cunoscute de noi, un singur plan de reprezentare sau, în general, de conștiință și dacă luăm în considerare că nimic mental nu poate fi vreodată reprezentat de noi în termeni de Fizic, extins, astfel încât conceptele de Fizic, sau extins, și psihic, sau neextins, par să nu fie niciodată întâlnite Dar această afirmație se va dovedi a fi, totuși, nu pe deplin convenabilă dacă luăm în considerare că tot ceea ce așa-numitul fizic este întotdeauna cunoscut în simbolurile "psihicului" și trebuie referit la zona "ideilor noastre" - idei guvernate de aceleași legi ca și ideile despre evenimente și fenomene mentale și, pe de altă parte, o comparație a "conștiinței , ca mediu general al acestor reprezentări de două feluri, cu un plan nu poate fi făcută decât în glumă Însăși reprezentarea planului, ca și conceptele de spațiu și paralelism, sunt acte mentale și produse ale gândirii Asimilarea, așadar, deja a priori poate fi suspectată de exactitate Este posibil să folosiți un număr de reprezentări private ale unui grup de produse mentale pentru o clarificare serioasă *) De fapt, în greacă cuvântul παρα\\·η\ισρ ος (din παραλληλίζω) înseamnă comparație sau opoziție Biblioteca "Runivers" DESPRE SEMNIFICAȚIA IDEEI DE PARALELISM ÎN PSIHOLOGIE a relațiilor reciproce ale ambelor grupuri și pentru a determina natura și semnificația procesului de reprezentare în sine, i e sensul întregii vieți spirituale? Ar fi ca și cum, pentru a explica esența procesului de creație al lui Rafael la crearea Madonei, ne-am rezuma la a asemăna bogăția și puritatea Fanteziei artistului cu o dimensiune de zece metri și albul pânzei, alese sau chiar comandate de el să picteze faimosul tablou Explicația ar fi ciudată și forțată Ideile de linie, plan și paralelism, create de conștiință și având un sens limitat într-un anumit câmp privat de gândire, și conștiința noastră însăși, care le-a creat, sunt pânza unui artist și o operă de artă nemuritoare! Ce este în comun aici? Singurul lucru în comun este că pânza este necesară pentru a întruchipa ideea înaltă a artistului, că ideile geometrice simple sunt necesare pentru construcțiile geometrice complexe ale gândirii Dar aceasta nu înseamnă că gândirea în sine este o idee sau o cantitate geometrică, că relația reciprocă a reprezentărilor sale este în vreun fel elucidată prin compararea acesteia cu relația de drepte paralele Metafora rămâne o metaforă și nu oferă absolut nimic pentru o înțelegere adevărată a subiectului - ajută doar temporar imaginația să-și imagineze simbolic o relație care este supusă cercetării științifice și clarificării autentice Dacă am spus la început: "daltonismul

gândirii", atunci aceasta este aceeași, nu mai puțin, dar nici o explicație științifică mai reușită a îngustimei cunoscute a viziunii asupra lumii, de parcă aș spune: "paralelismul ideilor și proceselor cerebrale", adică idei despre spiritual și despre fizic Dacă spun: "gândul meu se mișcă de-a lungul șinelor cunoștințelor mele cu ajutorul motorului cu abur al imaginației mele", atunci voi da acestei metafore o imagine brută sau chiar o caricatură a procesului meu mental, dar nu voi explica absolut nimic psihologic Ideea de "paralelism" în psihologie are același sens Înțeles ca o formulă științifică, ea Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT nu face decât să încurce pe cel care ar dori să înţeleagă mai precis interacţiunea agenţilor psihici şi fizici Fenomenele psihice sunt însoțite de modificări fizice ale mediului extern și procese fiziologice din organism Modificările fiziologice ale organismului și Modificările și mișcările fizice ale corpurilor lumii exterioare sunt de obicei însoțite de acte mentale - fie în acestea, fie în alte corpuri, deoarece ele evocă noi senzații, percepții, idei, judecăți, concluzii, de exemplu, sentimente , dorinte etc Ce înseamnă asta? Înseamnă doar că, observându-ne și studiindu-ne ideile, fiind conștienți de sentimentele noastre și procesându-le în concepte, în multe cazuri observăm despre noi și despre ceilalți oameni cât de mult viața lor este accesibilă studiului nostru, că percepțiile asupra schimbărilor interne în mental stările sunt însoţite de perceperea anumitor schimbări în acele idei pe care le obţinem din experienţa exterioară Corespondența schimbărilor de idei despre exterior și intern există, fără îndoială, și, atunci când se aplică metode științifice de observare și experiment, această corespondență surprinde din ce în ce mai multe domenii de relații dintre ideile noastre de ambele ordine Dar în ce sens vorbim aici despre "relevanță" și care este mai exact această "relație"? III Dacă vrem să cunoaștem științific o anumită corelație sau corespondență a Faptelor Experienței, atunci trebuie să le punem într-o serie cauzală, să aflăm care este cauza și care este efectul, cel puțin în sensul pur empiric de "precedând invariabil" " și "în mod invariabil" unul pe altul alte fenomene Din punct de vedere al gândirii, aceasta va însemna că ne-am conectat ideile ca temeiuri și consecințe, adică a acționat conform neotra- Biblioteca "Runivers" DESPRE SEMNIFICAȚIA PARALELISMULUI ÎN PSIHOLOGIE legea de iarnă a myshlenia - legea "fundamentului suficient)) Dar din moment ce, chiar și cu o astfel de interpretare empirică sau pur logică a legii cauzalității, este inevitabil ca mintea noastră să presupună că tu produci invariabil antecedentul din tine sau creați ceea ce îl urmează invariabil și în mod necesar, atunci, în orice încercarea de a elucida cu adevărat relațiile dintre fenomenele psihice, pe de o parte, fizice și fiziologice, pe de altă parte, una dintre următoarele patru ipoteze este inevitabil acceptată de mintea noastră, deschis sau secret: Fenomenele psihice sunt doar produse, produse sau "acțiuni" ale proceselor fizice și fiziologice, latura subiectivă și secundară a acestor procese pentru viața organismului, astfel încât cauzele și condițiile reale ale vieții psihice trebuie căutate în Lumea fizică Aceasta este ipoteza monismului materialist sau, așa cum se numește uneori acum, epifenomenism (fenomene spirituale - epifenomene fizice) Fenomenele fizice și fiziologice, fiind reprezentări ale conștiinței sau gândirii noastre, sunt doar descendența forțelor spirituale: doar cauzele și agenții spirituali există cu adevărat, iar tot ceea ce material este produsul și creația lor Aceasta este ipoteza monismului ritualic, sau a panpsihismului (tot ceea ce este cu adevărat real este spiritual, restul este un miraj)

Lumea este doar ideea mea și în sine fie nu există, fie este incognoscibilă, fie este cognoscibilă doar prin propria mea conștiință de sine, ca substanță mentală (minte sau voință) În fenomenele fizice și psihice, avem de-a face cu două ordine de fenomene complet eterogene, cărora le corespund principii reale speciale și forțe productive, sau cauze, pe care le numim materie și spirit, iar în procesele existenței sau manifestării lor, noi recunoaște ca "mișcare" și ca "conștiință" Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT vechea, dar etern vitală ipoteză a dualismului, care permite apoi o serie de răspunsuri diferite la întrebarea privind interacțiunea a două principii sau forțe reale, materie și spirit, pornind de la presupunerea că este destul de reală, dar de neînțeles pentru mintea noastră limitată , și terminând cu presupunerea că este doar ideal, i e numai noi "parem" , dar de fapt nu poate fi admis și că adevărata cauză a corespondenței schimbărilor fizice și spirituale este acțiunea substanței sau principiului cel mai înalt - sursa primară a materiei și spiritului, adică Dumnezeu, aducând toate ideile noastre în conformitate și armonie reciprocă (ocazionalismul și doctrina armoniei prestabilite) Mai poate fi înaintată o ipoteză, și anume că substanța sau forța reală care produce fenomenele spirituale și fizice, în mod egal inerente acestora (sau imanente), este una și aceeași, dar că este non-spirituală și nu materială și că este spirituală și materialul sunt cele două manifestări ale sale cu drepturi depline și la fel de valoroase, subiective și obiective, interne și externe, și că cauzele reale ale ambelor ordine de fenomene trebuie căutate în proprietățile și legile acestei substanțe unice , cognoscibilă în aceste două dintre manifestările sale Aceasta este teoria monismului panteist sau "spinozism" Nu pot exista alte ipoteze, având în vedere posibilitatea unei interpretări reale sau cauzale a vieții psihice și fizice, întrucât epuizează toate ipotezele posibile (conform legii mijlocului exclus) *) Cu care dintre aceste ipoteze se alătură teoria modernă a paralelismului? Este destul de evident că poate fi interpretat în spiritul fiecăruia dintre indicați *) Unitate sau dualitate, scindare ("pluralismul" a fost întotdeauna fie monist - Democrit și Berkeley, fie dualist - Leibniz); iar dacă unitate, atunci fie cognoscibil experiențial (materialism sau spiritual) lizm), sau metafizic (panteism) Biblioteca "Runivers" DESPRE SEMNIFICAȚIA IDEEI DE PARALELISM ÎN PSIHOLOGIE ipoteze, deoarece în primul caz va fi vorba de paralelismul sau, mai degrabă, de corespondența dintre două serii de acțiuni sau manifestări ale forțelor și agenților fizici, în al doilea, despre corespondența a două serii de idei, în al treilea despre corespondența între ele și paralelismul acțiunilor două forțe opuse sau început - materie și spirit, în a patra - despre paralelismul manifestărilor eterogene ale uneia, de înțeles doar pentru minte, substanță sau forță creatoare Aceasta înseamnă că teoria "paralelismului" nu răspunde deloc la întrebarea relației reale dintre fizic și spiritual Dar ni se va spune: de fapt, teoria paralelismului exclude nu numai necesitatea, ci și posibilitatea unei fundamentari științifice a oricăreia dintre aceste patru ipoteze "metafizice" "Știința pozitivă" admite posibilitatea de a cunoaște un singur fenomen, și nu "substanțe și forțe reale" și, dacă acestea există, atunci este "incognoscibilă" În consecință, teoria paralelismului stă, parcă, în afara tuturor ipotezelor menționate, le înlocuiește, le anulează și le corectează Dar într-un astfel de caz, este și o manifestare a unui punct de vedere metafizic deosebit, sau o ipoteză - "fenomenism pur" sau "scepticism critic-FILOEOFIC*, care nu permite

cunoașterea unor substanțe sau realități și are lungul ei istoria în profunzimile metafizicii însăşi Și aceasta înseamnă că trebuie, în primul rând, să își justifice metafizic dreptul de a exista, încercări din care s-au făcut în repetate rânduri, dar fără succes, astfel încât să nu anuleze alte ipoteze metafizice În al doilea rând, acest punct de vedere sau teorie, realizat în mod consecvent, trebuie să respingă deschis posibilitatea oricărei explicații reale, cauzale, atâtea fenomene fizice cât și psihice și trebuie să limiteze sarcina științei la o simplă descriere a acestora O încercare de a sta pe acest punct pur fenomenologic Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT viziunea s-a repetat și ea în repetate rânduri, dar nu a putut fi susținută strict și distinct, deoarece știința caută inevitabil interpretarea fenomenelor și a Faptelor, definirea legilor relației lor cauzale și nu se poate mulțumi cu constatarea lor Știința este doar atâta știință cât dezvăluie cauzele reale ale fenomenelor Prin urmare, indiferent de domeniul de cercetare psihofiziologic pe care îl luăm, peste tot găsim de fapt experimente de reducere a faptelor psihice la fiziologice Exemple tipice ale acestei tehnici nu sunt doar teoria generală deja menționată a epifenomenismului conștiinței, asimilată de majoritatea psihofiziologilor, ci și teoriile speciale dominante care explică pur fiziologic procesele senzației, gândirii, apercepției, sau atenției, memoriei, eredității, creativitate și, în sfârșit, sentimente și voință (în acest domeniu, de exemplu, ultimul cuvânt al "psihofiziologiei" este că voința noastră este doar un nume general pentru totalitatea senzațiilor noastre musculare, adică senzațiile de mișcare) Toată psihofiziologia modernă, așa-zisa, experimentală se bazează pe convingerea nu numai a posibilității de a explica viața mentală din mecanismul ei fiziologic, ci și pe presupunerea că este posibil să se aplice la studiul vieții mentale aceleași metode și tehnici care sunt utilizate în studiul fenomenelor fizice, și chiar în asumarea identității problemei finale a ambelor studii, care are scopul de a determina toate fenomenele lumii și relațiile lor în număr și măsură și, prin măsurarea lor, să reducă legile relaţiei şi dezvoltării lor cu formulele matematice ale mecanismului ■ De aceea psihofiziologii moderni vorbesc deschis și îndrăzneț despre monismul lor științific, iar unii dintre ei, poate doar în glumă, sau prin neînțelegere, ca de exemplu Flournoy (Métaphysique et psychologie Genève), spun că principiul lor, principiul paralelismului, include axioma dualismului (p) Biblioteca "Runivers" DESPRE SEMNIFICAȚIA PARALELISMULUI IDEN ÎN PSIHOLOGIE o Faptul este că psihofiziologii, exprimând ideea de paralelism prin Formula: "fiecare fenomen mental are un anumit fenomen fizic care îl însoțește", în același timp avertizează adesea împotriva transformării acestei poziții în opus, că "fiecare fenomen fizic în are o anumită însoțire, fenomen sau stare mentală" *) Cum este posibil, în asemenea condiții, să vorbim serios despre dualism și paralelism? Evident, acest ultim concept acoperă în psihofiziologia modernă ipoteza "monismului materialist" și epifenomenismului Dacă, pe de altă parte, psihofiziologii nu vor să-și mărturisească materialismul "teoretic", atunci unul din două lucruri: fie ei înșiși, conștient sau inconștient, țin o dublă contabilitate a sufletului, fie, prin dualismul și paralelismul lor imaginar, ei încearcă să mituiască în favoarea concluziilor lor că masa umană, care este încă nu a renunțat la credința într-o lume spirituală independentă În primul caz, provoacă mari prejudicii propriilor cercetări, suportând evidenta lor unilateralitate și direcție falsă În al doilea caz, își induc în eroare vecinii În orice caz, un psiholog adevărat nu se poate în niciun fel să

se împace cu așa-numitele axiome ale psihofiziologiei moderne, începând cu axioma paralelismului, și trebuie să încerce cu toate puterile minții sale să aducă materia "la puritate" El ar putea, desigur, să răspundă la psihofie- *) CM y Flournoy, тамъ же, стр : "Dacă Гоп nu ar trebui să impună o restricție asupra principiului paralelismului așa cum l-am afirmat, trebuie să evităm și eroarea inversă și să ne ferim de o generalizare imprudente care ar consta în a-l inversa "prin simplă conversie", așa cum spun logicienii, postulând că fiecare fenomen fizic are un concomitent psihic determinat Am părăsi astfel limitele științei pozitive și am intra în metafizica deplină A въ опредѣленіи метафизики этотъ ученый соглашается съ извѣстнымъ изречение мотъ atunci când cei care vorbesc și ascultă nimic nu sunt nu se aude pe sine" (тамъ же) Библиотека "Runivers" НИКОЛАЙ ГРОТЪ zoologii prin dezvoltarea teoriei opuse și la fel de unilaterale a panpsihismului, sau monismului spiritualist și, bazându-se pe axioma absolut incontestabilă că cunoaștem tot ceea ce există doar în percepțiile, ideile, actele mentale noastre, pentru a respinge a priori orice real şi sens obiectiv din spatele enunţurilor teoretice ale psihofiziologiei Dar ideea nu este despre răzbunare și luptă, ci despre adevăr și despre un acord dezirabil Așadar, este timpul să lăsăm ridicolul atât la metafizică și la psihologia pură, cât și la științele exacte ale experienței exterioare Este timpul să încetăm certurile inutile și să încercăm să aprofundăm problema unei metode științifice cu adevărat corecte de dezvoltare a psihologiei, care să excludă tot ce este accidental, fals, paradoxal, totul extrem și dăunător dependențelor de știință, toate cuvintele inutile și simbolurile inutile , și ar duce la cunoașterea relațiilor spirituale și materiale, sau organice, viața în esență Rezultă cu adevărat din faptul că această problemă nu a fost rezolvată de știință până acum, prin metodele și metodele anterioare de studiu și gândire, că ar trebui recunoscută ca insolubilă și pentru toate timpurile viitoare La urma urmei, antagonismul dintre exacte? știința și, între fizică și fiziologie, pe de o parte, logică și psihologie, pe de altă parte, se bazează pe o neînțelegere completă, creată și întreținută de o atitudine anticritică față de sarcinile cunoașterii Inițiativa de a elimina această neînțelegere și cearta absurdă care decurge din ea trebuie, desigur, să aparțină seceră psihologi, deoarece însăși problema cunoașterii și a metodelor ei este o "problemă psihologică"; cunoaște mintea umană, legile cunoașterii sunt legile gândirii și conștiinței Dar din ce punct mai exact ar trebui psihologul să înceapă să rezolve problema? Evident, prima întrebare care trebuie rezolvată de el este problema relațiilor reciproce, Biblioteca "Runivers" DESPRE SEMNIFICAȚIA IDEEI DE PARALELISM ÎN PSIHOLOGIE în conținut și formă, acele două serii ale percepțiilor și ideilor noastre care sunt exprimate în termeni de fenomene spirituale și fizice și sunt atribuite celor două surse principale ale ideilor noastre despre realitate - conștiința și conștiința de sine, experiența externă și internă Descompunerea întregii experiențe și conținutului nostru mental în elementele sale, în două serii de reprezentări cele mai simple - aceasta este vechea problemă, pusă și începută cu atât de succes de Locke, atât de profund gândită, parțial clarificată și, în cele din urmă, din nou confuză de către Locke Kant, dar încă departe de a fi clar permis și chiar, dimpotrivă, stă în fața noastră, având în vedere noile achiziții ale științei psihologiei, în epoca noastră, în toată inviolabilitatea ei A pune o problemă corect înseamnă a o rezolva pe jumătate Doar mintea umană colectivă, prin eforturi comune și persistente, poate rezolva complet problema pe care am indicat-o, dar

chiar și un cercetător individual poate contribui la formularea corectă a acesteia, iar aceasta este singura sarcină care ne este fezabilă, avem în vedere în mesajul nostru prezent IV Axioma că "numai senzațiile, ideile și conceptele ne sunt date direct și reale în mintea noastră, i e stare mentală", este acum înțeleasă de toată lumea și se răspândește din ce în ce mai mult, chiar și în rândul psihofiziologilor *) "Toate ideile și conceptele minții noastre trebuie să aibă fundamente în proprietățile minții și conștiinței noastre"; aceasta este, de asemenea, o poziție împotriva căreia aproape nimeni nu va argumenta acum "Nimic din exterior nu intră în conștiința noastră, dar totul spiritual ia naștere în noi sub formă subiectivă, internă *) Wundt, Helmholtz, Münsterberg, Ziegen, James, Baldwin, Ribot, Göfding și alții Biblioteca "Runivers" S NIKOLAI GROT produse timpurii, "despre "influențe mecanice din exterior și ca urmare a propriilor acțiuni mentale" Și acesta este și un adevăr, care nu contrazice nu numai legile minții, ci și datele științei exacte, ci, dimpotrivă, este confirmat de acestea din urmă (Imaginile psihice ale lucrurilor nu sunt separate fizic de corpuri și lucruri și nu intră prin niște găuri sau pori în corpul nostru, așa cum credeau unii filozofi antici, de exemplu, Empedocle și Democrit, și cele medievale până în secolul al XVI-lea inclusiv *), dar apar chiar în mintea sau în sufletul nostru) Din aceste trei adevăruri decurge propoziția generală că toate percepțiile, reprezentările și conceptele noastre sunt simboluri subiective sau metode mentale de cunoaștere sau, în general, de conștientizare a realității asumate de noi, în afara conștiinței Dar aceste moduri, fără îndoială, două În toate reprezentările și conceptele minții noastre observăm o anumită polaritate, adică un opus fundamental Dumnezeu și universul, spiritul și materia, sufletul și trupul; spațiu, extensie, mișcare, complexitate, divizibilitate, timp-infinit, pace, simplitate, indivizibilitate, eternitate; ființă și fenomen, cauză și efect, scop și instrument, libertate și necesitate, viață și moarte, conștiință și inconștiență, sentiment și insensibilitate, activitate și pasivitate, voință și lipsă de voință, rațiune și nerațiune Și este deosebit de remarcabil că, dobândite de îndelungata experiență a omenirii din generalizarea Faptelor, toate aceste concepte opuse sunt în mod cert corelate între ele, au sau nu înrudire între ele și tind să fie coordonate într-un șanț de apă serie sau comanda Toată istoria gândirii umane ne dovedește acest lucru - istoria religiilor, a sistemelor filozofice, a teoriilor științifice Dumnezeu - spirit - suflet - infinit - pace - simplitate - indivizibilitate - eternitate - existență - rațiune - scop - libertate - viață - conștiință - sentiment - activitate - voință - minte - (adevăr - frumusețe - bine) *) Influxus physicus și Species sensibiles Biblioteca "Runivers" DESPRE SEMNIFICAȚIA IDEEI DE PARALELISM ÎN PSIHOLOGIE Iată o serie de concepte conectate organic unele cu altele, logic și istoric Univers-substanță-corp-spațiu-mișcare-complexitate-divizibilitate-timp-fenomen-produs-instrument-necesitate-moarte-inconștiență-insensibilitate-pasivitate-lipsă de voință-nerațiune Aceasta este o altă serie de idei care gravitează logic și istoric unele spre altele Desigur, am dat doar două liste, nu două "sisteme" Unele concepte au fost uneori, poate din cauza unei neînțelegeri, rearanjate de la un rând la altul sau excluse complet din liste Combinațiile și interpretările lor particulare ale relațiilor lor au dat naștere la diferite sisteme religioase, filozofice și științifice Dar totuși, coordonările pe care le-am menționat s-au repetat de multe ori, iar între verigile fiecărei serii se simte o afinitate directă și

mediocră - în ele se simte "rudimentul a două sisteme" Ce? Această polaritate, luată în ansamblu și nu în mod particular, este un fapt de gândire și conștiință, sau rodul Fanteziei? Desigur, Fapt, dacă acest fruct al Fanteziei poate fi urmărit în diferite expresii particulare timp de zeci de secole De unde provin aceste două serii de idei care se repetă în mod persistent, înrudite și conflictuale ale minții umane? \ Senzaţia şi reflecţia sunt cele două surse de cunoaştere şi idei, spune Locke, sensus și intellectus, ipse intellectus, a subliniat Leibniz, urmând lui Platon, Aristotel și Descartes, care au exprimat aceeași opoziție în ceea ce privește extinderea senzuală și gândirea "Experiența sensibilă și formele subiective de cunoaștere și activitate, a posteriori și a priori", a spus prudentul Kant Subiectul și obiectul, spuneau Fichte, Schelling și adepții lor, sunt ideea și alteritatea ei, a explicat Hegel; reprezentarea lumii și lumea -vointa, perceptia fenomenelor si a fiintelor Întrebări de filosofie, KN Biblioteca "Runivers" NICHOLAS GROT ness, învață Schopenhauer Percepția și apercepția, spune omul de știință Wundt; forțe naturale și "forțe-idee", îi face ecoul francez Foulier; observația și autoobservarea, sau introspecția, spun psihologii empiric - "Fizica și "psihicul", repetă corul psihofiziologilor moderni și, ca într-o orchestră, împreună cu prima și a doua vioară, altos, violoncel și contrabas, uneori se aud sunetele dulci ale Flautului și sunetele ascuțite de trompete completând armonia generală, așa că împreună cu vocile filozofilor și oamenilor de știință, parcă în tonul lor, auzim chemările predicatorilor: pe de o parte, la fraternitatea spirituală, pacea și iubirea, pe de altă parte, la lupta materială, vrăjmășia elementară și ură "Ideile-forțe sunt forțe naturale", explică Fulier Spiritul și materia răsună ecoului veacurilor: "Toate același motiv, aceleași contraste, atât în ideile în sine, cât și în învățăturile despre modurile duale și diferite de a le dobândi, deși sunt exprimate în "cuvinte" diferite ÎN Dintre cele două serii de concepte opuse pe care le-am dat mai sus, se numără, totuși, unele mai abstracte, derivate (din altele, mai simple), și mai sunt și altele, principalele, prin relațiile cărora conținutul primei este determinat În plus, există concepte care exprimă în primul rând conținutul fenomenelor de experiență externă și internă și sunt cele care determină Forma generală în care ni se înfățișează aceste fenomene Foarte abstracte și derivate sunt, de exemplu, conceptele de Dumnezeu, spirit, libertate, univers, materie, necesitate Principalele sunt, de exemplu, conceptele de gândire și conștiință, extensie și spațiu, mișcare și odihnă, timp, cauzalitate, ființă, fenomen, viață și moarte etc Conținutul fenomenelor de ordin dublu este determinat de concepte precum senzație, gândire, voință, simțire - pentru fenomene de același ordin - și extensie, culoare, sonoritate, duritate, moliciune, miros etc , preluate din sfera perceptii Biblioteca "Runivers" >* - DESPRE IMPORTANȚA IDEEI DE PARALELISM ÎN PSIHOLOGIE experienţă externă, pentru altul Conceptele de spațiu, timp, mișcare, conștiință, libertate, cauzalitate înseamnă formele generale în care prezentăm diverse fenomene ale experienței și relația lor între ele Acestea din urmă, conceptele formale au o importanță deosebită în determinarea proprietăților și trăsăturilor de bază ale fenomenelor așa-numitei "experiențe externe și interne", adică conștiința și conștiința de sine, deoarece numai din analiza lor poate fi gradul de afinitate reală iar natura interacţiunii presupuselor fundamente să fie clarificată aceste fenomene, adică obiecte reale corespunzătoare acestora Au existat deja încercări repetate în istoria filozofiei de a analiza

principalele forme de percepție și cunoaștere a fenomenelor existenței fizice și spirituale, iar cea mai cunoscută dintre ele este cea a lui Kant Dar aproape nimeni până acum a rezolvat definitiv această problemă dificilă, întrucât până acum nimeni nu a abordat-o din punct de vedere strict psihologic Nesfârșitele dispute despre semnificația "Formelor subiective sau transcendentale" ale contemplației senzoriale și ale activității raționale ale lui Kant mărturisesc cel mai bine că, dacă Kant are meritul incontestabil de a elucida importanța acestei probleme pentru teoria cunoașterii și pentru stabilirea principiilor, limitelor acesteia și sarcini, cu greu i se poate atribui meritul unei rezolvări corecte a întrebării Doar două concluzii sunt adevărate în teoria lui Kant: I) că există Forme subiective generale de percepție și reprezentare atât a fenomenelor fizice sau fenomenelor experienței exterioare, cât și a fenomenelor psihice sau fenomenelor experienței interne;) că spațiul este o formă subiectivă generală de percepție a fenomenelor experienței exterioare și nu constituie o formă de cunoaștere a actelor mentale Orice altceva în Kant rămâne discutabil Apropo, doctrina kantiană a timpului ni se pare discutabilă și neclară Kant consideră că timpul este și subiectiv a priori * Biblioteca Runiverse NIKOLAY GROTS Sub formă de contemplare sau percepție senzuală, i e Forma de percepție a tuturor fenomenelor, în consecință, și fenomenele experienței exterioare - Fenomene fizice Dar, în același timp, consideră că este principala formă de percepție a manifestării experienței interioare, a actelor sufletești Actele mentale sunt percepute de noi direct în cunoașterea noastră de sine, iar această percepție nu poate fi în niciun caz numită "senzorială" (sinnlich) în sensul în care vorbim despre percepția senzuală a fenomenelor externe, formă materială, culoare și așa mai departe - nu există distanță fizică între ele), nu sunt supuse mișcării în spațiu și, între timp, timpul este, fără îndoială, Forma de percepție a mișcării în spațiu și, în consecință, relațiile reciproce ale corpurilor extinse fi împreună cu acea formă de percepție a stărilor mentale care nu se mișcă în spațiu? Și atunci, dacă timpul caracterizează forma de bază a ființei psihice, în afara căreia nici nu ne putem imagina, atunci cum a ajuns omenirea la ideea nu numai de atemporal, ci și de atemporal sau supratemporal, nu numai infinit, ci și etern fiind din duh, Dumnezeule? De unde ar putea veni aceste concepte, dacă nu există niciun temei pentru ele în conștiința noastră de sine? Pe de o parte, atunci când determinăm Formele existenței materiale, date în experiența exterioară, legăm indisolubil ideile de spațiu, timp și mișcare Pe de altă parte, în conceptul de ființă pur spirituală, suntem la fel de indisolubil legați de conceptele de neextensiune și infinit, eternitate și supratemporalitate, imobilitate și identitate interioară absolută, iar între timp TÓ putem ști cu adevărat despre ființa spirituală- în afara datelor experienței noastre interioare sau a conștientizării de sine? De unde obținem, dacă nu din aceste surse, ideile de infinit și eternitate, adică existența supratemporală? Biblioteca "Runivers" DESPRE SEMNIFICAȚIA IDEEI DE PARALELISM ÎN PSIHOLOGIE x Nu este oare evident, având în vedere aceste nedumeriri, că problema timpului și a relației sale cu spațiul - problema timpului ca formă universală de experiență, conștiință și cunoaștere - nu a fost încă rezolvată definitiv și poate încă nu a fost plasată? pe terenul potrivit? Între timp, aceasta este întrebarea cea mai de bază și profundă din întreaga teorie a cunoașterii, din întreaga metodologie științifică, care este de mare importanță pentru psihologia viitoare, metafizica și, poate, pentru știință în general Imaginați-vă că am admite că timpul nu este o

formă de conștiință de sine, ci, în consecință, de cunoaștere a adevăratei noastre vieți spirituale și nu caracterizează în niciun fel proprietățile stărilor mentale, ca atare, pe care acestea în sine, în afara condițiile experienței exterioare, sunt la fel de atemporale, câte și fără spațiu La urma urmei, această concluzie ar avea consecințe enorme, fie și numai pentru că atemporalitatea și, în consecință, eternitatea existenței spirituale, ar fi în cele din urmă stabilite, și s-ar dovedi așa-zisa "nemurire a sufletului" Admiteți, deci, că propoziția inversă a fost dovedită, că este imposibil să gândiți și să vă reprezentați pe sine în afara timpului oricărei vieți mentale; atunci, în primul rând, ar trebui să recunoaștem ca ficțiune și invenție presupusa atemporalitate și eternitate a oricărui fel de ființă spirituală, adică imposibilitatea de a o gândi în afara corpului și materiei și absurditatea asumării timpului totul are un sfârşitul, "sfârşitul" este una dintre definiţiile timpului Ar mai fi și o altă întrebare: în ce fel avem dreptate să spunem într-un astfel de caz și "impasarea vieții spirituale, când timpul este în primul rând, există un canor de mișcare, canorul de expunere și alte rezistențe în sfera vieții prelungite? În mod evident, întrebarea semnificației timpului este de mare importanță pentru rezolvarea problemei adevăratei corelații a realității spirituale și fizice, așa cum sunt date Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT în mintea noastră Prin urmare, pentru a determina temeiul pe care este posibilă o soluție corectă a întrebării relației reale dintre Faptele spirituale și fizice pe care le cunoaștem, ne vom opri în primul rând asupra analizei ideii de timp ca Forma în care cunoaștem realitatea Numai așa vom aborda soluția corectă a întrebării: ce idee științifică va înlocui metafora ambulantă despre paralelismul evenimentelor mentale și (fiziologice) * N Grot {Continuare în următorul prima literă "l " a dispărut deja, iar eu, astfel, în imposibilitatea de a rosti cuvântul "cal" Dar voi încerca să notez prima literă "l", uitându-mă la cal; apoi mă gândesc la al doilea, adică la despre litera "o", mi-o amintesc și o notez; Mă uit din nou la cal, îmi amintesc a treia scrisoare și o notez din nou, pentru că nu o pot păstra în memorie pentru timpul necesar Astfel, voi nota toate scrisorile și apoi le voi citi, deoarece toate sunt în fața ochilor mei deodată Dar încearcă să mi le arăți prin orificiul din foaia de hârtie, una câte una și îmi va fi absolut imposibil să citesc cuvântul dat, pentru că am uitat literele anterioare Din aceasta este, de asemenea, clar că, dacă mă uit la un obiect doar o clipă, atunci îmi voi aminti doar prima literă a numelui său, iar dacă îmi este ascuns, atunci nu voi pronunța acest nume Așa a explicat Grashey tulburarea vorbirii la pacientul său și, în același timp, a stabilit influența importantă a memoriei asupra vorbirii noastre Cu toate acestea, oricât de pline de spirit ar fi raționamentele lui Grashty, ele cu greu explică acest caz patologic în întregime și oferă în același timp o bază fermă pentru construcția vorbirii Grashey spune că ne amintim numele obiectelor privindu-le, literă cu literă Wer nisa, pe care a trebuit să-l menționez de mai multe ori, notează pe bună dreptate că auzim imaginea sonoră a unui cuvânt deloc literă cu literă, nu-l percepem ca fiind format din litere Sunetul este ceva îmbinat, descompunerea lui în litere are loc deja în ultimii ani ai vieții noastre, pentru a preda cititul și scrisul Mai mult, dacă Biblioteca "Runivers" A KORNILOV Dacă capacitatea de memorare a bolnavului Grasbey ar fi scăzut la o valoare mai mică de / check , atunci nu numai că nu ar putea numi obiecte, pentru că ar uita primele litere ale cuvintelor, dar nici nu ar fi în stare să înțeleagă un singur cuvânt, pentru că

exact ar uita și primele litere pe care le-a auzit și cu atât mai mult ar uita cuvintele și frazele anterioare, adică nu putea să înțeleagă și să vorbească deloc cu cei din jur, ceea ce, însă, nu era cazul A doua concluzie a lui Grashey, referitoare la modul de a citi, este foarte importantă În opinia sa, precum și în opinia unor astfel de experți competenți în problema tulburărilor de vorbire precum Lichtheim, Wernicke etc , citim literă cu literă, adică prin depozite, indiferent cât de repede citim Dacă trebuie, de exemplu, să citim cuvântul "cal", atunci nu îl înțelegem imediat, deoarece am înțelege imaginea vizuală a calului în sine, ci acționăm în acest fel: mai întâi vedem litera "L" , va evoca în noi imaginea sonoră corespunzătoare L, - noi ca și cum am auzi-o în interior Apoi, de aici, imaginea motorie va fi și ea emoționată și putem fie să o pronunțăm, fie să gândim, adică cum se pronunță intern Apoi se face aceeași procedură pentru a doua literă O și tot așa, până se pronunță întregul cuvânt, iar cu acest procedeu sunt necesare / de secunde pentru fiecare literă, dacă citirea nu este pripită Dar, judecând după experiența mea, nu este cazul Am făcut următorul experiment Pe un cilindru de dimensiuni cunoscute, am atașat o foaie imprimată După ce am făcut o gaură într-o foaie complet curată de hârtie de scris, suficient pentru ca o singură literă să fie vizibilă prin ea, am făcut ca cilindrul să se rotească cu o anumită viteză prin intermediul unui mecanism de ceas Prin deschiderea acelei coli de hârtie care îmi servea drept paravan, litere au pâlpâit în fața mea succesiv, una după alta, în chiar ordinea în care eu însumi le parcurg când citesc S-a dovedit că numai atunci când cilindrul se rotește cu o astfel de viteză încât literele trec prin gaura mea cu o viteză de / de secundă, mai pot descifra ceea ce este imprimat cu cea mai intensă atenție Dar, de îndată ce cilindrul se rotește puțin mai repede, înseamnă că literele clipesc prin gaură mai repede, de exemplu la o viteză de I / sau secunde, sau atenția îmi slăbește, cu siguranță nu fac nimic Biblioteca "Runivers" despre vorbirea umană x Pot să apuc La verificare, s-a dovedit că dacă citesc scrisoare cu scrisoare, adică deci, așa cum sugerează Grasbcij pentru citirea adulților, nu este doar imposibil să citiți în silabe cu literele intermitente la o viteză de / de secundă - viteza de citire rapidă conform Gnz^ÿ - dar chiar și viteza acesteia pentru citirea lentă este jumatate din aceea cu care citim de obicei dupa depozit, pentru ca din experienta mea nu este egal cu Vioo, ci /ioo pentru o scrisoare Rezultă că, dacă suntem un șir care conține, să zicem, de litere și care, conform experienței anterioare, ar necesita aproximativ j-a secunde de timp pentru a fi citit, rulăm de patru ori mai repede, i e în de secunde, este clar că folosim un alt mecanism pentru aceasta decât citirea în silabe, literă cu literă Pentru a aborda soluția acestei întrebări din cealaltă parte, am făcut un alt experiment Am încercat, prin intermediul luminii de la lampă care continuă un anumit timp, apoi direct cu ajutorul unei scântei electrice a unei mașini statice, să iluminez cartea și să determin cât timp a avut nevoie lumina pentru a distinge un cuvânt format din mai multe litere Aceste experimente m-au condus la concluzia că am înțeles un cuvânt format din zece litere în mai puțin de o secundă; cu o scânteie electrică care dura milioane de secundă, am putut citi un cuvânt de litere Dacă Gra-sheij ar avea dreptate, atunci citirea unor astfel de cuvinte ar necesita timp / X u, adică /s sec sau /ioXi , adică aproape secunde, dar, după cum puteți vedea, am putut desluși acest cuvânt în și chiar într-o milioneme de secundă De aici putem concluziona că poziția lui Grashey nu rezistă nici criticilor din această parte Mă întrebi, cum citim? Cred că o persoană care citește în

silabe și un cititor fluent citește diferit Nu există nicio îndoială că în momentul în care învățăm să citim, trecem prin două procese în același timp În i-x, citim în silabe, de la literă la literă; acest proces are loc, desigur, cu mult mai puțină rapiditate decât cea pe care am primit-o când am citit pe cilindru; poate fi observată la un copil care învață să citească; doar încetul cu încetul, acest proces continuă din ce în ce mai repede și poate ajunge în sfârșit la viteza de care am nevoie, adică până la / sec pentru fiecare scrisoare În al doilea rând, vă voi ruga să vă amintiți ce s-a spus Biblioteca "Runivers" A KORNILOV de mine că nici o impresie nu este irosită pentru organism, deoarece fiecare dintre ele este înregistrată în sensorium'ds, deşi poate inconştient Așadar, aici forma generală a cuvântului, în întregime, ca o figură cu anumite contururi, este inconștient imprimată și amintită de noi exact în același mod în care ne amintim imaginea unui cal viu Avem nevoie de un moment pentru a recunoaște figura unui cal, un moment trebuie să recunoaștem figura unui cuvânt, care constă din șase litere de un anumit contur, dispuse într-un anumit fel și care înseamnă "cal" Primul proces predomină la copil și recunoașterea cuvintelor în ansamblu este încă foarte slab dezvoltată, dar încetul cu încetul aceste contururi, figurile cuvintelor devin din ce în ce mai familiare, el este distras de la pliere și începe să ghicească cuvintele după lor conturează, până când, în cele din urmă, după ce a învățat să citească fluent, nu abandonează deloc prima metodă și începe să o folosească exclusiv pe a doua Multe fapte, pline de interes, dar care nu pot fi explicate prin ipoteza anterioară, pot fi explicate prin ipoteza mea; dar nu am timp acum să mă opresc asupra lor Daca esti interesat, mm ani, o întrebare atât de îngustă ca întrebarea cum este aranjată vorbirea umană, iar dacă pleci de aici, luând cu tine impresia că ți-am spus ceva nou, mă voi considera destul de răsplătit pentru munca pe care a trebuit să o întreprind pentru astazi În prezent, nimeni nu neagă valoarea observației și a experienței în dezvoltarea întrebărilor psihologice și fiecare știință, cum ar fi, de exemplu, neuropatologia în acest moment, contribuie la rezolvarea acestor întrebări Se părea că am făcut multe pentru a înțelege ce trăiește o persoană spiritual, cuvântul lui; dar totusi suntem doar in pragul acestei regiuni În fiecare direcţie se deschid și apar un număr infinit de întrebări Unde este limita pentru asta? "Nu știm", repetăm cuvintele celebrului om de știință naturală, "sau poate nu vom ști " A Kornilov Biblioteca "Runivers" Principii filozofice în fiziologia modernă și relația filozofiei cu știința naturii și medicina *) Mm ani! Din când în când auziți, atât în Occident, cât și aici, în Rusia, plângeri că tinerii oameni de știință ai naturii de astăzi sunt din ce în ce mai des înscriși în rândurile registratorilor, secretarilor științei și nu participanților activi și motoarele progresului științific Toată lumea caută fapte noi, proaspete și numai fapte, fapte fără sfârșit - toată lumea, cu o lăcomie uimitoare, acumulează într-un singur morman dezordonat o cantitate incredibilă de fapte mari și care nu au preț, detalii mici, microscopice, dar cât de puțini oameni de știință care duc la ordinea ordonată a tot acest material bogat! Oamenii de știință naturală și medicii moderni par să se teamă îngrozitor de filosofie, le este frică să cadă în sălbăticia metafizicii, dialecticii etc A strânge orice material într-o grămadă fără nicio sistematizare, generalizare, sinteză și analiză filosofică, fără nicio idee, desigur, este incomparabil mai ușor decât a-l pune în ordine după toate regulile criticii științifice și ale disciplinei filosofice Dr Perfiliev, în articolul său "Starea

afacerilor medicale în Rusia", bazat pe o trecere în revistă a de lucrări ale medicilor ruși, ajunge la o concluzie foarte deplorabilă, subliniind din când în când lipsa atât a dezvoltării generale a Medicii ruși și, în special, educația lor filozofică *) Discurs citit la Congresul VIP al Naturaliştilor şi Medicilor Biblioteca "Runivers" N Ya PIASKOVSKII Este adevărat că Perfiliev este foarte strict în concluziile sale, dar în general nu se poate decât să fie de acord cu el De fapt, cu mult timp în urmă, a fost recunoscut de cele mai bune minți dintre reprezentanții științelor naturale și ai medicinei că disciplina filosofică a minții unui naturalist, fiziolog, patolog, psihiatru și, în general, orice fel de medic este o nevoie urgentă cu o acumulare atât de abundentă de materiale faptice detaliate pe care le avem în fața noastră în prezent Omul nostru de știință, cunoscutul profesor Pașhutin, în cursul său de patologie experimentală și generală, printre altele, scrie: "dezvoltarea insuficientă a unei direcții filozofice generalizatoare este cea mai slabă latură a științei medicale moderne " până la extreme, adâncindu-se în detalii despre fenomene, evitând orice zbor filozofic, de teama să nu scape din sfera unui naturalist strict, cercetător pur obiectiv, a cărui activitate au încercat chiar să o reducă la o simplă marcă a fenomenelor care se desfășoară sub ochii lui " Zborurile generalizatoare ale minții în studiile sferei fenomenelor patologice sunt absolut necesare, deoarece stocul de fapte detaliate este în prezent foarte mare și capătă caracterul - în lipsa generalizărilor - de un balast greu, căruia memoria noastră cu greu poate face față " Deși sunt pe deplin de acord cu aceste concluzii, nu pot, la rândul meu, decât să completez ideile profesorului Pașhutin cu unele considerații care decurg direct dintr-o luare în considerare a concluziilor fundamentale, filozofice, ale științei fiziologiei, care nu mai este prea tânără, suficient de stabilit, cu ajutorul metodelor exacte Voi încerca să arăt că, în ciuda direcției pozitive, în ciuda metodei complet exacte, obiective a acestei științe, totuși concluziile filozofice ale celor două mari diviziuni ale sale se contrazic în cel mai înalt grad De fapt, nu trebuie decât să ne gândim la concluziile filozofice, fundamentale, ale fiziologiei generale a creierului și fiziologiei organelor de simț pentru a întâlni cele mai imposibile dezacorduri fundamentale Ceea ce afirmă fiziologia generală a creierului, fiziologia organelor de simț neagă Fiziologia organelor de simț în sine Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE FILOZOFICE în fiziologia modernă de concluzii filozofice dă direct o mână de ajutor opiniilor unor metafizicieni precum Kant sau chiar Berkeley, care au trăit acum de ani Construcțiile filozofice ale fiziologiei organelor de simț dezvoltă și susțin în mod pozitiv ideile acestor filozofi Iată ce spune despre aceasta eminentul fiziolog Preyer: "Fiziologia organelor de simț, scrie el, a fost încă de pe vremea când Immanuel Kant a deschis calea - uneori merge alături de filosofia speculativă pe multe căi, diverse împletite, alteori realizează lucrările preliminare Principalul punct asupra căruia ambii sunt de acord este recunoașterea faptului că niciun om nu poate simți altceva decât excitația terminațiilor nervilor săi senzoriali Culorile, tonurile, gusturile există doar datorită celor din urmă; fără ele nu ar fi nimic luminos, amar, nimic cald, solid Schopenhauer a avut dreptate când a spus că soarele are nevoie de un ochi pentru a străluci Și iată ce spune celebrul Meinert: "Suma activităților creierului este de așa natură încât trebuie să spunem: imaginea generală a lumii nu este pur și simplu percepută de creier, ci direct creată de acesta Această viziune nu aparține exclusiv

filozofilor școlii kantiene, ci este împărtășită și de cei mai faimoși dintre oamenii de știință ai naturii moderni; astfel, este derivat de Helmholtz din analiza percepției senzoriale, de Rokitansky din datele viziunii științifice naturale asupra lumii Într-un discurs act despre sensul independent al cunoașterii, Rokitansky spune: "un obiect nu este ceva dat, independent de subiectul cunoaștere; tocmai de subiect este condiționat" **) Cât despre Helmholtz, acest fiziolog și fizician strălucit în cercetările sale fiziologice, după faimosul Lange, a fost ghidat de filosofia lui Kant ca principiu euristic! Meinert este de aceeași părere cu Schopenhauer cu privire la ceea ce "înainte Kant, capul nostru era în spațiu, dar de pe vremea lui Kant spațiul a fost închis în capul nostru!" Dar voi merge mai departe Nu pot să nu mă opresc la următorul *) Cele cinci simțuri ale omului, p **) "Mecanica activității mentale", p Biblioteca "Runivers" Ξ Y IYASKOVSKI Conform considerațiilor generale ale celebrului Wundt: "sub numele unei reprezentări", spune el, în utilizarea obișnuită a acestui cuvânt, se înțelege imaginea unui obiect care a apărut în conștiința noastră Lumea, din câte o știm, este formată doar din ideile noastre Acestea din urmă sunt considerate în conștiința directă ca fiind identice cu obiectele pe care le desemnează Numai reflecția științifică ridică întrebarea cum imaginea dată în reprezentare și obiectul însuși sunt legate între ele "Cea mai mare constanță a reprezentărilor noastre cu privire la obiectele lumii exterioare este ea însăși rezultatul proceselor psihologice Din această constanță, încă nu se poate concluziona că obiectele externe sunt mai sigure decât experiența internă, cu atât mai mult cu cât ideile noastre despre obiectele externe nu sunt altceva decât o parte a experienței noastre interne În ceea ce privește variabilitatea fenomenelor interne, ea indică doar complexitatea condițiilor, dar nu poate servi deloc drept argument împotriva realității (aceste) fenomene Din aceasta rezultă perfect clar că un astfel de luminator al științei pozitive precum psihofiziologul Wundt reunește o metodă obiectivă exactă, metoda experienței exterioare, al cărei preț cognitiv, după cele mai strălucitoare și mai bogate descoperiri ale științei din ultima perioadă trei secole, nu mai este contestată de nimeni, experiența interioară Prin urmare, acordă o mare valoare cognitivă experienței interioare, subiective Conștiința sa de lume nu este altceva decât conștiința de sine Fiziologul de la Basel Bunge ajunge la aceleași concluzii în discursul său "Vitalism și mecanism", care crede că lumea exterioară pentru o persoană este X, în timp ce fenomenele subiective îi sunt mai accesibile și mai cunoscute Prin urmare, el vrea să demonstreze că lul nostru, sufletul nostru nu poate fi încercat să fie explicat printr-o lume exterioară necunoscută nouă, ci că, dimpotrivă, lumea exterioară trebuie încercată să fie explicată din observarea de sine Totuși, un fizician, poate, i-ar fi obiectat lui Wundt și Bunge că culorile, senzațiile auditive, deși sunt subiective în sine, dar din acest motiv cauza principală a acestor fenomene subiective este obiectivitatea *) "Osnovy, fiziologich psihologie", p Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE FILOZOFICE în fiziologia modernă mișcare moleculară activă Molecule, atomi și vibrațiile lor, mișcările - aceasta este cauza obiectivă a senzațiilor noastre subiective de lumină, tonuri etc Dar un atom, o moleculă, așa cum înșiși înțeleg fizicienii și chimiștii, este doar o ficțiune, o ficțiune a imaginației, un fel de castel în aer Nici molecula, nici atomul nu sunt accesibile simțurilor noastre externe: văzul, auzul etc Atât molecula, cât și atomul nu sunt altceva decât produsul speculației, și nu experienței exterioare, și asta cu atât mai mult cu

cât atomul însuși este acele proprietăți, pe care fizicianul și chimistul le atribuie, este negația acelei materie, pe care o cunoaștem prin experiența exterioară, prin simțuri De fapt, materia, după cum arată experiența obiectivă externă, este divizibilă, iar atomul este indivizibil Materia este compresibilă și expandabilă, dar atomul este incompresibil și neexpandabil În materie au loc diverse procese și reacții chimice, dar nu există în atom Dar dacă atomul este un produs al speculației, este o idee subiectivă, atunci poate că mișcarea în sine este o realitate neîndoielnică, obiectivă, independentă de subiectul nostru? La aceasta celebrul Lewis ne răspunde că "mișcarea, ca și culoarea, sunetul, căldura, este simbolul unei clase cu totul speciale de senzații"*) Aceste senzații își au geneza în senzația musculară, adică sentiment subiectiv Astfel, explicând culorile și tonurile prin mișcare moleculară, sau vibrații ale eterului, aerului etc , le explicăm, în esență, prin sentimentul muscular Astfel, un sentiment este explicat de altul Pentru un sentiment, celălalt este, parcă, un obiect Dacă acceptăm poziția că o persoană, pe lângă senzații, nu are niciun organ de cunoaștere, dacă nu există nimic în minte care să nu fi fost anterior în senzație, atunci percepția extrasenzorială este inaccesibilă unei persoane Ținând cont de opiniile exprimate atât de categoric de toți luminarii amintiți mai sus ai fiziologiei moderne, vom ajunge la o altă concluzie, și mai curioasă, că atât creierul, cât și organele simțurilor noastre și, prin urmare, întregul nostru corp, sunt, de asemenea, un produs al senzațiile noastre, reprezintă *) Întrebări despre viață și spirit, II, Biblioteca "Runivers" n eu Pyaskovsksh idei, concepte etc , i e activitatea creatoare a l-ului nostru, acel suflet, pe care fiziologia generală a creierului nu-l cunoaște deloc, sau pe care, cel puțin, îl consideră a fi dorit, oarecare X Despre asta vorbește Bunge: că mulți fiziologi gândesc prin studiul lumii exterioare necunoscute nouă să cunoască sufletul mai familiar nouă, și nu invers, prin studiul sufletului mai cunoscut nouă, să cunoască lumea exterioară În ce măsură experiența internă, metoda inducției subiective, începe deja să pătrundă în laboratoarele și cabinetele fiziologice, am văzut deja, dar pentru a fi și mai convingător, nu pot decât să subliniez următorul gând al lui Wundt: "dezvoltarea fizică (a organismului corporal) nu este cauza, ci o consecință a dezvoltării psihice" "Vechea concepție animistă, exprimată mai întâi de Aristotel în celebra sa definiție a sufletului (sufletul este prima entelehie a corpului viu) , mai bine promite să lumineze problema dezvoltării spirituale și corporale" Din acest punct de vedere, da, nu trupul, nici creierul, este cauza sufletului, ci sufletul este cauza trupului! Fiziologia generală a creierului se străduiește să demonstreze că sufletul este o funcție a creierului, a organizării corporale, în timp ce fiziologia organelor de simț, în concluziile sale filozofice, ajunge la o concluzie complet opusă, și anume, că creierul, corpul și, în general, întreaga organizare corporală este o funcție a sufletului Astfel, vrând-nevrând, trebuie să admitem că fiziologia trebuie să dea o mână prietenoasă psihologiei și filosofiei Și într-adevăr, vedem cum cele mai bune minți își folosesc serviciile Riehl spune: "serviciile oferite de psihologie cercetării fiziologice în domeniul care este comun ambelor științe, iar acum sunt deja mai multe din acele servicii pe care le primește în schimb" Meinert, acest celebru reprezentant al anatomiei și fiziologiei creierului, a folosit în lucrările sale psihologia și metodele ei de experiență interioară, introspecție și inducție subiectivă Rezumând concluziile fundamentale filozofice ale fiziologiei generale a

creierului și fiziologiei organelor de simț, întâlnim următoarele contradicții cardinale Fiziologia generală a creierului spune că psihologia ar trebui să facă parte din fiziologie și că numai "psihologia fiziologică" are dreptul să existe, în timp ce fiziologia organelor de simț obiectează că Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE FILOZOFICE ÎN FIZIOLOGIA MODERNĂ Fiziologia este o parte a psihologiei și ceea ce are dreptul să existe "fiziologie psihologică" Unii fiziologi spun că sufletul este o funcție a creierului, iar alții, dimpotrivă, că creierul și organizarea corporală în general sunt o funcție a sufletului! Concluziile filozofice ale fiziologiei generale a creierului sunt prea dogmatice; ele exprimă o convingere profundă în adevărul mărturiei experienței noastre exterioare; acesta este "realism naiv" pentru că ei "naiv" și fără nicio rezervă recunosc "realitatea" obiectelor senzațiilor noastre Dimpotrivă, concluziile filozofice ale fiziologiei organelor de simț nu sunt altceva decât scepticism îndreptat asupra experienței exterioare și, prin urmare, idealism Mi se pare că asemenea contradicții și diferențe de opinie în concluziile filozofice ale fiziologiei și ale științelor pozitive în general depind în mare măsură, dacă nu în totalitate, de cunoașterea insuficientă a oamenilor de știință cu filozofia și psihologia Cred că a sosit deja vremea când naturistul, fiziologul, doctorul, psihiatrul nu ar trebui să disprețuiască speculațiile și gândirea filozofică Am văzut că omul de știință contemporan, celebrul fiziolog și psiholog Wundt, indică pe Aristotel o stea călăuzitoare Am văzut că geniul Helmholtz nu a disprețuit filosofia lui Kant, că a folosit-o în investigațiile sale ca principiu euristic Fără să vă obosesc atenția, nu mă voi opri asupra atitudinii față de filozofie a unor autorități atât de importante precum Virchow, Du Bois-Reymond, Claude-Bernard, Goering și alții Voi spune doar că toate aceste minți nu erau contrarii filozofiei și psihologiei Dacă ne gândim la profesia de psihiatru, atunci pentru el cunoștințele de psihologie devin "conditio sine qua non" a activității sale Dacă acest lucru este valabil pentru psihiatrii specialiști, atunci asta nu înseamnă că un alt medic, fie că este chirurg sau terapeut, ar putea să nu fie familiarizat cu psihologia Dimpotrivă, mi se pare că lipsa unei educații și cunoștințe filozofice generale în domeniul psihologiei îi privează pe medici de posibilitatea de a fi judecători imparțiali ai fenomenelor atât laturii fiziologice, cât și mai ales psihice a organizației umane, în soarta căreia medicul trebuie să ia cea mai înflăcărată participare Și hipnotismul modern și semnificația sa în cercetarea psihologică și fiziologică-k Questions of Philosophy, KN și Biblioteca "Runivers" N Ya PYAOKOVSKY nyah, ca metodă de vivisecție a sufletului, este posibil să o folosești în știință ca metodă fără disciplină filozofică, fără cunoștințe de psihologie? cred ca mm ani, că, în sfârșit, a sosit momentul în care este serios necesar să paralizăm în capul tinerilor pasiunea pentru specializarea prematură, aproape pe banca studenților, pentru specializare, datorită căreia chiar și oamenii de știință și doctorii absolvenți depășesc adesea un anumit domeniu al stiinta lor nu vad si deci nu se inteleg! Urmărirea morbidă, febrilă a simplei însuşiri de fapte, fără un principiu filosofic generalizant, fără nici un sistem sau idee, lăcomia pentru detalii microscopice este ca aruncarea dezordonată de cărămizi într-un singur morman, şi s-ar putea crede că nu numai că va fi un armonios , frumoasa si o cladire solida, dar mormanul in sine, din graba si lipsa de sistem a acestui deversare, se va transforma in gunoaie! Nici măcar o metodă pozitivă nu îl scutește de multe ori de la "construirea caselor gândirii științifice" pe nisip "Va ploua, râurile

se vor revărsa, vânturile vor sufla și ei vor pune presiune asupra acelei case și va cădea și căderea ei va fi mare"! Sărăcia tinerilor oameni de știință de astăzi din domeniul științelor naturii și medicinei pentru muncă productivă, ideologică, acea sărăcie care îngrijorează atât de mult autoritățile europene, este o boală teribilă, distructivă; trebuie tratată - și cu cât mai devreme, cu atât mai bine! Cea mai eficientă terapie pentru această boală va fi fără îndoială disciplina filozofică a minții tinerilor studenți Iar acest lucru se poate realiza, după părerea mea, numai prin introducerea în programul facultăților de fizică și matematică, în special medicală, ale universităților noastre a unui curs de filozofie alături de psihologie, și mai ales de psihologie experimentală, prin înființarea de catedre ale acestor științe Aș crede că ridicarea acestei întrebări la un congres al oamenilor de știință naturală și al medicilor ar fi oportună și destul de oportună Dr med N Ya Pyasnovsky Biblioteca "Runivers" La psihologia microcefalelor (Comunicare dată la ședința Societății de Psihologie din mai , ținută la Clinica de Psihiatrie a Universității din Moscova) Știința, al cărei studiu este dedicat locului întâlnirii noastre de astăzi, stabilind adesea sarcini care, pentru rezolvarea lor, necesită cunoașterea opiniilor psihologice existente, la rândul ei, oferă adesea material din cauza căruia, dacă nu este rezolvată, unele probleme psihologice , cel puțin sunt clarificate și ilustrate Natura produce uneori experimente care fac posibilă iluminarea multor zone întunecate ale psihologiei Astfel, toată lumea știe ce mare semnificație pentru elucidarea actului de vorbire umană a fost observarea pacienților care prezentau o leziune a insulei Reil stângi și părțile adiacente ale lobilor frontali și temporali ai creierului Multe proprietăți ale memoriei umane ne-au devenit cunoscute și din observațiile pacienților În cele din urmă, ipoteza universal acceptată despre dependența activității mentale de activitatea creierului este dovedită clar în practica psihiatrică în cazurile de declin paralel al vieții mentale și distrugerea elementelor țesutului cerebral Toate acestea fac ca cazurile de anomalii mentale să fie interesante din punct de vedere științific nu numai pentru specialiștii medicali, ci și pentru psihologi în general, iar un studiu atent al semnelor bolii mintale poate fi, fără îndoială, de mare folos psihologilor profesioniști chiar și în domeniul concepțiilor pur teoretice Din acest punct de vedere, un interes mare și universal recunoscut pentru psihologi Biblioteca "Runivers" S KORSAKOV reprezintă acea categorie de indivizi la care, din cauza unei nereguli în dezvoltarea organismului, există o dezvoltare insuficientă a creierului și, în funcție de aceasta, subdezvoltare, sau subdezvoltare a vieții psihice Asemenea indivizi sunt numiți idioți sau minți slabi de la naștere și, reprezentând cele mai diverse grade de dezvoltare a diferitelor aspecte ale activității mentale, ei oferă un material enorm pentru studiul legilor vieții mentale la o persoană normală, sănătoasă Un individ aparținând acestei categorii este, de asemenea, discutat în eseul de față - Acesta este un caz de microcefalie Microcefalie *) înseamnă literalmente cap mic; dar nu orice cap mic poate fi numit microcefalie Piticul are capul foarte mic, dar asta nu ar fi microcefalie, deoarece capul lui este proporțional cu restul corpului; într-o microcefalie adevărată, capul este neobișnuit de mic tocmai în raport cu corpul său În același timp, se dovedește întotdeauna că părțile individuale ale capului sunt, de asemenea, disproporționate între ele: de exemplu, partea facială a capului se dovedește a fi dezvoltată în același mod ca la oamenii normali, iar acea parte a capului craniul care alcătuiește

cutia creierului în sine este extrem de subdezvoltat, prin urmare, creierul este extrem de mic în comparație cu alte organe Astfel, microcefalia în sensul propriu al cuvântului se numește un cap atât de mic, în care dimensiunea craniului și, în consecință, a creierului, este semnificativ în urmă în raport cu dimensiunea trunchiului și a feței Este greu de decis ce grad de reducere a dimensiunii craniului și a creierului, pentru a putea numi acest craniu microcefalic Celebrul antropolog Broca consideră că dacă greutatea creierului este sub de grame la un bărbat adult (în loc de greutatea medie normală de de grame) și sub la o femeie adultă (în loc de de grame normale), atunci aceasta va fi dovezi *) Μικρός (mic) și κεφαλή (cap) La fel ca mulți termeni medicali, compuși din cuvinte grecești, dar trecuți prin limba latină, acest cuvânt este distorsionat în pronunție; în loc de "dshcrocefalie" se obișnuiește să se spună "microcefalie" Biblioteca "Runivers" K PSIHOLOGIA MICROCEFALOV vorbim despre microcefalie De fapt, în microcefalia sever dezvoltată, creierul cântărește de obicei mult mai puțin Uneori nu depășește - de grame; așa că, de exemplu, creierul adultului microcefalic Moteya, descris de profesorul I P Merzheevsky, cântărea de grame; creierul unui microcefalic de de ani, descris de Teile, nu cântărea mai mult de de grame, iar creierul microcefaliei Antonia Gordoni cântărea doar de grame Dar, după cum s-a spus, pentru definirea microcefaliei este imposibil să luăm doar dimensiunea absolută a creierului, trebuie să luăm raportul dintre această dimensiune și dimensiunea întregului corp Această relație este modificată extrem de drastic în microcefalie La adulți, raportul dintre creierul normal și greutatea corporală este de : , în timp ce la microcefali este de aproximativ : de multe ori chiar mai puțin Astfel, raportul dintre greutatea creierului unui microcefalic, descris de IP Merzheevsky, a fost doar : Este adevărat că creierul acestui microcefalie este singura copie a creierului uman în micșorarea raportului dintre greutatea sa și cea a corpului Corespunzător dezvoltării extrem de insuficiente a creierului, activitatea psihică a microcefalienilor se dezvoltă de obicei extrem de slab, astfel încât toți reprezintă un grad mai mare sau mai mic de demență congenitală Probabil, mulți oameni își amintesc că în urmă cu aproximativ de ani, studiul idioților - microcefali a atras atenția generală a naturaliștilor, datorită faptului că celebrul om de știință genevan Karl Focht a conectat rezultatele studiilor sale asupra microcefalelor cu problema originii mersului a unui om si a vazut in microcefale o manifestare a relatiei omului cu maimutele antropomorfe Îmi voi permite să citez cuvintele profesorului I P Merzheevsky, care servesc ca o introducere în studiul său asupra creierului microcefalic *), deoarece au fost scrise într-un moment în care această problemă nu și-a pierdut încă senzația de arsură și, deoarece acestea foarte exprimă definitiv și clar esența problemei: "Idioții microcefalici", scrie I P Merzheevsky, "au atras întotdeauna atenția antropologilor, pentru care au fost un subiect controversat în problema originii omului *) I P Merzheevsky: "Microcefalysis-Arhive of Forensic Medicine, , No Biblioteca "Runivers" S KORSAKOV secol Aspectul acestor idioți în general, craniul lor mic cu fruntea puternic turtită și înclinată, cu spatele capului semnificativ convex în partea inferioară, profilul oblic al feței cu creste superciliare extrem de dezvoltate, ochii proeminenti - toate acestea le-a dat acestor creaturi aspectul de maimuțe, iar corpurile observatoare le-au descris de mult timp sub numele de oameni asemănătoare maimuțelor Dacă la aceasta adăugăm slaba dezvoltare mentală a acestor idioți, lipsa gândurilor și conceptelor

lor abstracte, absența completă sau marea limitare a vorbirii, marea mobilitate și dexteritate în efectuarea celor mai diverse mișcări, care sunt adesea observate la microcefali, atunci asemănarea acestora din urmă cu maimuțele asemănătoare oamenilor pare și mai uimitoare Nu este surprinzător faptul că unii dintre cei mai noi naturaliști consideră microcefalienii, prin dezvoltarea creierului și a craniului lor, ca fiind reprezentanți ai acelor forme de tranziție care l-au precedat pe om în îmbunătățirea speciei sale și care, prin urmare, merită să fie numite ale lui progenitori Admiratorii învățăturilor lui Darwin, care deduce originea omului din Lumea Veche cu patru brațe și, pe baza diverselor considerații speculative, chiar descrie aspectul strămoșului nostru, găsesc la idioții microcefalici, în principal în structura creierului lor și craniul, dovadă a întoarcerii inverse a omului la acea esență inițială mu din care a provenit Ei susțin că, dacă s-ar găsi un specimen fosilizat al unei astfel de creaturi, atunci s-ar dovedi că această creatură originală nu reprezenta nici un om perfect, nici o maimuță perfectă, ci ceva între ele, de care se apropie microcefale, deoarece cursul unui natural , dezvoltarea obișnuită în aceste cazuri se oprește și natura, parcă, lasă o amintire a ființei originare Darwiniștii citează, în sprijinul teoriei lor, multe exemple ale așa-numitei eredități latente, care se observă adesea în regnul animal; la unele specii se repetă cu o anumită regularitate stereotipată: de exemplu, în pâlniile de mare aparținând clasei Himatega, copiii nu arată ca părinții, ci ca străbunicii lor; descendenții care urmează din acești copii sunt asemănători bunicului și se reflectă doar în generația următoare Biblioteca Runiverse LA PSIHOLOGII MICROCEFALOV tipul inițial de părinți luat ca punct de plecare pentru observații Darwin acceptă însă atavismul eme conform căruia în tipurile superioare numai anumite organe sau părți ale corpului pot reveni în dezvoltarea lor la un tip inferior fără a perturba dezvoltarea superioară a restului organelor și părților corpului - Microcefalismul, conform acestei teorii, aparține acelor cazuri în care creierul oamenilor, în timpul vieții lor embrionare, se poate abate de la tipul normal și se poate dezvolta în funcție de tipul care este inerent ființei luate pentru progenitorul nostru Dar departe de toți oamenii de știință naturii susțin această opinie: alții consideră că microcefalii sunt oameni al căror creier în viața embrionară a suferit, din motive necunoscute până acum, modificări care i-au oprit dezvoltarea în stadiul caracteristic diferitelor faze ale vieții embrionare, începând cu j- ro până la luna a -a Karl Focht aparține reprezentanților primului lagăr, Graciola, Rudolf Wagner și, în timpurile moderne, Julius Zander aparțin reprezentanților lagărului opus La aceste cuvinte, scrise în , putem adăuga că numărul oponenților lui K Focht este în creștere și aproape că nu există susținători ai lui Într-adevăr, în ciuda faptului că opera lui Karl Vocht *) a fost extrem de bine executată și a folosit pentru aceasta materiale greu accesibile și toate datele literare, cu toate acestea, concluziile sale nu au rezistat criticilor Karl Focht, după ce a colectat de cazuri de microcefalie cunoscute în literatură, după ce a examinat cranii de microcefale pe care le avea și modele din unele creiere, a ajuns la concluzia că în microcefale există o lipsă completă de armonie în dezvoltarea, pe de o parte, a oaselor craniului , iar pe de altă parte, fețele Oasele feței nu diferă de oasele oamenilor normali, iar fața nu prezintă alte trăsături decât un prognatism pronunțat Dimpotrivă, craniul lasă o abatere accentuată de la structura unui craniu normal - și anume, o frunte puternic înclinată, o dezvoltare puternică a

sinusurilor frontale și a arcadelor supraciliare, aplatizarea oaselor frontale, depresie *) "Capul mic", trad Ber și Karabanovici, ed și cu o prefață H P Wagner S -Pb Biblioteca "Runivers" S KORSAKOV partea superioară a osului occipital și deviația din spate a foramenului occipital Craniul microcefalei, conform lui Vogt, ar trebui să ocupe un loc de tranziție între craniul orang utang și gorila și se află deasupra ultimului și sub primul în dezvoltare K Focht a studiat și forma creierului microcefalienilor din gipsurile pe care le avea și pe aceleași modele a determinat volumul creierului și întreaga suprafață a acestuia, precum și dimensiunea suprafeței părților individuale ale creierului El a ajuns la concluzia că creierul microcefalic este asemănător, în forma sa externă, cu creierul maimuțelor antropomorfe (în principal în aspectul excesiv de cioc al părții anterioare a creierului microcefalic și în modelul brazdei Sylvius) Conform măsurătorilor lui K Vogt, s-a dovedit că suprafața totală a creierului microcefalelor depășește suprafața creierului maimuțelor tinere și este egală cu doar jumătate din suprafața creierului unei persoane albe normale și că un scăderea dimensiunii creierului depinde în primul rând de dimensiunea mică a lobilor parietali și frontali, a căror suprafață se apropie de valorile medii ale cotelor corespunzătoare de suprafață la maimuțe Într-adevăr, la examinarea creierului microcefalienilor, s-a dovedit că cerebelul este dezvoltat la ei aproape în același mod ca la oamenii obișnuiți, de asemenea, medula oblongata și numai emisferele (așa-numitul prosencefal) prezintă abateri ascuțite în dezvoltare, iar aceste abateri sunt deosebit de ascuțite în lobii parietal și frontal și cele mai slabe dintre toate în temporal Studiul suprafeței creierului microcefalienilor și al craniilor acestora l-a condus pe K Vogt la concluzia că diferite părți ale creierului microcefalianilor se dezvoltă nu după unul și același tip, ci după două, și anume: baza creierului , cerebelul și parțial lobii temporali se dezvoltă în ele în funcție de tipul creierului uman, iar părțile convexe ale emisferelor sunt de tipul maimuțelor, în special lobii parietali și frontali, și ceva mai puțin decât lobii posteriori Din aceasta, K Focht a dedus că microcefalele sunt astfel de creaturi în care dezvoltarea craniului, precum și a lobilor frontali și parietali ai creierului, are loc în funcție de tipul de progenitor ipotetic propus de Darwin; în toate celelalte privințe ele sunt dezvoltate într-un mod uman Cu această teorie a atavismului parțial, K Focht a explicat originea microcefalelor și a găsit confirmarea acesteia în studiu Biblioteca "Runivers" K PSIHOLOGIA MICROCEFALOV dezvoltarea vieții mentale a microcefalelor, cu mult în urma vieții mentale a omului și apropiindu-se în anumite moduri (de exemplu, prin imitația inerentă multor microcefali) - de maimuțe Studiile altor autori nu au confirmat însă părerile lui K Vogt Graciola *), Wagner**) și Virchow au subliniat deja că procesele patologice sunt cel mai probabil la baza microcefaliei, iar autorii ulterioare au confirmat acest lucru S-a dovedit că studiile făcute de K Focht asupra modelelor de gips din creierul microcefalelor nu pot fi considerate suficient de precise, iar Yu doar o privire a acestui creier, a căzut în eroarea de a confunda o parte a creierului cu alta S-a dovedit că datele pe care C Focht și-a construit teoria atavismului sunt departe de a fi de încredere și că, dacă există o oarecare similitudine între creierul microcefalienilor și creierul maimuțelor, atunci, în orice caz, nu este deosebit de mare și că creierul microcefalienilor este mult mai asemănător cu creierul unui făt uman înainte de naștere Acest lucru a determinat aproape toți anchetatorii care s-au ocupat de microcefalism să considere cel mai

probabil că capul mic în aceste cazuri se datorează unei întârzieri a dezvoltării creierului, cauzată de unele cauze care au avut loc în timpul vieții uterine și au afectat dezvoltarea creierului atât de mult încât a rămas pentru totdeauna la un grad de dezvoltare care, pentru anumite părți ale creierului, corespunde cu cel din ultimele luni ale vieții uterine ale fătului uman În ultima vreme, pe baza cercetărilor lui Steinlekhner-Trechishnikova ****), se poate crede că uneori condiții patologice care provoacă oprirea ♦) Gratiolet și Leuret Anatomie comparativ cu sistemul nervos Paris, - , și Gratiolet Observații asupra microcefaliei glonţ de la soc d'An-throp de Paris eu, p și II, st **) K Wagner Studii preliminare pentru o morfologie științifică a creierului uman, ca ogran suflet Despre structura creierului Microcephalen etc ***) Sanders Descrierea a două creiere microcefalice Arh f Psihiatrie I B ****) Arh pentru Psihiatrie XVII, - Steinlechner Gretschischnikoff-Despre structura măduvei spinării la Microcephalen Biblioteca "Runivers" : C КОРСАКОВЪ dezvoltarea creierului poate apărea nu numai în timpul vieții uterine, ci și în prima dată după naștere Din cauza întârzierii dezvoltării creierului, dimensiunea acestuia este extrem de redusă față de normal; în consecință, dimensiunea cutiei osoase care conține creierul scade și ea și adesea în chiar oasele craniului se observă modificări patologice, care sunt: compactarea și îngroșarea oaselor, închiderea prematură a suturilor craniene, închiderea prea devreme a fântână și altele În ceea ce privește condițiile care provoacă oprirea dezvoltării creierului în microcefalie, acestea sunt necunoscute și probabil destul de variate Uneori, fără îndoială, un fel de dispoziție familială are o influență Într-o familie germană Becker erau copii microcefalici Un olandez din copii avea și microcefale *) O astfel de coincidență este adesea remarcată; microcefalicul despre care vorbesc în eseul meu avea o soră care era și ea microcefalică Pe lângă dispoziția familială la dezvoltarea anormală a creierului, în unele cazuri ele provoacă o oprire a dezvoltării creierului și unele procese focale (inflamatorii și altele) care au avut loc în perioada vieții uterine sau în primele luni după naștere Deci, într-un caz, s-au găsit modificări sclerotice în creier La microcefalicul Franz Becker, în vârstă de ani, profesorul Flesch a observat o hidropizie pronunțată a creierului, în legătură cu care lobii occipitali apăreau ca niște bule cu pereți subțiri; într-un alt caz al aceluiași Flesch și Steinlechner-Grechishnikova, a existat o impresie pe suprafața creierului, care arăta ca o falsă porencefalie În unele cazuri, împreună cu o scădere a creierului, o scădere a măduvei spinării (micromielie)) s-au observat, de asemenea, b tracturi piramidale și coloane Gaulle ale măduvei spinării Din toate acestea se poate observa că cazurile de microcefalie la originea lor sunt destul de diverse și unele dintre ele nu diferă în condițiile dezvoltării lor de alte cazuri de idioție și constituie, parcă, un pas de tranziție de la microcefalie la idioția obișnuită Dar mai există o *) Irlanda Microcefalie-articol în Dicționarul de Medicină Psihologică, Vol IL Biblioteca "Runivers" K PSIHOLOGIA MICROCEFALOV ceaiuri care prin excelență merită denumirea de "adevărat microcefalism", în care, la autopsie, nu se găsesc semne care să indice urme de procese inflamatorii sau alte procese focale la nivelul creierului, în care creierul prezintă doar semne de întârziere a dezvoltării Deși aceste cazuri reprezintă și unele diferențe în detaliile structurii creierului, totuși aici diversitatea nu este atât de mare Pentru a da un exemplu concret al schimbărilor din creier care se observă în astfel de cazuri, voi cita pe scurt rezultatele cercetărilor lui IP

Merzheevsky asupra creierului unui astfel de subiect După cum am menționat, creierul acestui subiect cântărea aproape de grame În ea, cerebelul, puțul și medulara alungită aproape corespundeau cu dimensiunea normei, în timp ce creierul mare era aproape jumătate din normă În aparență, în ceea ce privește localizarea circumvoluțiilor și dezvoltarea lobilor, creierul acestui microcefalie nu era similar cu creierul maimuțelor antropomorfe, ci s-a apropiat de creierul unui făt uman în luna a -a a vieții sale uterine, deși după structura brazdei Sylvius, lobii frontali și parietali, aceasta s-a apropiat de forme încă inferioare ale vieții uterine În acest creier, s-ar putea afirma o imperfecțiune ascuțită în dezvoltarea circumvoluțiilor cortexului cerebral și absența unor părți ale creierului, ca de exemplu absența splenii corporis callosi și psalterii La diferite microcefale, descrise de alți autori, se remarcă de obicei o dimensiune aproape normală a cerebelului și medulei oblongate și o dezvoltare foarte slabă a creierului; majoritatea cercetătorilor au constatat că lobii parietali şi frontali au fost cei mai redusi*) În legătură cu subdezvoltarea creierului, există și o subdezvoltare a activității mentale, care se observă în mod constant la microcefale Toți sunt idioți, adică indivizi slabi de minte încă de la naștere și, totuși, gradul de slăbiciune nu este același pentru toată lumea Unele dintre ele reprezintă un grad extrem de subdezvoltare a activității mentale, altele arată unele *) Nu vreau să plictisesc cititorii unui jurnal filozofic cu date mai detaliate despre trăsăturile creierului microcefalic; cu atât mai mult cu cât literatura de specialitate este destul de vastă Biblioteca "Runivers" U KORSAKOV sclipiri ale intelectului Numai în cazuri excepționale intelectul este atât de dezvoltat încât un microcefalic, a cărui mărime a capului este potrivită pentru grade mari de microcefalie, să nu fie considerat un idiot în sensul strict al cuvântului, ci doar prost și poate face unele afaceri (vezi observațiile lui Bourneville) *) În orice caz, astfel de indivizi nu sunt printre cele mai tipice cazuri de microcefalie Trebuie remarcat faptul că slăbiciunea dezvoltării activității intelectuale nu este întotdeauna în proporție corectă cu dimensiunea și greutatea creierului Deci, de exemplu, Antonia Gordon, descrisă de profesorul Cordona și dr Adriani, avea cel mai mic creier (de grame), iar între timp știa să danseze, să cânte la chimvale, știa numele fețelor și numele locurilor, care de obicei microcefalii nu stiu **) În funcție de manifestările mentale, microcefalele pot fi împărțite în două grupe Unii dintre ei sunt extrem de letargici, apatici; sunt în cea mai mare parte nemișcați sau fac unele mișcări automate monotone; ei percep prost împrejurimile; la unele dintre ele, aparent, chiar si sensibilitatea pielii este extrem de redusa: microcefalica Margarita Mehler nici nu a simtit arsuri Viața lor mentală este nesemnificativă Un alt grup de microcefali este format din subiecți foarte vioi, mobili Mișcările unor astfel de microcefale sunt foarte diverse, coordonate corect; unii dintre ei se cațără cu dibăcie în copaci; expresiile lor faciale sunt foarte vii, imită extrem de bine gesturile, expresiile faciale și vocea altor persoane Ei percep rapid impresiile externe și reacționează la ele cu o întreagă gamă de reflexe adecvate Reprezentările la astfel de indivizi se înlocuiesc rapid unele pe altele, memoria nu este capabilă să le păstreze În același timp, instabilitatea atenției este izbitoare Despre unul dintre acești microcefali, Sofya Wiss, K Focht scrie așa ***): *) Bourneville et Wuillamiéí Notes et observations sur la microcephalie Ardi, de Neurologie , p **) Vezi Microcefalia, citată mai sus, în Dict de psihologie Medical ***) Capete mici, p Biblioteca

"Runivers" K PSIHOLOGIA MICROCEFALOV de la obiect la obiect, fără oprire fermă și provocând senzații schimbătoare, exprimate prin extraordinara mobilitate a fizionomiei Asistenta a remarcat foarte potrivit despre Sophia: "Ea nu cunoaște niciodată pacea; are râsete și lacrimi într-un singur sac " "Întoarce constant capul", a spus asistenta, "ca o pasăre în cușcă și sensibilă, ca un șoarece" "Ea urmărea, continuă K Focht, mișcările noastre cu atenția unei maimuțe și încerca din când în când să le imite; chipul ei reflecta impresiile noastre Ea a luat parte la veselia noastră, mai ales scoțând sunete de gât și doar o dată a râs cu o voce mai umană; dar de îndată ce fețele noastre au devenit serioase, și ea și-a asumat o față serioasă Totuși, ea a imitat cel mai cu succes acele mișcări care se repetau adesea înaintea ei; aparent, acest lucru este necesar pentru ca ea să asimileze combinația necesară de mușchi și să facă față acesteia Prin urmare, metodele de rugăciune pe care le vedea de mai multe ori pe zi au fost cel mai bine învățate de ea, chiar și cu o imitare a tonului vocii ei și cu o încercare de a rosti un sunet articulat "În general, memoria ei nu păstrează impresii pentru mult timp Cu toate acestea, unele impresii se păstrează și rămân, deoarece s-au repetat mai des și au avut un efect mai puternic Sophia cunoaște oamenii care au lucrat la ea; ea îi iubește pe unii și îi urăște pe alții; ea a înțeles sensul unor semne, de exemplu ridicând degetul directorului: "Dacă nu ridic degetul", spune asistenta, ea nu se va supune "Unele obiecte îi sunt familiare din memorie: de exemplu, ceasul de buzunar arătat i-a stârnit plăcere în ea și, arătând spre lanț și cheie, ea părea să facă semn să pornească ceasul; ea arătă spre cadranul ceasului, și-l ridică pe obraji și pe frunte, dar aproape niciodată la ureche Când Focht i-a pus niște bani în mâna asistentei, ea, observând acest lucru, a încercat să-și desprindă mâna, a cercetat buzunarele în care a băgat mâna, "presupunând evident", spune K Focht, "că i-am dat ceva de mâncare " Unii microcefalici au o capacitate de vorbire articulată, care, însă, în marea majoritate a cazurilor este nesemnificativă, astfel încât întregul lor lexic este format din câteva cuvinte Dar uneori limba lor s-a îmbunătățit oarecum odată cu trecerea timpului În altele, microcefalice Biblioteca "Runivers" C KOP SAK o v b vorbirea nu există deloc Așadar, despre discursul Sophiei Wiss, K Fokht spune așa: "Nici măcar nu menționez vorbirea articulată și înțelegerea lui Cuvintele pentru ea sunt doar sunete; ea înțelege nu sensul a ceea ce se spune, ci intonația și expresiile faciale care însoțesc cuvintele O amenințare rostită cu o voce afectuoasă este luată de ea pentru afecțiune; o mangaiere, exprimata pe un ton formidabil si cu aratatorul ridicat, pentru o amenintare Singurul cuvânt pe care l-a învățat este "amin", dar nici măcar că nu îl pronunță pe deplin; Sună aproape ca "hamm" în ei - vocala este pronunțată cu o respirație puternică și arată ca un strănut întârziat " Alți microcefali, deși pronunță sunete învățate mecanic, le repetă ca papagalii, neînțelegând sensul și semnificația Numai ocazional, când sunt emoționați, rostesc fraze care par să aibă sens Karl Focht neagă cu tărie că microcefalele pot exprima un gând independent El critică povestea despre modul în care unul dintre microcefali, Mikhail Zon, descris de Johann Müller, fiind bolnav, a spus cu sens: "mă doare capul", și crede că în aceste cuvinte nu se pot vedea manifestări ale gândirii, ci doar o repetare mecanică a cuvintele auzite mai devreme de la mama Karl Focht nu recunoaște cu tărie nicio creativitate a gândirii în rândul microcefalicilor, comparând expresiile uneori semnificative notate de aceștia cu cuvintele rostite de papagali și coincid cu extrem de succes cu circumstanțele Bram

vorbește despre papagal, care, când este bolnav, spunea: "Bietul măgar este bolnav, foarte bolnav", iar K Focht subliniază că această frază depășește fraza lui Mihail Zon despre o durere de cap Microcefalia, potrivit lui K Vogt, în timp ce pronunță cuvinte, totuși nu poate fi considerată ca posesoare de vorbire articulată, ca mijloc de comunicare și îmbunătățire, așa cum o posedă o persoană normală La această descriere generală a stării mentale a microcefalelor, trebuie să adaug că Karl Focht, dorind să demonstreze că microcefalele, în ceea ce privește dezvoltarea părților anterioare ale creierului și bolta craniului, sunt potrivite pentru maimuțe, a susținut că din punct de vedere al abilităților mentale sunt complet asemănătoare maimuțelor - spune el, - "să nege cea mai mare asemănare cu maimuțele în mișcările și modurile lor de a-și manifesta sentimentele și dorințele; atenţia le-a atras alternativ Biblioteca "Runivers" LA PSIHOLOGII MICROCEFALOV se pocăiește și este distras; sentimentele opuse se schimbă continuu și fără interval Dragostea și ura, uitate instantaneu fără motiv și reaparând, bucuria și descurajarea, mânia și plăcerea, răzbunarea directă și smerenia desăvârșită alternează necontenit și sunt însoțite de mișcări cele mai ciudate și comice Abilitățile mentale sunt chiar mai mici decât cele ale unei maimuțe Percepțiile directe sunt foarte întunecate În ceea ce privește ideile abstracte și toate acele facultăți mentale minunate pe care o persoană le posedă, fără îndoială, ele nu există deloc, precum și abilitățile de gândire abstractă inerente unei persoane "("Capul mic", pp -) Trebuie spus că în această afirmație a lui K Vogt se vede prea mult entuziasm pentru gândirea preconcepută Există unii cu cap mic care au un vorbire relativ decent Adevărat, se poate argumenta dacă aparțin grupului celor mai pure forme de microcefalie, deoarece la microcefale tipice, într-adevăr, vorbirea este extrem de nedezvoltată, ceea ce se datorează faptului că centrul vorbirii, al treilea gir frontal și Rei- insula leului în unele dintre ele sunt rudimentare Oricum ar fi, aproape toți observatorii observă că, deși unii dintre cei cu cap mic au o capacitate de vorbire și o combinație destul de vie de idei, le lipsesc în mod pozitiv ideile În ceea ce privește alte manifestări ale activității sistemului nervos la microcefalieni, pe această parte adesea nu se observă modificări semnificative; organele lor de simț funcționează de obicei corect Wagner se îndoiește dacă au simțul mirosului, dar K Focht consideră pe bună dreptate această îndoială nefondată Sensibilitatea pielii este uneori oarecum slăbită; unii microcefalici au premoniția unei furtuni, - sunt entuziasmați și neliniştiți înainte de apropierea ei Aparatul de propulsie funcționează, în cea mai mare parte, satisfăcător Forța musculară este mare, mobilitatea este adesea semnificativă, astfel încât, potrivit lui K Vogt, observatorii o compară cu cea a unei păsări Salturile, sariturile, deplasarea, miscarile neobisnuite sunt constante; grimase diverse și neobișnuit de comice, apărând cu viteza fulgerului Biblioteca "Runivers" S KORSAKOV pe față, sunt foarte frecvente Mersul lor se distinge prin unele trăsături: capul este înclinat înainte, spatele este îndoit, brațele atârnă înainte, genunchii sunt îndoiți; K Focht numește acest mers "maimuță" Adesea, spune el, ei, de exemplu, când urcă pe o scară, merg în patru picioare și se ajută cu mâinile Procesele plantelor - digestia, respirația, circulația - sunt în cea mai mare parte perfect corecte Dezvoltarea fizică a întregului corp, cu excepția capului, este adesea perfect normală Cu toate acestea, în cea mai mare parte, creșterea este oarecum sub normă; întâlniți printre cei cu cap mic și cei la care creșterea corpului este slabă și care păstrează pentru totdeauna forme prost

dezvoltate, copilărești Epoca bărbăției este cel mai adesea târzie în apariția sa; dar la femeile microcefalice care au trecut peste ani, procesul menstruației și dezvoltarea glandelor mamare sunt frecvente sunt făcute corect Dorințele sexuale nu se observă deloc la majoritatea oamenilor, dar la unii sunt vizibile destul de devreme Majoritatea microcefalelor nu trăiesc mult și mor devreme, cel mai adesea din cauza unui fel de boală a creierului: creierul, ca organ cel mai slab, este cel mai ușor expus la influențe dăunătoare Unii microcefalici trăiesc doar câteva zile, dar au fost descriși alții care au trăit destul de mult Microcephalus Motei, descris de I P Merzheevsky, a murit când zbura în jurul lui și era aproape cel mai vechi dintre microcefalele descrise Mai în vârstă decât el era doar microcefalia descrisă de Bourneville (Arch de Neurolog , p), care s-a sinucis la vârsta de de ani, dar acest caz este departe de a fi tipic În încheierea descrierii generale a microcefalelor, voi adăuga că în ultimii ani s-a propus de unii chirurgi, în special de Lanelong, ca copiii cu craniu microcefalic să fie operați prin împingerea oaselor craniului în afară cu ajutorul instrumentelor Ideea acestei operații a apărut din presupunerea că dezvoltarea scăzută a creierului se poate datora închiderii timpurii a suturilor craniene și că o reducere artificială a compresiei creierului de către oasele craniului poate permite creierului a dezvolta Cu toate acestea, utilizarea unei astfel de operațiuni nu a dat încă rezultate fără îndoială utile, iar teo-   probabilitatea teoretică de beneficiu nu este mare: adevărul este că nu toți microcefalienii au suturi craniene supraîncărcate, iar dimensiunea mică a craniului nu este un fenomen primar, ci unul secundar, în urma subdezvoltării creierului După ce am făcut această introducere, trec acum să descriu un caz al bărbatului cu cap mic văzut în clinica noastră Marya Petrova, de ani, fiica unui soldat pensionar, din satul Gubina, raionul Mozhaisk, provincia Moscova Se știe foarte puțin despre descendența ei, se știe că erau două surori, ambele microcefalice Ambele au fost plasate în în Spitalul Preobrazhensky din Moscova, iar în au fost demonstrate în Societatea Iubitorilor de Științe Naturale, Antropologie și Etnografie de către Dr Benzengrom Apoi s-au strâns câteva informații despre ei, totuși, foarte scurte, astfel încât să le transmit aproape literal S-a dovedit că au fost plasați în spitalul Preobrazhensky la cererea polițistului, care era de serviciu la casa guvernatorului general, adresată fostului administrator al spitalului Preobrazhensky, Iv IV Krasovsky Acest polițist, însă, s-a dovedit a nu fi o rudă cu ei, ci doar o cunoștință a mătușii sale microcefalice Această mătușă i-a adăpostit după ce ei, după moartea mamei lor, și-au ars coliba din raionul Mozhaisk și, ca fără adăpost, au rămas în grija societății; după ce i-a plasat pe microcefalici în spital, nu s-a mai interesat de ei Au fost internați în spital în decembrie și au fost aduși foarte slăbit, vorbeau puțin; la început s-au încurcat sub ei înșiși Masha (cea la care se face referire în acest eseu) a repetat în cea mai mare parte ultimele cuvinte ale frazei pe care le-a rostit sora ei, era bună; ambele surori reprezentau o tendinţă de imitare Sănătatea fizică era normală, menstruația era regulată Una dintre surori a murit în spitalul Preobrazhensky și, din câte știu, creierul ei a fost transferat la Prof D N Anuchin și se află în Muzeul Antropologic, iar craniul în muzeul neurologic al prof A Ya Kozhevnikov la Clinica Nervosă Supraviețuitoarea, Masha, a fost transferată în la Clinica de Psihiatrie, unde se află în prezent; în această perioadă a fost transferată de trei ori pentru vară la alt spital Întrebări de

filosofie, KN Biblioteca "Runivers" S KORSAKOV Prima impresie pe care Masha o face atunci când un vizitator intră în departamentul în care se află nu oferă deloc o idee despre gradul real al insuficienței sale mintale; de obicei, când intră în departament, Masha reacționează rapid la asta - fie se grăbește către cei care intră și îi întinde mâna, fie stă lângă perete și, încrucișându-și brațele peste piept, se înclină ca o asistentă sau aleargă grăbit , strigând: "vino, vino" și, apucând un scaun, parcă ar încerca să pună ordine în cameră Fără a auzi conversația Mashei, ci doar văzând-o de departe, stând sau stând lângă un alt pacient, se poate crede din gesturile ei vii și expresiile faciale că e serioasă în legătură cu ceva ea vorbește și convinge pe cineva, și numai când te apropii vei observa că fie nu spune nimic, ci face doar mișcări de mimă, fie vorbirea ei constă din sunete puțin inteligibile și este complet lipsită de sens În comportamentul ei, veți observa, de asemenea, în curând absența oricărui simț: tot ceea ce face are doar aspectul exterior al acțiunilor corespunzătoare acțiunilor oamenilor sănătoși, dar, în esență, acțiunile ei sunt complet lipsite de sens: de exemplu, ea începe adesea să salute la momentul nepotrivit; ea va începe să se plece, ca niște asistente, și se va pleca la nesfârșit; a pune camera ca în ordine și a se repezi cu un scaun, nu face decât mizerie; într-un cuvânt, se poate ajunge foarte repede la concluzia că Masha nu are minte, dar că, totuși, are o activitate mentală deosebită, care devine mai de înțeles doar după o cunoaștere destul de apropiată cu manifestările ei Aproape întotdeauna, adică toată ziua, Masha este într-o emoție agitată; îmbrăcându-se sau cu ajutorul altora și spălându-se, se mișcă toată ziua din colț în colț, stând puțin timp acum pe o canapea, acum pe scaun, apoi reîncepând mișcarea ei agitată Ea merge, sărind, aplecându-se puțin înainte și clătinându-se; în același timp, apucă obiectele care cad sau își balansează pur și simplu brațele Foarte des, atât mergând cât și stând, Masha spune ceva nu foarte tare, în cea mai mare parte, cu o privire serioasă; uneori cântă ceva; de multe ori expresiile și mișcările ei faciale înfățișează un fel de agitație Când Masha stă sau stă lângă altul Biblioteca Runiverse LA PSIHOLOGII MICROCEFALOV bolnavă, de obicei mormăie ceva cu o expresie serioasă, dă din cap și pare că convinge pe cineva Foarte des, cu e ^ om, se observă mimica unui fel de mister și semnificație, iar Makfa pronunță în liniște cuvintele, scuturând ^ golordi și scuturând degetul cartelului Uneori, Masha A iui \ om ^ uimire ^ kz ^ one ^ b cu mâinile, ridică din umeri și apoi izbucnește într-un râs înfundat pre-erotic; în același timp, ea spune fraze fragmentare puțin înțelese, de genul: "te duci, te duci" ; s-ar putea crede adesea că ea râde de ceva real, dar în esență ea nu are absolut niciun motiv conștient pentru emfh, la fel cum nu există niciun motiv pentru imitarea unei discuții serioase sau a surprizei Privind cu atenție activitățile ei și ascultându-i cuvintele neclare, ești uimit de cât de mult toate acțiunile ei sunt rezultatul unei simple reproduceri mecanice a ceea ce se vede și se aude, adică rezultatul imitației, cu o totală lipsă de sens Toate acțiunile ei în părțile lor separate sunt o imitație a acțiunilor oamenilor care locuiesc lângă ea În același timp, Masha reproduce adesea în mod imitativ în acțiunile ei deloc ceea ce se întâmplă acum, ci un eveniment care a trecut de mult și a lăsat de mult o urmă în psihicul ei Așa că, uneori, într-un moment de emoție, începe să alerge și, oprindu-se brusc, cu uimire și parcă cu inima, va spune: "De ce nu conduci vite "; evident, aceasta este o amintire de demult, o rămășiță de impresii primite într-un cadru rural În urma acesteia, ea începe uneori să spună un fel de abuz, rămase din

același timp și care nu au nicio legătură cu situația actuală Uneori, plimbându-se prin grădină și urcându-se la fereastra spitalului, Mașa va bate la fereastră cu un băț și va pleca exact la fel ca cerșetorii prin sate și așa cum, probabil, a făcut ea însăși în urmă cu ani Masha și-a petrecut o vară într-un mediu în care, aparent, nu exista o curățenie perfectă și a trebuit să vadă cum se luptau concubinatorii ei cu paraziții capului ei Și astfel, în decurs de câteva luni după aceea, Masha a reprodus adesea destul de inoportun impresiile pe care le-a primit căutând în capul ei Ea părea să pună ceva cu o privire concentrată Biblioteca "Runivers" S KORSAKOV pe unghie și zdrobit, însoțind aceasta cu mormăitul potrivit Inutil să spun că capul ei era complet limpede - era un simplu act de imitare a imaginii care se ivise în memoria ei Deși este fără îndoială că impresiile primite la timpul trecut sunt adesea reproduse imitativ de către Masha, imitativitatea ei este foarte mare și în raport cu circumstanțele care apar imediat înaintea ei Merită să râzi lângă ea, iar ea va râde; repetă cuvintele care i se rostesc în fața ei, imită gesturi vizibile La prelegere, ea repetă aproape întotdeauna ultimele cuvinte ale profesorului, imitând caricatural gesturile și intonația lui, ceea ce, desigur, provoacă o izbucnire de râs din partea publicului - Ca răspuns la acest râs, însăși Masha va izbucni în râs satisfăcut , de parcă tocmai și-ar fi dorit să obțină acest efect Unele impresii exterioare evocă în ea acte de imitație destul de monotone, repetări stereotipe Printre astfel de acte se numără și faptul că, atunci când ocolește medicii, stă, ca asistentele, lângă perete sau lângă alți pacienți și, încrucișându-și mâinile pe piept, se înclină decor Unele dintre actele ei imitative sunt foarte complexe Acesta include următorul fenomen: adesea, mergând prin departament, am găsit-o pe Masha stând la masă și aparent ocupată cu sârguință în coasere - își ține batista cu mâna stângă și face repede cusături cu dreapta; s-ar putea crede că are ac și ață în mâini - ea imită atât de viu actul de a coase; între timp, ea nu are nici una, nici alta Cu toate acestea, ea, după ce a făcut cusături și, de parcă ar fi mușcat un fir, își bagă un ac imaginar în rochie, scutură batista și începe să o stivuească După ce a pus batista, o leagă cu câteva noduri, apoi, ca și cum ar fi scos un ac din gură, parcă ar fi băgat-o în batistă, și o pune în buzunar Toate acestea sunt făcute foarte vioi și cu dibăcie, iar mișcările pe care Masha le-a văzut la femeile de cusut sunt transmise, deși foarte precis, dar cu o grabă neobișnuită și, parcă, cu exagerare Uneori, în același timp, Masha mormăie câteva cuvinte care corespund unei dispoziții morocoase: "Ei bine, mamă, fă treaba singură - voi continua să lucrez, vezi tu ", etc După cum se poate observa din această descriere, Masha efectuează adesea o serie de mișcări foarte complexe, le însoțește cu Biblioteca "Runivers" K PSIHOLOGIA MICROCEFALOV fraze, dar în toate aceste mișcări, cu o asemănare exterioară cu acțiunile oamenilor normali, există o lipsă a sensului principal Întregul proces complex al ei este lipsit de sens în esență: ea efectuează mișcări de cusut fără principalul lucru - fără ac și ață și nu înțelege deloc sensul procesului de cusut Rearanjand scaunele din camera, parca pentru ordine, nici ea, in esenta, nu are concept de ordine si produce dezordine Lipsa semnificației și oportunității acțiunilor lui Masha este deosebit de acută, de exemplu, cu o astfel de experiență: arată-i cheia, ea va afla ce este și sună: "cheie" ', - Luând această cheie, ea va alerga la uşă, pune-l la mâner bate ceva timp în ea şi cu o privire mulţumită adu-l înapoi - de parcă ar fi făcut tot ce trebuia; în esență, evident, ea a reprodus o serie de mișcări pe care le-a văzut,

care erau legate de imaginea cheii, neavând absolut nicio înțelegere a sensului tuturor acestor acte, a scopului și a scopului lor Această lipsă de scop și semnificație, având în vedere existența unor acțiuni complexe constând în acte imitative, constituie fenomenul cel mai caracteristic în viața mentală a oamenilor cu minți mici Cât de izbitoare este inadecvarea gândirii și a simțului, fie și numai din aceasta: Masha îi place foarte mult să se joace cu ouă roșii de Paște, fie le ține în buzunar, apoi le scoate, le mângâie, le arată altora; când se întâmplă să se spargă un ou, plânge, dar nu îl mănâncă niciodată, deși la cină se întâmplă adesea să mănânce ouă servite din coajă Masha nu poate înțelege și nu poate realiza că un ou roșu este, de asemenea, comestibil Dar dacă în același timp cineva, arătând către Masha spre ou, spune: "mâncă", atunci Masha, reproducând în virtutea asocierii prin contiguitate acțiunea care urmează cuvântului "mâncă", ia oul și începe să-l mănânce Uneori, acțiunile lui Masha par să indice existența semnificației: se întâmplă să facă o remarcă corectă și adecvată, de exemplu, la întrebarea: ai mers? - răspuns: "tatăl a mers, eu îți mulțumesc cu umilință, mulțumesc"; dar la repetarea experienței, este ușor de observat că aceasta, desigur, nu este altceva decât o simplă reproducere a celei de odinioară Biblioteca "Runivers" S KORSAKOV ceva ce a auzit împreună cu cuvântul "a mers" Această coincidență a cuvintelor Mashei cu impresiile care acționează asupra ei se întâmplă destul de des și provoacă involuntar râs Așadar, de multe ori la întrebarea: "unde s-au dus toată lumea" - răspunde Masha: "s-a dus la cârciumă, blestemata", - complet neînțelegând că această remarcă, care a rămas la ea, ca urmă a vechilor impresii, este acum complet nepotrivit Masha are o mulțime de astfel de remarci, oarecum corespunzătoare impresiilor care acționează asupra ei, dar deloc potrivite pentru situația dată, dar repetate din memorie Aparent, ele par a fi judecăți corecte, dar, de fapt, se dovedesc a nu fi judecăți, ci doar reproduceri complexe, rezultat al imitării a ceea ce a fost perceput de mult timp, apărând, parcă prin reflex, urmărind impresia pe care a primit-o De fapt, Masha exprimă foarte puțin din judecățile ei În cele mai multe cazuri, judecățile ei se limitează la recunoașterea unor obiecte familiare, dar sunt foarte puține, deoarece Masha cunoaște doar câteva obiecte - Uneori, judecățile ei se referă la calitatea impresiei și spune "bine", deși adesea este imposibil să distingem dacă aceasta este într-adevăr o judecată sau doar o repetare a unui cuvânt pe care l-a auzit în circumstanțele adecvate Odată, însă, mi s-a întâmplat să aud de la ea o frază care, după toate indicațiile, corespundea gândului propriu-zis A fost așa: am adus-o pe Masha la laborator pentru un studiu mai detaliat După ce a stat acolo timp de o oră, Masha a început să se simtă oarecum neliniştită - se pare că voia să plece; s-a plimbat prin cameră, căutând o cale să iasă, s-a dus la uşă, dar nu a putut să o deschidă Aceasta a continuat de la ora : ; sentimentul ei de anxietate aparent s-a intensificat și, în cele din urmă, Masha, înclinându-se, a rostit: - Lasă-mă, tată Desigur, s-ar putea ca acest cuvânt să fi fost doar o imitație cu succes a ceea ce a auzit de la alții într-o situație similară, dar nu pot nega că aceste cuvinte mi-au făcut o impresie mai semnificativă decât frazele ei obișnuite și păreau a fi rezultatul a unei concluzii Nu trebuie uitat că sub influența emoțiilor (precum și a unei stări febrile) idioții își măresc adesea capacitatea de a face combinații mentale și arată în același timp abilități mai mari decât cu Biblioteca "Runivers" TS PSIHOLOGIA MICROCEFALOV starea lor obișnuită: poate că Masha și-a putut forma un gând independent, fiind doar într-o stare de pasiune, ceea ce

i-a sporit capacitatea de operații mentale Cu toate acestea, nu se poate nega că uneori există indicii despre oportunitatea acțiunilor în Masha, chiar și atunci când este calmă Acest lucru se poate observa, de exemplu, când curățați masa înainte de prânz și cină Masha le ajută uneori pe asistente cu asta; în același timp, în cele mai multe cazuri, ea descoperă doar o imitație fără sens: uneori va acoperi fața de masă astfel încât dimensiunea ei lungă să fie transversală și să lase o oarecare margine descoperită; apoi Masha aleargă în acest capăt, trage în sus fața de masă și deschide celălalt capăt; Masha aleargă din nou și trage fața de masă etc Masha poate face asta de multe ori la rând, dar uneori, în cele din urmă, pare să ghicească, ia fața de masă și pune masa cu ea în mod corespunzător De câteva ori mi s-a întâmplat să fac un astfel de experiment: i-am arătat Mashei două chei și apoi, ascunzându-le sub față de masă în fața ochilor ei, i-am spus: "Unde sunt cheile?" Masha a început să le caute, ridicând fața de masă și, mai mult, din capete diferite După ce a găsit o cheie și i-a înmânat-o cu cuvintele: "aici este cheia", ea - deși nu întotdeauna - a continuat să caute o altă cheie Adevărat, dacă aceste căutări nu au avut succes în curând, ea a uitat de obiectiv, dar pentru unii, în scurt timp, ea încă avea evident un scop, iar mișcările ei erau în concordanță cu scopul "Dar dacă scopul, în astfel de cazuri, este motivul acțiunilor lui Masha, atunci trebuie totuși remarcat că acest scop este întotdeauna extrem de apropiat - în plus, nu se poate nega posibilitatea de a explica unele dintre aceste acte aparent oportune prin simpla imitație și mișcări memorate După ce am făcut această descriere generală a principalelor trăsături ale machiajului mental al Mashei, care atrag atenția atunci când o observăm, trebuie să facem o descriere mai sistematică a diferitelor manifestări ale vieții sale mentale și corporale pentru a forma o imagine destul de completă a nivelul de dezvoltare al vieții sale mentale Masha, așa cum am menționat deja, aparține clasei de indivizi ai rasei umane, cunoscute sub numele de idioți, la care un grad mai mare sau mai mic de reziduuri Biblioteca "Runivers" S KORSAKOV inovații în dezvoltarea vieții mentale, ca urmare a opririi dezvoltării creierului Corespunzător gradului de întârziere a dezvoltării creierului, manifestările vieții mentale vor fi variate și putem observa tranziții foarte treptate de la cel mai profund grad de idioție, în care individul este aproape complet lipsit de manifestări ale vieții mentale, la manifestări relativ uşoare de semi-prostie (semimbecillitas) În cel mai profund grad de pură idioție, individul este lipsit de orice facultate de percepție; toate manifestările sale sunt simple reflexe de ordinul cel mai de jos Un individ de acest fel de multe ori nu știe să ia sânii mamei sale, nu vede sau aude, ci doar se întoarce automat Dimpotrivă, într-un grad slab de subdezvoltare psihică, cu prostia, întâlnim manifestări mai apropiate de normă; astfel de indivizi au facultatea de a înțelege și de a vorbi; uneori sunt chiar talentați unilateral; așadar, de exemplu, unii au abilități muzicale, de desen sau o memorie mecanică deosebit de precisă sau o abilitate neobișnuită de a număra; unii sunt capabili într-o anumită măsură de învățare și de studii succesive, deși nu foarte dificile; în toată alcătuirea lor mentală, nu găsim doar acel grad de inteligență și dezvoltare armonioasă a tuturor aspectelor vieții spirituale, pe care oamenii normali, nici măcar inteligenți, ar trebui să-l aibă Între cele mai severe forme de idioție și manifestările relativ slabe ale semiprostiei există nenumărate tranziții, corespunzătoare gradului de întârziere a dezvoltării vieții mentale; aceste tranziții sunt atât de numeroase încât este dificil, în

funcție de gradul de slăbiciune mentală, să împărțiți idioții în clase, astfel încât clasificarea să fie aplicabilă fiecărui caz, deși există încercări de o astfel de împărțire: principiul divizării este luat în principal la fie facultatea de percepție și facultatea de atenție, datorită gradelor variate ale cărora, unii idioți nu dezvoltă deloc imagini sau idei, alții au imagini, dar aproape deloc concepte, iar alții au concepte, ci doar primitive În cea mai mare parte, deși în niciun caz nu întotdeauna, dezvoltarea vorbirii merge în paralel cu gradul de dezvoltare a activității mentale: ea este absentă în gradele inferioare de idioție; în medie - extrem de insuficientă; chiar și în grade mai slabe de prostie, vorbire Biblioteca Runiverse LA PSIHOLOGII, MICROCEFALOV S cu toate acestea, de multe ori are particularități: pacienții de acest fel bâzâie, șochează, bâlbâie și așa mai departe Dar, repet, dacă există încercări de a clasifica idioții în funcție de gradul de manifestare al vieții lor mentale, cu toate acestea, ei sunt departe de a fi satisfăcători și, în practică, mulți idioți prezintă trăsături deosebite care nu le permit să fie introduși în mod obișnuit cadru, pentru că la idioți observăm adesea că diferitele aspecte ale vieții mentale sunt dezvoltate inegal - unele mai mult, altele mai puțin, iar un idiot care este foarte scăzut în nivelul de dezvoltare a unuia dintre aspectele vieții mentale poate sta destul de sus în dezvoltarea altuia În consecință, în fiecare caz este necesar să se facă o cercetare sistematică a diferitelor manifestări ale vieții psihice a idiotului care trebuie investigat, pentru a determina gradul de dezvoltare a uneia sau aceleia laturi a acesteia Începând să prezentăm rezultatele studiului sistematic al Mashei, ne vom opri în primul rând asupra trăsăturilor ei pur fizice Pentru o mai mare claritate, am considerat necesar să atașez fotografii cu ea; pe una dintre ele Masha, pentru ușurință în comparație, este filmată lângă o asistentă de înălțime medie Din prima dată, dimensiunea neobișnuit de mică a capului ei atrage atenția, chiar și în comparație cu statura ei mică În același timp, se observă clar că fața și părțile sale individuale sunt de dimensiuni normale și că scăderea dimensiunii totale a capului se produce în principal din cauza micii bolții craniene Fruntea ei este foarte mică, înclinată spre spate, îngustă Crestele sprâncenelor ies în afară Pentru cei interesați de rezultatele măsurătorilor cu dispozitive speciale, voi oferi următoarele cifre *) Cel mai mare diametru anterior-posterior al craniului este de mm (în loc de media, normală pentru femei, milioane) transversal cel mai mare mil (în loc de norma milioane) Arc occipital-frontal """ °" Cerc orizontal """ " Fața ei """ " Distanța punctului supranazal de la bărbie " Creștere " *) Nu consider necesar să deranjez cititorii cu o descriere mai detaliată a rezultatelor cercetărilor antropometrice Biblioteca "Runivers" S KORSAKOV Din punct de vedere fizic, Masha nu prezintă semne de boală Toate organele vieții vegetale sunt în ordine în ea Nu există paralizii sau convulsii Încă are menstruație, deși are de ani În ceea ce privește vârsta, ea se apropie deja de limita de vârstă a microcefalelor descrise, deoarece cel mai vechi dintre microcefalele tipice cunoscute în literatură a trăit până la de ani Având în vedere importanța pentru dezvoltarea funcțiilor mentale a impresiilor primite prin organele de simț, trebuie să acordăm atenție determinării stării organelor de simț ale lui Masha Pe această parte, constatăm că organele de simț ale lui Masha sunt destul de bine dezvoltate și funcționează decent Deci, în raport cu organul vederii, nu există nicio îndoială că Masha vede cu ambii ochi, distinge culorile (ceea ce este evident din faptul că îi place culoarea unei rochii, nu-i

place culoarea celeilalte), distinge contururi și forme, ceea ce este dovedit de faptul că ea este în imagine, înfățișarea unei persoane poate indica adesea unde este gura și unde este nasul Ea vede destul de departe; mișcările ochilor sunt corecte; fixează ochii și îi mișcă, urmând obiectul În general, nu pare să existe dovezi care să suspecteze existența unei nereguli morbide în recepția impresiilor vizuale Exact același lucru se poate spune despre impresiile auditive Ea aude de departe cu ambele urechi, iar auzul ei este probabil destul de subtil, lucru dovedit de faptul că imită destul de bine intonația Ea are capacitatea de a asculta, de ex fixează-ți atenția asupra impresiilor auditive Impresiile tactile, fără îndoială, sunt percepute de ea din toate părțile corpului, dar este foarte dificil să judeci subtilitatea sensibilității tactile, deoarece utilizarea unor metode speciale de studiere a sensibilității în relație cu Masha este imposibilă Simte căldură și frig, simte și umiditate Sentimentul muscular pare a fi destul de subtil Mișcările cu care imită coaserea sunt atât de mici și atât de adevărate încât nu pot fi decât cu o subtilitate semnificativă a sentimentului muscular Are senzații olfactive: nu reacționează la fel   vărsături pe colonie și iodoform, deși reacția la impresiile olfactive nu este în general mare Există și senzații gustative; ea reacționează diferit la sare, zahăr, acid și amărăciune (chinină), dar chiar și aici trebuie remarcat că, probabil, intensitatea senzațiilor gustative nu este grozavă, pentru că, de exemplu, Masha își poate pune în gură sâmburi de chinină, și deși nu arată o mare plăcere, dar nici nemulțumirea nu se exprimă foarte tranșant Ea experimentează durere, dar aproape sigur nu la fel de intens ca o persoană normală; cel puțin reacția la injecție este departe de a fi vie Astfel, organele de simț ale lui Masha funcționează: porțile prin care materialul pentru conținutul spiritual intră în psihicul uman sunt deschise pentru ea și din această parte i se oferă o oportunitate pentru dezvoltarea diferitelor manifestări ale activității mentale Trecând la o analiză a manifestărilor propriei vieți mentale a lui Masha, vom începe cu acelea dintre ele care sunt cel mai strâns legate de funcțiile animale ale corpului și, treptat, vom trece la cele mai înalte În primul rând, aceste manifestări includ aportul alimentar, nutriția Unii idioți, cei mai adânci, nici nu știu să mănânce, nu știu să mănânce În acest sens, Masha a mers departe de cele mai profunde grade de idioție Ea însăși știe să mănânce și, în plus, știe să folosească astfel de instrumente pentru a mânca ca o lingură În general, are poftă bună, mănâncă mereu bine, ca orice om sănătos Lăcomia atunci când mănânci nu se observă În cea mai mare parte mănâncă cu lingura, nu știe să taie, rupe ea însăși bucăți de pâine dintr-o felie De remarcat, însă, că mâncarea ei este destul de dezordonată: de exemplu, mănâncă cu lingura, apoi cu mâinile, apoi ia, cu o lovitură, bucăți mari; ea va începe să mănânce un fel de mâncare, de exemplu, supă, dar dacă se aduce altul în acest moment, va mânca din el și apoi va lua din nou supa În timpul meselor, ea se îndreaptă adesea către vecini (bolnavi) repetând: "mănâncă", "mănâncă" și dându-i o bucată de pâine Prin aceasta, Masha reproduce ceea ce se întâmplă să vadă în clinică, și anume că asistentele care stau lângă bolnavi le pun pâine și îi convingă pe pacienți să nu   cei care decid să înceapă să mănânce Aici, apropo, se poate spune că, după masă, Masha spune adesea: "Mulțumesc, tată" și își face cruce, își dă scaunul deoparte și, după ce curăța vasele de pe masă, scutură gunoiul de pe masă față de masă și continuă să o scuture de pe când nu mai există urme din ea Aici voi spune că cu ea se pot observa

fenomene extrem de caracteristice psihicului Mashei Este obișnuită cu faptul că trebuie să mănânce atunci când mâncarea este așezată la capătul mesei unde stă de obicei, iar prin vederea setului de mâncare este ghidată doar dacă să înceapă sau nu să mănânce Dacă iei o farfurie de la ea, cel puțin imediat după ce a început să mănânce, Masha se va comporta ca și cum cina s-a terminat deja și ar fi fost sătulă, adică pune jos lingura, pune scaunul pe spate pe perete, face o aparență a semnului crucii, linge-i buzele și cu o privire mulțumită, el va spune: "mulțumesc" Dacă puneți imediat farfuria la loc, ea va pune scaunul la loc și va începe să mănânce Dacă luați din nou farfuria, va face din nou, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, același lucru, adică își lasă scaunul jos, își face cruce etc Și în felul acesta poți repeta de multe ori la rând: de fiecare dată Masha va face același lucru, fără a-și exprima nici surprinderea, nici protestul Masha nu trebuie să moară de foame în clinică și, prin urmare, nu știu cum și-ar arăta foamea Dar nu există nicio îndoială că va ști când i se va aduce mâncare, își cunoaște locul la masă, vine ea însăși, trage un scaun și se așează; nu trebuie să o suni Cât despre distingerea cui aparține hrana, ea nu are asta; va lua farfuria altcuiva si painea altcuiva si nu va da nicio reactie daca ii luati mancare pe care a gustat-o deja Ea nu arată nicio preferință specială pentru niciun fel de mâncare și este cu siguranță imposibil să spună ce îi place Cu toate acestea, după cum au observat toate asistentele, Masha aproape niciodată nu mănâncă macaroane; poate pentru că nu știe cum să le facă față, felul în care pastele îi alunecă de pe o lingură și nu ajung la gură "Eston este în general ilizibil: s-a întâmplat să văd cum mănâncă praf de sare, ca și cum ar fi o masă obișnuită; odată a mâncat și chinină, deși s-a strâmbat, dar a luat-o și a mâncat-o Masha exprimă uneori un sentiment de sete: în cea mai mare parte bea ea însăși dintr-un pahar, dar când nu există apă, merge la Biblioteca "Runivers" K PSIHOLOGIA MICROCEFALOV repet că această atracție nu este foarte profundă, cu atât mai puțin decât se întâmplă, de exemplu, la câini și nu poate fi deloc egală cu atașamentul câinelui față de proprietar În lipsa unei amintiri a oamenilor, a unui sentiment superficial de afecțiune, desigur, nu se poate vorbi de prietenie Viața mentală a lui Masha nu atinge un asemenea grad încât să se dezvolte așa ceva Chiar și simpla simpatie pentru alți oameni, ea, după nivelul vieții ei mentale, o trăiește Biblioteca "Runivers" S KORSAKOV nu poate vorbi, în principal pentru că nu înțelege absolut ceea ce se întâmplă în jurul ei Probabil că un lucru pe care îl are este ceea ce poate fi numit baza elementară a simpatiei - capacitatea, și chiar și atunci slabă, de a simți starea de spirit a mediului, un fel de sugestibilitate Dacă oamenii râd în jurul ei, ea va râde și va deveni mai veselă; dar, desigur, chiar și acest lucru este dezvoltat doar într-un grad foarte slab: de foarte multe ori există suspine și alte manifestări de disperare în jurul ei și ea le tratează cu deplină indiferență Nu am putut detecta în orice moment niciun semn al unei manifestări active de simpatie Și în general, toate sentimentele spirituale superioare care necesită activitate pentru existența lor nu există deloc în ea; prin urmare, desigur, nu există nimic care să poată fi numit un fel de vitejie, curaj, dar nu există calități rele corespunzătoare: mândrie, deșertăciune etc Iubirea de sine, ca manifestare activă, nici ea nu o face, dar există fără îndoială că e mulțumită când îi vorbesc cu afecțiune, când o mângâie, când o salută vesel; cu toate acestea, acest lucru nu lasă o urmă adâncă în ea și nu provoacă o dorință activă de a se repeta Gelozia și invidia sunt complet invizibile Dar dacă aceste calități rele nu sunt prezente,

atunci, în consecință, nu există un sentiment de solidaritate, deoarece, desigur, nu poate fi numit astfel încât ea să imite adesea pe alții în acțiunile lor și să acționeze cu ei în conformitate Acest ultim lucru s-a întâmplat să fie observat destul de des Așa că, după cum se spunea, Masha scutură adesea gunoiul de pe masă împreună cu asistenta, rearanjează scaunele etc La un moment dat, în clinică era o femeie bolnavă căreia îi plăcea să se roage; ea lua uneori cu ea un alt pacient: amândoi stăteau împreună în fața imaginii și se închinau până la pământ; De obicei, Masha li se alătură și a început să facă mișcări corespunzătoare semnului crucii și să se plece până la pământ cu exagerarea ei obișnuită Dar nici aceasta nu poate fi numită o manifestare de solidaritate; probabil, aceasta este doar o reflectare a impresiei unui timp demult trecut, a rugăciunilor în biserica satului și a imitației Masha nu are vanitate Dar nu se poate spune că Masha a fost complet indiferentă față de ținute Îi place când îi oferă o rochie nouă, roșie Odată, ea este foarte supărată Biblioteca "Runivers" LA PSIHOLOGIA MICROCEFULUI IOB s-a plâns când l-au luat și fără motiv a vrut să-și îmbrace alta, a rupt-o și a aruncat-o, liniștindu-se doar când i s-a adus o rochie nouă, bună Masha probabil are sentimente legate de ideea de proprietate, deși sunt slabe Ea distinge lucrurile pe care le folosea de altele: de exemplu, rochia ei de alte rochii, dar o astfel de distincție există la ea doar cu privire la foarte puține obiecte; a-i lua lucrurile de la ea de obicei nu este dificil; dă fără nici un protest, deși, totuși, nu întotdeauna: dacă încerci să iei un măr sau cărți de joc din buzunar, ea ripostează și se înfurie; dacă aceste lucruri sunt scoase, atunci ea strigă "da-o înapoi" și, apucând-o, fuge, ajungând sub protecția asistentei Ea ține unele lucruri sub pernă sau în buzunar Ea ia lucrurile altora, dacă le ia, atunci complet automat După cum se spune, în timpul mesei ea își amestecă adesea mâncarea cu cea a altcuiva și nu se enervează niciodată dacă iei pâine sau orice altceva de la ea Nepăsarea ei este completă, nu există nicio prevedere - și o urmă Nu se vorbește despre înșelăciune sau viclenie Nu există sens al dreptății în adevăratul sens al cuvântului Dar vorbind despre asta, nu pot să nu remarc că în acțiunile ei atracția pentru ceea ce, conform standardului uman obișnuit, se referă la bine, este mult mai vizibilă decât atracția pentru rău Ce cauzează acest lucru este greu de spus Poate faptul că Masha, indiferent cum, dar receptivă la intonația cu care îi vorbesc, și datorită faptului că expresiile faciale și intonația îi pot inspira, deși nu pentru mult timp, o dispoziție plăcută sau poate provoca un pic neplăcut, aceasta a fost folosită pentru a o învăța să facă acțiuni bune necesare Probabil din acumularea treptată a urmelor ea a dezvoltat anumite imperative și un simț general, deși vag, a ceea ce trebuie făcut și ce nu trebuie făcut Datorită acestui fapt, a fost posibil să o obișnuiești cu curățenia, iar acest obicei a devenit deja nevoia ei Desigur, acesta nu poate fi numit un simț conștient al datoriei, în sensul unui sentiment legat de conștiința îndatoririlor proprii; Masha nu are responsabilități; semne asemănătoare cu reproșurile de conștiință nu se observă la ea Dar, dacă nu există conștiința îndatoririlor, atunci totuși, necesitatea de a efectua anumite acțiuni specifice în ea Biblioteca "Runivers" S KORSAKOV b vizibil Acest lucru se vede deja din faptul că Masha îndeplinește anumite comenzi: dacă spui "suna-o", ea va alerga, dacă spui "da-mi înapoi", o va da înapoi Aparent, cu o intonație impresionantă, cu o expresie facială corespunzătoare condamnării și nemulțumirii, Masha are un fel de anxietate vagă, asemănătoare cu ceea ce se întâmplă la câini, în care se remarcă un sentiment de anxietate

pentru vinovăție la reproșurile stăpânului; dar este mult mai puțin intens decât la câini Acest lucru, desigur, indică un simț rudimentar al datoriei În legătură cu aceasta este ascultarea, care există în general cu Masha în măsura în care este posibilă cu o lipsă extremă de idei și o lipsă completă de înțelegere Este adevărat că în cea mai mare parte influența comenzii există doar pentru o perioadă scurtă de timp, dar ea există totuși În ceea ce privește capacitatea de a suprima impulsurile rele, atunci în general trebuie spus că Masha are puține impulsuri rele; acțiunile ei în cele mai multe cazuri nu pot fi numite rele sau bune - sunt indiferente; sunt manifestări ale mobilităţii îndreptate spre nimic Unele dintre aceste acțiuni pot fi incomod din punct de vedere mecanic pentru altele, de exemplu alergând, rearanjează scaunele etc , iar într-un astfel de caz, Masha, sub influența unui ordin, îi poate opri: se așează și poate sta mult timp, atâta timp cât i se ordonă Astfel, ea are capacitatea de a opri cutare sau cutare acțiune, dar, desigur, aceasta nu vine din conștiința că acțiunea ei este rea, sau interferează cu cineva; se pare că nu are deloc o astfel de conștiință După cum s-a spus, Masha poate fi controlată ordonând și insuflând în ea acest sau acel sentiment prin intonație și expresii faciale; acest lucru o afectează aproape întotdeauna (cu excepția acelor cazuri când Masha este supărată) Acest lucru realizează doar disciplina Mashei, și nu provocându-i durere Deși nu s-a întâmplat să o văd pe Masha înțărcată de nimic provocându-i durere, nu cred că această metodă ar putea fi deloc potrivită pentru ea, deoarece își amintește puține probleme și nu se teme deloc de lovituri În orice caz, nu am simțit nicio nevoie de acest mijloc pentru disciplina Mashei, pentru că tot ceea ce a reușit să realizeze a fost realizat cu ajutorul sugestiilor repetate, prin intonație și expresii faciale, acum aprobator, apoi interzic Biblioteca Runiverse LA PSIHOLOGII MICROCEFALOV titelny Dar, desigur, pentru a admite influența acestei sugestii, trebuie să admitem cel puțin un sentiment vag că există ceva care ar trebui făcut și ce nu Dar dacă este așa, dacă este adevărat că Masha poate avea un fel de sentiment vag despre ceea ce ar trebui și ce nu ar trebui să fie, trebuie să admitem că acest sentiment în ea este foarte vag și nu poate fi diferențiat în unele sentimente separate, cum ar fi rușine, un sentiment de proprietate și altele asemenea Ea nu are deloc modestie; deși ea, prin antrenament, a reușit să dezvolte obiceiul curățeniei în haine, dar asta nu se datorează modestiei Se întâmplă adesea ca Masha, punându-și ciorapii în ordine, să-și ridice rochia mult mai sus decât ar trebui să fie în public și, deși, ca răspuns la remarca că "este atât de rușinos", ea repetă "rușinos, mamă", acțiunile ei se întâmplă nu corespunde deloc cuvintelor ei Vorbind despre faptul că Masha are capacitatea, deși sub influența unui stimul extern, de a suprima anumite impulsuri și de a schimba direcția acțiunilor sale, am intrat într-o descriere a fenomenelor legate de sfera voinței Cu toate acestea, atunci când descriem fenomenele din sfera emoțională, este imposibil să evitați acest lucru, deoarece este imposibil să nu atingeți aspirațiile cauzate de sentimente, iar însăși judecata asupra gradului de dezvoltare a unuia sau altuia se bazează adesea pe intensitatea uneia sau alteia aspiratii Având în vedere acest lucru, știm deja multe din descrierea anterioară care privește starea sferei de voință a lui Masha Cu toate acestea, de dragul caracterului complet, ar trebui adăugate câteva observații suplimentare referitoare la acest domeniu În raport cu manifestările volitive ale Mashei, așa cum a fost evident din cea precedentă, pot fi remarcate doar manifestările ei elementare; are miscari voluntare, destul de bine

coordonate Ea poate controla sfincterii, își poate păstra mișcările, adică stai complet calm Ea poate efectua acte motorii complexe care necesită o cantitate semnificativă de dexteritate; se mănâncă, se îmbracă, o salută, întinzându-și mâna și, în final, exprimă, deși extrem de slab, în sunete verbale conținutul vieții ei spirituale Aceasta este manifestarea externă a activității lui Masha Există și manifestări interne ale acesteia Masha poate Biblioteca "Runivers" S KORSAKOV după cum s-a spus, a concentra conținutul vieții mentale pe un singur lucru are, prin urmare, o anumită putere de atenție, deși, în cele mai multe cazuri, atenția ei este de scurtă durată, iar pentru a o trezi, influența unui stimul extern este Necesar Astfel, o serie de acțiuni, atât externe, cât și interne, există cu Masha Întrebarea este, care servește de fapt drept motiv pentru acțiunile lui Masha? Motivul principal, cel mai comun pentru acțiune este descărcarea directă a excitației care există în centrii nervoși Masha aleargă, mormăie, mai ales sub influența unei singure nevoi automate de mișcare Varietatea mișcărilor pe care le produce în virtutea acestei nevoi automate este condiționată parțial de impresiile exterioare contemporane, parțial de urmele impresiilor anterioare restaurate din stoc Unele dintre mișcările care au avut loc astfel sunt acte complexe, obișnuite și repetate în diferite condiții, uneori oportun, alteori inoportun Dar unele dintre mișcările lui Masha aparțin unei categorii diferite și sunt condiționate de un fel diferit de motive Am văzut că unele sugestii de la cei din jurul nostru provoacă o stare specială în Masha, ceea ce o face uneori să-și oprească mișcările și să le schimbe Sub influența unei astfel de stări, Masha în cele mai multe cazuri repetă într-o secvență sau alta diferitele acte pe care le-a învățat pe de rost, dar aceeași stare, cauzată de sugestie, de un vag simț al obligației, este o condiție pentru a o învăța pe Masha ceva nou acțiuni și pentru dezvoltarea capacității de a întârzia unele eforturi ii Când efectuează acțiuni sub influența unui astfel de motiv, Masha are uneori o stare de nehotărâre notabilă, care corespunde cu cea care apare la oamenii normali care simt că vor să facă ceva, dar nu știu exact ce, nu nu am obiective precise Trebuie adăugat, totuși, că acest lucru nu este în niciun caz vizibil întotdeauna cu Masha Mult mai des, Masha face ceva foarte hotărât, chiar dacă este complet nepotrivit: ei îi spun: "adu-o", iar ea răspunde: "bună", și îi dă mâna Cu toate acestea, existența unui sentiment vag, conform Biblioteca Runiverse LA PSIHOLOGII MICROCEFALOV incitând la alegerea cutare sau cutare acțiune, Masha uneori în mod vizibil Acest sentiment este inspirat, după cum s-a spus, de intonația și expresiile faciale energice și vii ale feței care vorbește cu Masha și, în consecință, apare exclusiv sub influență externă Nu este stimulat de stimuli interni Aproape niciodată nu s-a observat că acțiunile lui Masha ar putea fi condiționate de idei precum ideea de rău și beneficiu sau, în general, de acte raționale și, după cum s-a spus, dacă acțiunile lui Masha sunt de natura oportună și rezonabilă acțiuni, doar pentru că sunt imitații ale căror modele sunt acțiunile oamenilor raționali Prin urmare, oportunitatea lor este doar externă Nu există o oportunitate reală în ele, ceea ce este dovedit de faptul că activitatea lui Masha nu poate fi aplicată la nimic rezonabil, de exemplu, pentru a lucra În ciuda faptului că Masha este foarte mobilă și deloc leneșă, nu poate lucra, din cauza lipsei de înțelegere și a simțului acțiunilor Cel mai simplu - 'bota - ștergerea ochelarilor - este efectuată de ea atât de nesimțit, încât doar freacă și unge paharul și nu îl șterge Când curăță scaunele din cameră, doar le rearanjează fără sens Mașa, după cum s-a spus, cu virtuozitate

reproduce mișcările de cusut, dar nu poate coase cu un ac: nu poate învăța că este necesar să treacă acul și să fie ata prin țesătură Astfel, reflecția nu este deloc motivul acțiunilor lui Masha Uneori motivul este un sentiment vag de obligație, ascultare Dar chiar și asta doar cu influență externă, cu încordarea diligentă a atenției ei de la oamenii din jurul ei, așadar, într-un număr relativ mic de cazuri Cel mai adesea, acțiunile sale sunt reproducerea automată a mișcărilor învățate sau obișnuite În încheierea descrierii stării lui Masha, ar trebui spuse câteva cuvinte despre starea conștiinței ei Fără a intra în definiția a ceea ce este conștiința, de care mă ocup în cealaltă lucrare a mea *), trebuie totuși să menționez că în ceea ce dă proceselor mentale semnul conștiinței, disting în principal două laturi: una este intensitatea *) Curs de Psihiatrie Moscova, , p și urm Q Întrebări de filosofie, KN ° Biblioteca "Runivers" S KORSAKOV al acestui proces, celălalt este un fel de combinație armonioasă a ceea ce a fost dobândit din experiență, o combinație de "cunoaștere" (conștiință) În ceea ce privește prima latură, Masha are un anumit grad de conștiință, deoarece toate acele acte mentale care sunt posibile cu un grad scăzut de dezvoltare mentală reprezintă, ca la oamenii sănătoși, fluctuații ale stării de veghe și somn, iar în timpul stării de veghe ea experimentează multe impresii și reacționează la acestea, ceea ce nu este cazul în starea de somn Dar chiar și în timpul stării de veghe, conștiința ei este extrem de neclară, deoarece nu are aproape nicio cunoaștere-το, iar combinația armonioasă de cunoștințe care este necesară pentru o conștiință clară este imposibilă - este imposibilă din cauza unui defect uriaș în procesul de asociere a ideilor , care a fost menționat mai sus Ca urmare a acestui fapt, conștiința ei de-a lungul întregii ei vieți nu a atins un astfel de grad încât să poată deveni conștientă de ea însăși, adică, astfel încât să aibă o conștiință de sine, care este caracteristică chiar și copiilor foarte mici Comparând toate cele de mai sus, este necesar să ajungem la concluzia că în ceea ce privește nivelul de dezvoltare mentală, Masha se află la un nivel foarte scăzut De fapt, la vârsta de de ani, viața ei psihică nici măcar nu s-a dezvoltat până la formarea de concepte, nu are conștiință despre ea însăși, aproape că nu are cuvinte cu un sens definit, iar vorbirea ei nu servește pt comunicare Deși are reprezentări și imagini, manifestările vieții sale mentale sunt aproape exclusiv automate, aproape acte reflexe Astfel, în funcție de nivelul de dezvoltare, Masha ar trebui să fie clasată printre formele pronunțate de idioție, și anume idioția în sensul strict al cuvântului, și nu prostia Masha ar trebui inclusă în grupul idioților în sensul strict al cuvântului - conform clasificării psihiatrice Dar, deoarece în acest articol nu mă refer la scopuri medicale speciale, ci în principal la cele pur psihologice și vreau să indice ce întrebări psihologice ridică observarea unei astfel de femei microcefalice precum Masha, atunci nu mă pot limita la o singură descriere a fenomene observate la Masha și diagnostice medicale obișnuite, dar trebuie să mă opresc asupra analizei anumitor fenomene pe care le consider deosebit de importante în psihologia ei S Korsakov {Se termină în următoarea Λ?) Biblioteca "Runivers" "Spațiul" Lobaciovski În ultimul an , a fost sărbătorită aniversarea centenarului nașterii celebrului nostru matematician N I Lobachevsky Acest lucru i-a determinat pe mulți să privească cu atenție înapoi la activitățile marelui nostru om de știință Universitatea sa natală din Kazan a organizat o sărbătoare solemnă în memoria lui; alte universități rusești și diverse instituții științifice din toate părțile lumii l-au comemorat în unanimitate cu un

cuvânt bun; în jurnale apăreau articole şi note, în care se caracteriza şi se evalua fapta pe care o înfăptuise Mi se pare că nici măcar un jurnal filozofic nu-i poate trece prin memoria în tăcere Deschizând un nou domeniu pentru cercetarea geometrică, Lobachevsky a atins astfel de întrebări care se află în afara cadrului restrâns al specialității și care primesc un larg interes filozofic Care este sensul descoperirii făcute de Lobaciovski? Și-a început munca cu un studiu al așa-numitului postulat euclidian privind intersecția dreptelor oblice și perpendiculare între ele *) Acest postulat a atras de multă vreme atenția asupra lui prin faptul că nu are în sine semnul unei dovezi imediate și că, în același timp, nu a putut fi niciodată dovedit, în ciuda numeroaselor ♦) Acest postulat este formulat de Euclid în felul următor: "Dacă două drepte se întâlnesc cu o a treia astfel încât suma unghiurilor interioare aflate pe o parte a celei de-a treia este mai mică decât două unghiuri drepte, atunci primele două drepte , printr-o extensie suficientă, se va întâlni de cealaltă parte a celei de-a treia linii pe care suma unghiurilor interioare este mai mică de două drepte * Biblioteca "Runivers" n Shishkin încercări ale multor geometri mari Și astfel, N I Lobachevsky, primul dintre ei, a respins cu desăvârșire acest postulat și, pe o presupunere direct opusă acestuia, a fondat o nouă geometrie, la fel de armonioasă în ansamblu, ca geometria euclidiană Celebrul contemporan al lui Lobaciovski, Gauss, cu afirmația sa autoritară că gândurile lui Lobaciovski sunt gândurile lui însuși, exprimate doar într-o formă diferită, a atras atenția tuturor oamenilor de știință asupra noii științe și, astfel, i-a forțat să adopte o atitudine critică față de întreaga știință sistemul de geometrie existent O revoluție avea loc în ideile geometrice La prima vedere, părea că amenință pericolul științei, pericolul subminării credinței în adevărul matematic până atunci de nezdruncinat, pericolul distrugerii unui astfel de întreg armonic, creat de secole, care era geometria euclidiană Cu toate acestea, acest pericol s-a dovedit a fi imaginar; criza nu s-a încheiat cu distrugerea vechii geometrii, ci doar cu extinderea ideilor geometrice despre spațiu Trebuia să fiu convins că reprezentarea spațiului, alcătuită după Euclid, nu este singura, că este doar una dintre multele reprezentări posibile care se pot forma în mod egal despre el, fără a contrazice nici logica, nici experiența Prin aceasta s-a ivit geometrului-filozof o problemă - să aducă aceste reprezentări la un general și să găsească condițiile în care una dintre ele trece în alta; pentru geometrul empiric a apărut o altă problemă: de a determina tipul de spațiu care se realizează în universul nostru fizic real Având în vedere importanța enormă și dificultatea acestor probleme, desigur, nu putem spera să le rezolvăm în scurta noastră notă, dar credem că o încercare de a înțelege concluziile acumulate până acum și de a fi conștienți de starea actuală a problema luată în considerare nu va fi inutilă Scopul principal al notei noastre este de a clarifica cât mai clar ideea de spațiu care decurge din geometria lui Lobachevsky Totuși, aici trebuie făcută o rezervă: vorbind despre reprezentarea spațiului, folosim cu greu și în mod legal cuvântul "reprezentare" Spațiul geometric, în funcție de orice sistem, este spațiul lui Lobaciovski, sau Euclid, este același - mai degrabă, doar Biblioteca "Runivers" SPATIUL LOBACHEVSKY decât pare, este un concept abstract și nu o reprezentare reală, concretă Ne imaginăm sau reprezentăm distanțe, figuri, corpuri separate, dar nu poate fi vorba de a reprezenta spațiul ca un tot absolut omogen, fără margini: pentru aceasta, forțele imaginației noastre se dovedesc a fi prea slabe Cu toate acestea, prin intermediul simbolurilor și analogiilor, putem

totuși aduce conținutul abstract imaginabil al adevărurilor geometrice mai aproape de nivelul a ceea ce este disponibil și imaginației noastre; în cele din urmă, în natura din jurul nostru, putem găsi astfel de corelații între fenomene care descriu destul de clar diferitele moduri de înțelegere a spațiului în ansamblu Noțiunea de spațiu Lobaciovski, după cum vom vedea, mai mult decât altele are nevoie de o astfel de clarificare pe exemple și analogii concrete Definiția liniilor paralele diferă de alte definiții din geometrie printr-un caracter complet deosebit Pentru a-i clarifica caracteristicile, să comparăm această definiție cu alta, de exemplu, cu definiția liniilor perpendiculare Vom numi linia CD (Ch I) per-s a - c D Rahat eu perpendicular pe AB când formează două unghiuri egale cu acesta din urmă pe ambele părți Semnul atribuit în acest caz liniilor drepte este imediat în fața ochilor noștri: este supus testului experienței, cât de competentă este experiența în astfel de chestiuni, iar posibilitatea lui este confirmată de cele mai simple considerații Dacă ne imaginăm că CD-ul se mișcă în dreapta Biblioteca "Runivers" n w π w k p a ъ la stânga, dintr-o poziție înclinată în alta, apoi la început colțurile din dreapta vor fi mai mici decât cele din stânga, iar apoi colțurile din stânga vor fi mai puțin decât cele din dreapta În același timp, continuitatea tranziției indică necesitatea momentului în care atât te cât și ceilalți trebuie să fie egali Este cu totul altă chestiune când trecem la definiția dreptelor paralele Numim linia CD paralelă cu AB (Fig II) atunci când nu o întâlnește, oricât de departe am putea continua ambele linii într-o direcție sau alta Aici semnul atribuit liniilor paralele nu poate fi deloc văzut nici de vederea noastră, nici măcar de facultatea de reprezentare, sau de imaginație Și într-adevăr, când vrem să trasăm linii paralele, ne oprim mințile pe un semn complet diferit Încercăm să realizăm un CD direct, astfel încât să fie întotdeauna într-un singur volum CD A - - -B Rahat II aceeași distanță față de AB Dar aici întâmpinăm o altă dificultate: nu avem dreptul să luăm un astfel de semn drept definitoriu, deoarece posibilitatea unor astfel de linii, care sunt întotdeauna la aceeași distanță unele de altele, nu poate fi dedusă din axiome și teoreme elementare Și, pe de altă parte, recunoscând drepte paralele ca fiind pur și simplu acelea care nu se intersectează niciodată, nu vom avea niciun motiv real să afirmăm că nicio dreaptă dată nu se va intersecta niciodată și nicăieri ii, nu putem recurge la experiența exterioară - ceea ce se poate întâmpla la distanțe infinite de noi, evident, nu facem obiectul niciunei observații; Așa cum experiența interioară a imaginației nu ne va ajuta în acest sens: așa cum am subliniat deja, capacitatea noastră de a reprezenta este limitată la limite foarte înguste și, în orice caz, fantezia noastră cu greu poate avea pretenții la o mai mare măsură imagine distinctă a spațiului decât Biblioteca "Runivers" SPATIUL LOBACHEVSKY ceea ce obținem din percepția externă În fine, este imposibil de indicat vreo considerație speculativă în favoarea admisibilității indispensabile în spațiu a liniilor care nu se intersectează niciodată Acest lucru dă naștere posibilității diverselor ipoteze în acest domeniu Imaginează-ți un punct O și o dreaptă AB (Fig III) Putem, cu exact același drept, să facem una dintre cele trei presupuneri: în primul rând, că toate liniile drepte, oricât de trasate prin punctul O, se vor intersecta cu AB; în al doilea rând, că numai unul dintre ele (CD) și tocmai * cel pe care îl desenăm cu o ascunsă, deși cu o convingere logică neîntemeiată în echidistanța sa de AB pe toată lungimea sa, nu o va traversa pe aceasta din urmă și, în final, în - în al treilea rând, că un întreg grup de linii, începând de la Kb

și până la PQ, nu vor întâlni linia dreaptă AB în continuarea ei Și astfel, aceste ipoteze, dintre care nu avem niciun motiv incontestabil să acordăm preferință vreuneia dintre ele, în mod destul de neașteptat, o geometrie imuabilă este înlocuită cu trei geometrii ipotetice La prima vedere, poate părea că o astfel de triplă posibilitate de înțelegere a relației liniilor, fără îndoială foarte importantă pentru geometrie, are o importanță mică pentru ideile noastre reale despre spațiu, cu care ne-am obișnuit din timpuri imemoriale Problema capătă însă un alt aspect dacă luăm în considerare ce legătură strânsă există între teoria dreptelor paralele și problema infinitului Ne va deveni clar că trei ipoteze despre drepte paralele dau naștere la trei ipoteze despre spațiu în ansamblu Pentru a ne forma o idee despre ele, vom urmări proprietățile dreptei, care constituie un element al fiecăruia dintre spațiile propuse, și vom numi spațiul riemannian pe cel care nu permite deloc drepte paralele, euclidian - cel spațiu care admite printr-un punct la dreapta dată doar o paralelă ^ și, în sfârșit, spațiul Lobaciovski este un astfel de spațiu în care mai multe drepte paralele pot fi trase pe aceeași dreaptă printr-un punct Numele acestor spații diferite provin de la acele nume mari care sunt asociate cu dezvoltarea acestor ipoteze Imaginează-ți acum din nou punctul O (Fig III) și dreapta AB; Biblioteca "Runivers" n Shishkin lăsați linia dreaptă OD, coborâtă de la O la AB, să se miște în jurul punctului O de la dreapta la stânga Liniile drepte indicate în desen vor reprezenta, în această condiție, pozițiile succesive ale acestei drepte în mișcare Să presupunem că avem de-a face în primul rând cu linia dreaptă a spațiului riemannian În acest caz, în orice poziție se află linia în mișcare, ea trebuie să se intersecteze întotdeauna cu linia AB Și este clar că punctele de intersecție ale acestor două drepte trebuie să se deplaseze continuu de-a lungul AB, odată cu mișcarea treptată a dreptei OD Apare întrebarea inevitabilă: cum are acest punct Rahat III intersecții succesive și continue, deplasându-se mai întâi la stânga lui D, apoi ajunge în partea dreaptă a acestuia? Evident, acest lucru nu poate fi imaginat altfel decât presupunând că capetele dreptei AB cumva și undeva converg unele cu altele; iar acest lucru nu poate fi imaginat decât în așa fel încât ambele părți ale dreptei AB, la distanțe enorme, să se îndoaie treptat și să se apropie una de cealaltă Ce înseamnă acest lucru? Rezultă că n£mdya spațiului Riemannian este pentru noi un cerc de rază extrem de mare și are o valoare finită Să presupunem în continuare că AB este o dreaptă în spațiul euclidian Ca și înainte, rotind OD spre stânga, noi, la fel ca în cazul precedent, vom muta astfel continuu punctul de intersecții succesive în aceeași direcție: se va deplasa pe aceeași parte stângă a dreptei AB până la linia dreaptă în mișcare OD ia postul Biblioteca "Runivers" SPATIUL LOBACHEVSKY OS, pe care în geometria euclidiană o considerăm a fi o dreaptă paralelă cu AB Evident, pe măsură ce se apropie de această poziție, punctul său de intersecție cu AB se va îndepărta treptat de punctul D la o distanță mai mare decât orice valoare dată, iar în matematică limita unor astfel de mărimi se numește infinit Prin urmare, în cazul în cauză, avem dreptul să spunem că linia dreaptă, luând poziția OC, va intersecta AB la o distanță infinit de distanță Încă un pas foarte mic, iar punctul de intersecție al dreptei care emană din O și al dreptei AB trece în partea dreaptă a lui D Astfel, aici suntem nevoiți să recunoaștem, având în vedere inevitabila continuitate a punctelor de intersecție, că capetele liniei și AB converg , Dar - converg într-un punct infinit depărtat; și de aici obținem conceptul de linie dreaptă în spațiul euclidian, ca un cerc cu o rază infinit de

mare În cele din urmă, dacă linia dreaptă OD se mişcă în spaţiul Lobachevsky, atunci ea atinge limita oricărei mărimi finite date mai devreme decât în spaţiul lui Euclid, şi anume, deja atunci când îşi asumă, de exemplu, poziţia OK (Fig III) În această poziţie, distanţa punctului de intersecţie faţă de D ajunge deja la infinit, iar în acest sens vom numi OK prima dreaptă paralelă cu AB Odată cu deplasarea în continuare a liniei noastre, aceasta ia o serie de poziţii succesive, care nu se intersectează deloc cu AB Ultima dintre aceste linii va fi OP Evident, va reprezenta limita acelor drepte care se intersectează cu AB, mergând în dreapta lui OK şi va indica al doilea punct la infinit pe AB Această dreaptă OR este a doua paralelă cu AB Matematicienii, pentru a generaliza şi a respecta principiul continuităţii, spun că în intervalul dintre paralelele lui Lobaciovski, o dreaptă în mişcare intersectează AB în puncte ideale şi, cu ajutorul unui asemenea termen de neînţeles la prima vedere şi a unui termen condiţionat, linia lui Lobaciovski se aduce la forma care a fost indicată în două cazuri anterioare De fapt, din acest punct de vedere, linia lui Lobaciovski este, de asemenea, un cerc, în care o jumătate, de la primul punct infinit K până la al doilea P infinit, este formată din puncte de intersecţie reale, reale, iar cealaltă jumătate dintre punctele de intersecţie aceeaşi infinit de distanţă Biblioteca "Runivers" n Shishkin punctele fixe constă din puncte ideale Repetăm că, la prima vedere, o astfel de idee a unei linii drepte pare pur şi simplu simbolică, condiţionată şi, poate, nu necesară, chiar dăunătoare, având în vedere un anumit halou, aşa cum ar fi, al unui mister mistic asociat termenului " puncte ideale"; totuşi, unele consideraţii, pe care le voi da acum, vor arăta că o astfel de linie dreaptă este la fel de imaginabilă ca şi cele două anterioare În primul rând, să ne întrebăm ce este infinitul în sens matematic Fără îndoială, acesta nu este acel infinit infinit despre care argumentează filozofii: în matematică există infinitate de diverse ordine Aşa-numitul infinit de ordinul întâi, adică tocmai ceea ce tocmai am vorbit este complet anihilat înaintea sensului de infinit de ordinul doi; acesta din urmă nu este nimic înaintea infinitului de ordinul al treilea etc Pe de altă parte, mărimile noastre finite obişnuite, prin valoarea lor, dispar acele mărimi pe care le numim infinitezimale; acestea, la rândul lor, pot aparţine diferitelor tipuri de ordine cu aceeaşi relaţie între ele Poate părea că un astfel de sistem de infinitate este doar un grup de numere obişnuite, care diferă unele de altele doar prin mărimea lor relativă De fapt, pentru imaginaţia noastră un milion de verste poate părea deja infinit; un milion de verste ar putea fi, din acest punct de vedere, exact ceea ce numim infinit de ordinul doi O milioneme de inch ne-ar apărea în acest caz ca o cantitate infinitezimală de ordinul i; valoarea este de un milion de ori mai mică - infinit de mică de ordinul Cu toate acestea, un astfel de raţionament ar fi complet greşit din punct de vedere matematic Nu există graniţe definite între aceste infinitate ale imaginaţiei noastre şi toate sunt măsurate prin unităţi cu acelaşi caracter Dimpotrivă, infinitităţile matematice sunt distincte şi puternic separate unele de altele, iar metodele prin care sunt măsurate nu sunt asemănătoare între ele Imaginaţi-vă o distanţă finită Poate fi foarte mare sau foarte mic pentru noi, dar luând o lungime finită ca unitate de măsură, putem întotdeauna Biblioteca "Runivers" SPATIUL LOBACHEVSKY vrem să o măsurăm; deplasând treptat unitatea aleasă, vom ajunge mai devreme sau mai târziu de la un capăt la celălalt al distanţei date Dar să presupunem că vrem să măsurăm această distanţă cu un punct matematic Ce va iesi atunci? Indiferent

cât de mare de puncte am pune unul lângă celălalt, distanța noastră va fi totuși mai mare decât orice număr dat dintre ele În chiar poziția în care punctul se află în raport cu lumea finită, există o lungime finită în raport cu lumea infinit de mare Așa cum pentru un punct o lungime finită este limita mărimilor posibile, la fel pentru o lungime finită această limită este o linie infinită; dar, pe de altă parte, la fel cum în raport cu un punct dincolo de această limită există încă un spațiu care se îndepărtează de acesta în toate direcțiile, așa nu va exista nicio contradicție logică în presupunerea că dincolo de infinit pe linia noastră spațiul nu se oprește încă Avem dreptul de a numi acest spațiu, care se află dincolo de infinit, ca limită a cantităților finite cunoscute de noi, "ideal", iar aceasta va avea doar sensul că, deși mintea noastră trebuie să-și recunoască existența, nu putem exprima distanțele de punctele situate în el nici un număr, deoarece depășesc numărul limită, care pentru noi este deja infinit, adică mai mult decât orice număr imaginabil pentru noi Vom numi acest spațiu, care se află dincolo de limita pe care o putem înțelege, spațiul dincolo de infinit Din punct de vedere considerat, liniile, despre care spunem că nu se intersectează, se pot intersecta de fapt, și anume, în spațiul de cealaltă parte a infinitului, și de aceea punctul lor de intersecție trebuie să rămână pentru noi ca inexistent Acum este clar ce concept ne putem forma despre linia dreaptă Lobachevsky Această linie dreaptă se extinde în ambele direcții până la infinit; de cealaltă parte a acestor infinitități, spațiul continuă și, în consecință, linia dreaptă continuă în ambele direcții, care converge cu capetele sale în același mod în care are loc în linia dreaptă Riemann și, deoarece aceasta poate fi presupusă abstract pentru linia dreaptă a lui Euclid După ce am primit conceptul de linii drepte aparținând celor trei ai noștri Biblioteca "Runivers" n Shishkin spații tipice, trebuie să încercăm să clarificăm conceptul acestor spații în sine, ca complexe de astfel de linii Și asta putem face în trei moduri: în primul rând, putem gândi aceste spații și ne înfățișăm gândurile în mod simbolic; în al doilea rând, le putem prezenta pe baza unor analogii; în al treilea rând, putem vedea în natură anumite figuri geometrice asemănătoare lor Tot ce am spus despre linia dreaptă Lobachevsky ne oferă o oportunitate oportunitatea de a simboliza Rahat IV conceptul de spațiu în acest fel: să ne imaginăm un cerc pe planul m η q (Diagrama IV), Vom crede că acest cerc este compus din puncte infinit îndepărtate și, prin urmare, reprezintă limita care separă spațiul de pe această parte a infinit din spațiu pe partea ei Toate liniile se sprijină pe acest cerc cu două capete și, în consecință, au două puncte la infinit, ca, de exemplu, dreapta MN Prin punctul O putem trage multe drepte care se intersectează cu MN, două paralele OM și ON și multe linii care pentru noi nu se intersectează cu el, dar care de fapt se întâlnesc cu el de cealaltă parte a infinitului Să remarcăm, de asemenea, că, în baza acestor ipoteze, segmentele se încheie între drepte paralele, cum ar fi ab, b ? etc , îndreptându-se spre infinit, ele scad treptat, la infinit se întorc la zero, iar pe de altă parte cresc din nou, luând pozițiile αβ, α, β α β , invers față de cele precedente În spațiul euclidian, acea parte a desenului care se află în afara cercului m η q și care corespunde spațiului ultra-infinit nu ar trebui să existe deloc; astfel încât Biblioteca "Runivers" SPATIUL LOBACHEVSKY õ pentru a obține o imagine a spațiului lui Euclid din simbolul anterior, ar fi necesară extinderea circumferinței cercului la infinit Dacă am face acest lucru, fostele paralele MN și OM ar rămâne acum paralele, dar inevitabil ar căpăta acea formă caracteristică pe care suntem obișnuiți să o

considerăm un semn de paralelism: segmentele dintre ele, mișcându-se în toate direcțiile, ar rămâne destul de aceeași Este posibil să mergem mai departe în schema noastră simbolică, eliminând complet cercul nostru limitator din planul pe care ne construim imaginea Apoi infinitul dispare complet și obținem imaginea spațiului riemannian Dacă trecem de la reprezentări simbolice la reprezentări ale elementelor reale ale acestui sau aceluia spațiu, atunci cel mai ușor este să începem cu spațiul lui Riemann Liniile drepte ale acestui spațiu sunt închise În orice direcție ne-am deplasa de-a lungul unei asemenea linii drepte, păstrând-o constant, ne-am întoarce, după un timp mai lung sau mai scurt, la același punct de la care am plecat chiar la început Aceasta ar fi singura dovadă a liniilor închise Pentru a vedea o linie ca fiind închisă, ar trebui să ieșim din spațiul unidimensional, ca să spunem așa, în spațiul bidimensional, în care linia dreaptă, ca un cerc de rază mare, ar fi disponibilă pentru contemplarea noastră Acest spațiu bidimensional, la rândul său, este închis, fiind un complex din aceleași linii închise Fiind în ea, nici nu ne putem imagina ca un întreg și să continuăm să-i judecăm caracterul finit, doar mișcându-ne în direcții diferite și revenind constant la aceleași puncte de plecare Dar să presupunem că am coborât din el în spațiul tridimensional: apoi îl îmbrățișăm cu o privire, ca o minge cu rază mare Într-un mod similar cu cel descris, omenirea a ajuns să creadă în sfericitatea pământului Credința inițială că pământul era un plan, nemărginit din toate părțile, a fost distrusă după ce călătoriile în jurul lumii au devenit un fapt comun - deși, în același timp, nu putem observa direct sfericitatea pământului fără a ne putea separa de suprafața acestuia Dimpotrivă, vedem deja direct sfericitatea altor planete similare cu aceasta Biblioteca "Runivers" Г n Shishkin cu ochii mei Din punctul de vedere al lui Riemann, aceeași serie de considerații ca și pentru spațiul bidimensional poate fi aplicată și spațiului tridimensional Și trebuie să fie închisă și finită și să treacă, ca să spunem așa, în sine, așa cum se vede într-un cerc sau într-o suprafață sferică Fiind constant în ea, nu ne putem imagina forma granițelor sale, așa cum oamenii primitivi nu și-au putut imagina adevărata formă a pământului Este necesar să ieșim din ea în a patra dimensiune pentru a o contempla complet, ca un fel de întreg Atunci am vedea spațiul riemannian în același mod în care vedem o suprafață sferică și, totuși, imaginea sa ar fi la fel de diferită de suprafața sferică reală, pe cât aceasta din urmă este diferită de un cerc Deci, spațiul Riemann însuși se dovedește a fi finit Dar infinitul poate fi văzut și în el, deși într-un mod complet diferit Linia sau cercul riemannian, fiind finit, este doar un element al planului riemannian sau al suprafeței sferice La rândul său, planul Riemann sau suprafața sferică este finită, dar din nou constituie un element al spațiului de dimensiuni Dacă mai recunoaștem posibilitatea unui spațiu de mai multe dimensiuni - și logica abstractă a minții nu contrazice acest lucru - atunci spațiul riemannian de dimensiuni, fiind finit, este doar un element al spațiului de dimensiuni Un raționament similar poate fi repetat cu privire la fiecare nouă dimensiune a spațiului și, prin urmare, nu putem pune o limită acestui tip special de infinitate de spațiu Cu spațiul euclidian, nemărginit în toate direcțiile, am devenit atât de apropiați unul de celălalt încât ni se pare întotdeauna posibil să-l reprezentăm în întregime fără nicio înțelegere greșită Cu toate acestea, în esență este mai complicat decât precedentul prin natura sa; pentru a-l putea contempla complet, nu numai că ar trebui să mergi, ca până acum, în cazul spațiului lui Riemann, în a patra dimensiune, dar observatorul

însuși ar trebui să devină o ființă infinită; și unei astfel de ființe infinite, spațiul euclidian ar apărea ca un întreg, ca și spațiul riemannian, iar spațiul riemannian s-ar transforma într-un atom infinit de mic Spațiul Lobachevsky este deosebit de dificil de a reprezenta o parte, care, totuși, unele pot fi o construcție pre- Λ' Rahat VI pentru noi, în virtutea existenței acelui, el trăiește de cealaltă parte a infinitului; trăsăturile acestui spațiu, însă, ne-au fost clarificate destul de simplu și ne punem în spațiul nostru obișnuit, euclidian, trei drepte paralele, iar pe ele trei puncte A, B și C (Fig V), definind triunghiul ABC Dacă aceste puncte se mișcă uniform de-a lungul liniilor noastre paralele, atunci se mișcă și acest triunghi, cu care, totuși, rămâne complet egal cu el însuși, oriunde și la orice distanță are loc această mișcare În spațiul Lobachevsky, o astfel de deplasare nu are loc în acest fel Liniile paralele din el converg treptat pe măsură ce * se apropie de infinitul J (Fig VI), și de aceea triunghiul ABC, mișcându-se în această direcție, capătă dimensiuni din ce în ce mai mici, până când pe o suprafață infinit îndepărtată nu devine infinit de mic Ce se va face cu acest triunghi când va trece dincolo de acest infinit? Desenul arată că va crește din nou pe cealaltă parte a lui J, dar în același timp va primi o poziție opusă celei inițiale Dimensiunile sale de departe- ¿ / CU' Rahat v mișcarea va crește treptat până la infinit Totuși, în virtutea celor spuse despre liniile lui Lobaciovski, ne va fi clar că capetele K, L și M trebuie să coincidă cu capetele Kb Lt și Mn și, prin urmare, triunghiul ABC nu va rămâne în ideal (dincolo de J) spațiu; depășind spațiul ideal, prin granița opusă a suprafeței infinit îndepărtate, trebuie să se întoarcă din nou la partea sa reală, asumându-și poziția inițială și îngustându-și treptat dimensiunile Să trecem acum la o considerație a anumitor fenomene fizice, care, în trăsăturile lor geometrice, prezintă analogii curioase cu relațiile geometrice care se presupune că caracterizează fiecare dintre cele trei spații tipice Aceste fenomene sunt foarte instructive: fac posibilă, parcă, să contemplăm lumea din jurul nostru cu proprii noștri ochi, când în spațiul lui Riemann, când în spațiul lui Euclid, când în spațiul lui Lobaciovski Este acest aspect variat pe care îl capătă obiectele din jurul nostru atunci când le privim prin ochelari optici Desigur, toată lumea înțelege că în acest caz nu vedem obiectele în sine, ci doar imaginile lor, datorită intersecției razelor refractate de acești ochelari Luați, de exemplu, un pahar dublu concav și priviți prin el la o oarecare distanță Tot ce se află în această distanță se va aduna pentru noi, luând dimensiuni foarte mici, lângă unul dintre puncte, care se numește focar principal Să încercăm să observăm, din punct de vedere geometric, modificările din imaginile imaginii pe care le vedem și ne vom convinge că în ele percepem aceleași deplasări și relații care ar trebui construite teoretic în spațiul riemannian Sticla obișnuită, care poate fi numită sticlă dublu-plan, nu introduce distorsiuni în obiectele vizibile prin ea și, prin urmare, se observă aceleași relații între imaginile văzute ca și în obiectele înseși Cu alte cuvinte, printr-un simplu pahar percepem relațiile care caracterizează geometria lui Euclid Cu o atenție deosebită, ne vom opri asupra fenomenelor care se observă în paharele dublu-convexe: tocmai în ele vom găsi ceva care poate servi unora gradul de ilustrare a fenomenelor geometrice ale spațiului Lobaciovski Când examinăm obiectele printr-o sticlă dublu convexă sau, așa cum se numește, o lupă, atunci, ca și în cazul unui pahar dublu concav, vedem nu

obiectele în sine, ci doar imaginile lor Când mutați obiecte, imaginile acestora se vor mișca și ele Aceste mișcări de imagini sunt de mare interes din punctul nostru de vedere Pentru o mai mare simplitate și claritate, vom arăta cum ar trebui să se miște imaginea unui singur punct luminos Fie MN o sticlă dublu convexă (fig VII), AB axa sa optică principală Pe ea în direcția de la A la B, în dreapta paharului, se află un punct luminos Raze care vin de la ea, pa- dați la suprafața dreaptă a lupei și, refractând, diverge în direcțiile ab, ai bj Ochiul, fiind pe partea stângă a lupei, sub impresia de raze divergente, va vedea un punct fictiv în S, adică acolo unde razele s-ar intersecta, dacă numai eu ar continua în spatele geamului Senzația acestui punct fictiv nu este în niciun fel diferită de senzația unui punct real Dacă punctul real este deplasat de-a lungul axei optice principale spre dreapta, atunci razele care intră în ochiul nostru se vor înclina unele spre altele, devenind din ce în ce mai puțin divergente, drept urmare imaginea punctului se va îndepărta rapid spre chiar din poziția inițială În cele din urmă, când razele devin paralele Întrebări de filosofie, KN θ Biblioteca "Runivers" n Shishkin sensibil, imaginea va fi îndepărtată, parcă, la infinit, dispărând complet din zona percepției noastre La naiba VIII vedem imaginea originală St, care se obține din intersecția razelor ab și a bt; apoi, imaginea S , mai îndepărtată, care se obține din intersecție fbp paralel cu axa optică principală, care se intersectează cu ea la infinit Apare întrebarea: ce se va întâmpla cu imaginea atunci când vom muta punctul real și mai departe și, prin urmare, vom forța imaginea, ca să spunem așa, să depășească infinitul? Este evident că razele, după poziția lor paralelă, vor deveni convergente (Fig IX), iar punctul de intersecție a acestora va apărea deja în stânga lupei, mai întâi departe în stânga, apoi din ce în ce mai aproape de suprafața sticlei (punctele S Ss) Natura imaginii este complet schimbată Acesta nu va mai fi punctul fictiv pe care l-am observat prin sticlă - aici Biblioteca "Runivers" SPATIUL LOBACHEVSKY vom avea un punct real, care poate fi obținut pe hârtie Astfel, putem spune că imaginea subiectivă în acest caz se transformă într-una obiectivă Această imagine obiectivă se va deplasa în partea dreaptă a lupei dacă punctul luminos însuși se deplasează de la lupă la stânga și, odată cu mișcarea punctului luminos, se va îndepărta din ce în ce mai mult de sticlă până când dispare într-un infinit Rahat IX ness Când deplasăm punctul luminos și mai departe, razele paralele se vor transforma în divergente și vom vedea o nouă transformare a imaginii de la obiectiv la subiectiv La naiba X arată trei poziții ale punctului luminos din stânga lupei: L, Lt și I^; primul corespunde razelor convergente și imaginii St; a doua, raze paralele, și, în consecință, dispariția imaginii în infinit; la a treia, raze divergente, i e acea poziție când ochiul situat în dreapta * Biblioteca "Runivers" n Shishkin de pe lupă, veți vedea o imagine fictivă a lui S Acest punct fictiv, atunci când punctul real se mișcă, va depăși tot spațiul din partea stângă a lupei și, parcă ar pătrunde prin sticlă, va apărea din el spre dreapta, după care va ajunge chiar în locul din care am început să-i urmăm mișcarea Așadar, vedem că imaginea unui punct luminos trece întreaga axă optică de la infinit la infinit de două ori: mai întâi ca subiectiv, apoi ca obiectiv Diferența dintre mișcarea imaginii punctului nostru și Rahat X mișcarea unui punct de-a lungul liniei drepte Lobachevsky, care constă în faptul că, în primul caz, punctul își face calea reală și ideală de-a lungul aceleiași axe optice principale, desigur, nu contează Ne este ușor să ne imaginăm că aceste căi nu coincid dacă vrem să obținem o idee mai

aproape de obiect Comparând aceste fenomene cu principalele prevederi ale geometriei lui Lobaciovski, putem spune că, examinând obiectele printr-un geam biconvex, observăm într-un fel Biblioteca "Runivers" SPATIUL LOBACHEVSKY dăm imagini geometrice, parcă, în spațiul Lobaciovski De fapt, două lumi de imagini vor apărea în fața noastră Unele ne vor fi direct vizibile, altele vor apărea pe hârtie Amândoi, în mișcare, își schimbă dimensiunile și, dacă vreo imagine trece dintr-o lume în alta, aceasta ia poziția opusă, la fel ca triunghiul ABC pe care l-am examinat mai sus în desenul VI Astfel, știința admite trei tipuri de spațiu; } fiecare dintre ele poate fi gândit, relațiile fiecăruia pot fi ! exprima în simboluri vizuale și analogii Apare întrebarea inevitabila: căruia dintre tipurile pe care le-am luat în considerare / aparține spațiul nostru real, fizic? Mulți oameni de știință indică experimentul ca modalitate de soluționare a acestei probleme și, prin urmare, alături de geometria abstractă, ei recunosc existența geometriei experimentale sau fizice Unii merg chiar mai departe și consideră îndoielnică aplicabilitatea axiomelor abstracte în general la natura reală Deci, de exemplu, proprietatea imuabilității imaginilor geometrice atunci când sunt mutate este uneori respinsă din cauza considerării că toate obiectele fizice, fiind transferate dintr-un loc în altul, nu își păstrează niciodată complet dimensiunea și forma originală Ca urmare a influenței temperaturii și a altor agenți fizici, corpurile se vor dilata sau contracta în mod inevitabil, deși foarte ușor, sau vor experimenta alte schimbări Cu toate acestea, este clar că a deduce din acest fapt orice concluzie despre proprietățile geometrice ale corpurilor este o simplă neînțelegere: în toate astfel de cazuri putem indica cauzele fizice ale modificărilor care au avut loc, acționând chiar și atunci când obiectul rămâne în el loc; în astfel de schimbări, prin urmare, nu se poate vedea în niciun fel rezultatul proprietăților spațiului însuși Se poate spune mai multe: chiar dacă variabilitatea geometrică ar exista cu adevărat, nu am putea învăța despre ea din experiență: până la urmă, modificările fizice ale lungimii, suprafeței și volumului corpurilor sunt recunoscute doar pentru că suntem convinși dinainte de invariabilitatea geometrică a spațiului și, respingând această proprietate, ar trebui să respingem pentru totdeauna experiența ca mijloc pentru nimic bun Biblioteca "Runivers" n Shishkin Altfel, se pare, este cazul cu chestiunea liniilor paralele; la prima vedere ar putea părea că experimentul ar putea arunca o lumină asupra acestei probleme Desigur, așa cum sa spus deja mai sus, este imposibil pentru noi să testăm experimental intersecția sau neintersecția liniilor la distanțe infinit de mari, dar din ipotezele care stau la baza diferitelor tipuri de geometrie, urmează o diferență față de o concluzie , ceea ce este foarte tentant pentru încercările de rezolvare experimentală a problemei După cum știe toată lumea, în geometria noastră euclidiană se dovedește că suma unghiurilor unui triunghi este întotdeauna egală cu două unghiuri drepte În alte geometrii această teoremă este respinsă Triunghiurile riemanniene au *unghiuri a căror sumă este mai mare - pentru Lobaciovski este mai mică de două linii drepte Lobachevsky, și după el mulți alții, credeau că prin observații astronomice, în care dimensiunile triunghiurilor pot fi extrem de mari, problema fiabilității teoremei asupra sumei unghiurilor poate primi o soluție empirică Lobaciovski însuși a calculat unghiurile unui astfel de triunghi, ale cărui laturi depășeau magnitudinea razelor orbitei pământului Adevărat, el a descoperit că suma unghiurilor unui astfel de triunghi este mai mică de două linii drepte cu , ", totuși și el însuși

s-a îndoit de acuratețea calculelor sale La baza tuturor acestor încercări, există din nou o neînțelegere: ei cred că odată cu creșterea dimensiunii triunghiurilor, posibilitatea de a greși este eliminată Dar adevărul ne poate fi ascuns nu numai pentru că mijloacele noastre experimentale sunt insuficiente, ci și pentru că însăși natura facultății noastre cognitive este insuficientă dominarea asupra percepțiilor noastre senzoriale, nu suntem capabili să simțim schimbări exterioare în dezvoltarea lor continuă, ci le percepem întotdeauna doar în salturi, cu o creștere semnificativă a iritației inițiale Și asta înseamnă că percepem întotdeauna diferențele de cantități spațiale doar aproximativ, numai în anumite limite indiferent de instrumentele pe care le folosim Din acest punct de vedere, nu putem fi niciodată siguri că experimentul Biblioteca "Runivers" SPATIUL LOBACHEVSKY Õ calea mentală ne-a condus într-adevăr la pozitiv; orice rezolvare sau negativă a întrebării indicate: concluziile noastre pot fi întotdeauna prezentate ca rezultat al unei simple generalizări! mana sentimentelor Astfel, geometria experimentală trebuie să renunțe la pretențiile sale de a rezolva în mod pozitiv întrebarea dacă universul nostru aparține unuia sau altuia dintre tipurile de spațiu pe care le-am considerat Concluziile sale sunt atât de valide cât ne convin că, din punct de vedere practic, ideea noastră obișnuită despre spațiu se dovedește a fi destul de suficientă și că, prin urmare, în măsurătorile și calculele noastre, ne putem baza, fără ezitare, pe geometrie lui Euclid N Şişkin Biblioteca "Runivers" CRITICA SI BIBLIOGRAFIE I Recenzie de cărți Jos Tu Spiritul filosofiei moderne Boston și New-York, , PP* XV+ Lucrarea lui Royce, care a trecut prin patru ediții într-un timp scurt, este interesantă atât pentru originalitate, cât și ca exemplu remarcabil al filozofiei americane Două trăsături caracterizează tendința modernă a acestuia din urmă - idealismul și cunoașterea largă cu datele științelor naturale Ambele par a fi strâns legate În condițiile culturii americane, studiul științelor naturii este o necesitate a vieții Pe de altă parte, agitația acestei vieți obligă mințile contemplative să caute odihnă și liniște în afara realității prezente, adică în domeniul idealismului În același timp, datorită religiozității binecunoscute a americanilor, idealismul lor are o puternică conotație religioasă Royce ocupă un loc proeminent, dacă nu chiar primul, printre frații săi americani Lucrarea sa anterioară, The Religions Aspect of Philosophy Boston , a atras atenția în mod egal în America și Europa pentru profunzimea și claritatea gândirii, perspecția critică, erudiția largă și versatilă și prezentarea magistrală Noua lucrare servește ca o continuare a primei și scoate în evidență și mai clar calitățile geniale ale autorului Cartea este împărțită în trei părți: o introducere, o parte istorică și o prezentare a propriei viziuni asupra lumii a autorului Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE În introducere, Royce își stabilește viziunea asupra filosofiei "Nu este o dorință prezumptuoasă de a explica misterele lumii prin intermediul inteligenței supraomenești sau a unei ingeniozități extraordinare, ci își datorează originea și semnificația încercării de a da o explicație rezonabilă a atitudinii personalității noastre față de cele mai importante sarcini ale vieții " (p i) Filosofăm de îndată ce ne cântărim critic activitățile Dar activitatea noastră este, în primul rând, viața noastră Viața conține pasiuni, credințe, îndoieli, curajul de a acționa (curaj) O examinare critică a sensului și semnificației tuturor acestor manifestări este filosofia Diversitatea și inconsecvența sistemelor filozofice se explică, pe de o parte, prin complexitatea extremă a sarcinilor oferite de viață și, pe de altă

parte, prin faptul că orice adevăr poate fi privit din puncte opuse și chiar contradictorii ale vedere, care, totuși, sunt explicate și reconciliate într-o sinteză filozofică superioară așa cum o înțelege idealismul Partea istorică oferă o expunere critică a învățăturilor lui Spinoza, Kant, Fichte, școlii romantice (adică Novalis, Schlegel, Schelling), Hegel, Schopenhauer și reprezentanți ai doctrinei evoluției În același timp, firul călăuzitor este dorința de a imagina o revenire (redescoperire) treptată la pătrunderea în conținutul și sensul interior al vieții, pierdută mai ales în perioada entuziasmelor sceptice și raționaliste a secolului al XVIII-lea Din punct de vedere al volumului, această recenzie istorică constituie principalul conținut al cărții, dar centrul de greutate nu se află în ea, ci în ultima parte Învățăturile altora interesează autorul doar pentru că servesc drept "sugestii" pentru ale lui La baza acestuia din urmă stă concepția că tot ceea ce există este o manifestare a unui singur Spirit (Sine) etern, necondiționat Totul este Duhul, totul este în el, prin el și pentru el; in afara de el, in afara lui si fara el nu este nimic Universul vizibil este, parcă, haina lui Tot ceea ce este finit este mai mult sau mai puțin obscur, obscur, îndoielnic Este doar sigur că există un Sine infinit, care rezolvă toate problemele, gînditorul perfect, știind ce ne referim chiar și atunci când cunoștințele noastre sunt complet confuze și incomplete, închizându-ne în sine, reprezentând universul în unitatea sa- Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE încât pentru el, într-o singură clipă veșnică, fiecare trecut și viitor, orice adevăr îndepărtat și întunecat, aproape îndepărtat și uitat, este clar - cel care gândește toată natura și conține toate lucrurile - Logosul, posesorul lumii" (p) Royce dezvoltă și demonstrează această idee cu o serie de argumente complexe și dezvoltate Întrucât aici este imposibil să intrăm în ele, ne vom rezuma la o scurtă formulare a principalelor sale prevederi, aderând, pentru o mai mare acuratețe, în principal la schema întocmită de însuși autor, plasată la sfârșitul cărții (p -) Autorul vede cel mai important rezultat al mișcării filozofice anterioare în stabilirea adevărului incontestabil că fiecare obiect presupune un subiect, adică există doar ca idee Acest adevăr este principiul de bază al idealismului Idealismul are două laturi El este, în primul rând, analitic, iar în al doilea rând, idealism sintetic Prin primul se înțelege idealismul în sensul lui Berkeley; sub cel de-al doilea, doctrina Spiritului universal ca gânditor universal Sarcina idealismului analitic este de a arăta, studiind elementele care alcătuiesc credințele noastre, că, dacă lumea reală este deloc cunoscută, atunci ea trebuie să fie în natura sa inițială o lume a ideilor, adică a faptelor care nu pot decât există pentru ființe spirituale (pentru minți) Cu alte cuvinte, lumea cognoscibilă există numai în măsura în care ființele animate o cunosc de fapt ca existentă Asumarea realității a ceva esențial incognoscibil conține o contradicție, deoarece implică o corespondență între sine și acel fapt, posibilitatea de a cunoaște ceea ce este negat, iar între timp cunoașterea nu este altceva decât conștiința corespondenței dintre faptele conștiinței Agnosticismul va fi eliminat de îndată ce vom fi convinși că lumea este totalitatea ideilor lui Manteo Nu există altceva decât această totalitate A vorbi despre o astfel de problemă, chiar dacă doar ca o problemă care necesită o soluție, înseamnă a vorbi despre absurd Pentru fiecare problemă rezonabilă există o soluție; pentru o sarcină nerezonabilă nu poate exista nicio soluție Încercarea de a răspunde la întrebarea, ceea ce este materia în afară de idei, este la fel de lipsită de sens ca și încercarea de a găsi un număr

întreg egal cu rădăcina pătrată a lui (p) Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Agnosticismul se luptă însă cu obiecția că nimeni nu poate cunoaște altă realitate decât a sa și că, prin urmare, strict vorbind, nimic nu poate fi afirmat despre vreo realitate exterioară La această obiecție trebuie răspuns în sensul că este destul de solidă, dar nu pe deplin înțeleasă de cei care o văd ca pe un argument sceptic Considerată în adevărata sa lumină, ea servește doar ca completare a idealismului sintetic, deoarece face să pară că există un singur l universal, adică Logosul sau Universul-Spirit Sinele finit cunoaște adevărul dincolo de limitele sale tocmai pentru că este o parte organică a sinelui complet Cheia recunoașterii conținutului lumii este experiența, a cărei înțelegere corectă elimină prejudecata conform căreia idealismul este o doctrină a iluziei sau lasă eul finit în seama propriei lor arbitrari Idealismul cere: i) să interpretăm experiența în termenii doctrinei Spiritului-Lumii, dar în așa fel încât) să fim dependenți de experiență pentru a revela acel adevăr, care pentru noi, ființe finite, trebuie să rămână întotdeauna un " "adevărul extern" - ca urmare a faptului că este conținutul spiritului care ne unește pe noi înșine ca părți ale sale; de aceea este întotdeauna și pretutindeni adevărul pentru toată înțelegerea Filosofia experienței își propune astfel sarcina ca să facă distincția între ceea ce este cu adevărat "extern" și "intern" în experiența noastră finită, adică între "fapte" și punctul nostru de vedere privat asupra faptelor Dar dacă lumea experienței exterioare este lumea faptelor, atunci ce este un fapt? Un fapt apare în primul rând ca ceva, pentru a cărui înțelegere este necesar să-l descriem într-un anumit fel de termeni generali Principiul realismului obișnuit cere să nu arăți vreun sentiment sau emoție în stabilirea adevărului lucrurilor, ci să fii precis în a descrie ceea ce sunt lucrurile Acest principiu își găsește deplina justificare în idealism Nu evaluarea, ci descrierea, este expresia adevărului extern Aici idealismul împărtășește presupunerea de bază a tuturor științelor naturale în general Gândirea descriptivă captează puncte de vedere universale asupra lucrurilor, spre deosebire de cele trecătoare și trecătoare Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE Este subînțeles prin presupunerea tocmai menționată că lumea, prin însăși natura sa ceoeMij, poate fi descrisă în termeni generali Dar în termeni generali este posibil să descriem doar ceea ce este armonios și ordonat, adică ceea ce corespunde legii Prin urmare, știința presupune universalitatea și statornicia legilor naturii Și întrucât cele mai precise descrieri sunt posibile numai pentru procesele de tip mecanic, care au loc în spațiu și timp, știința consideră lucrurile ca părți ale mecanismului naturii Din acest punct de vedere, chiar și omul este doar un lucru între lucruri, un produs al naturii, cu un mecanism nervos, dar fără liber arbitru Cu toate acestea, acest punct de vedere este inadecvat, deoarece este doar parțial adevărat O analiză mai precisă arată că se poate descrie doar ceea ce s-a estimat anterior, că deci trebuie să existe tipuri generale de evaluare și că, prin urmare, idealurile trebuie să se afle mai adânc decât mecanismul Natura poate permite evaluarea relativă doar dacă întruchipează scopuri și are un preț Astfel, ordinea naturală trebuie să fie și o ordine morală, iar lumea Spiritului absolut trebuie să ne apară într-o formă dublă, în existența ei temporală și cea veșnică, sau, cu alte cuvinte, ca lume a legii și ca lumea evaluării morale Omul este împreună atât o parte a mecanismului naturii, cât și o parte a ordinii morale; acțiunile sale sunt determinate temporal, dar libere din punct de vedere moral Diferența dintre ordinea naturală și cea morală duce la întrebarea

despre natura răului și a păcatului și cauzele pesimismului Răul și păcatul sunt inexplicabile doar pentru o viziune îngustă Dar oricine este capabil să-și detașeze privirea de realitatea actuală și să cerceteze viața întregului univers cu ea, va înțelege cu ușurință necesitatea lor în ordinea generală a universului Aderând la Schopenhauer și Hartmann, Royce aseamănă procesul lumii cu o simfonie muzicală, în armonia finală a căreia toate diferențele sunt reconciliate și eliminate "Spiritul Infinit, contemplând universul în întregul său, trebuie să conţină, trebuie să conţină, trebuie să posede în mod conştient toată lumea sa spirituală, la fel cum conştiinţa muzicală, în evaluarea ei a secvenţei de sunete, nu conţine Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE numai note singulare, nu numai sunete, așa cum apar singure în timp, ci întreaga simfonie, a cărei disonanțe pot fi astfel momente în perfecțiunea eternă a întregului" (p -) Din acest punct de vedere, păcatul nu are o existență aparentă, ci o existență reală Dar într-un astfel de caz, este posibil să vorbim despre sfințenia ordinii divine a universului? La această întrebare nu trebuie să ezităm să răspundem afirmativ, dacă ne amintim că conceptele de păcătoșenie și sfințenie sunt definite prin îngăduință și opoziție față de impulsul păcătos În aceeași ordine morală în care există un impuls spre păcat, există și puterea de a depăși acest impuls De îndată ce "îi rezist, îl urăsc, îl suprim, îl depășesc, îl fac parte din perfecțiunea mea morală mai largă (bunătatea Existența impulsului meu rău se justifică imediat, de îndată ce îl urăsc și îl condamn Condamnare iar învingerea voinței rele o face parte din voința bună" (p) Astfel, pesimismul nu are o bază bună în domeniul moral Dar cauza sa fundamentală nu este existența păcatului, ci existența unei șanse fără sens față de care suntem neputincioși Pentru viziunea de zi cu zi asupra lumii, "chiar și o justificare îndepărtată a arbitrarului său este imposibilă" Dar dacă suntem pătrunși de "idealism profund", atunci vom găsi consolare și mângâiere în conștiința că noi toți, atât în trup, cât și în spirit, suntem părți ale unui organism inseparabil-lemago, Logosul, care suferă împreună cu noi, dar, stând "mai presus de timp și triumfând în gloria veșnică a rațiunii, disprețuind înainte și înapoi prin veacuri nesfârșite și nenumărate lumi, își găsește printre toate ororile timpului propria sa lume, și deci a noastră" (p) Aceasta este, în termeni generali, perspectiva lui Royce Cu toate acestea, este necesar să avertizăm că paleta noastră povestire nu dă o idee nici despre bogăția conținutului cărții, nici despre puterea și expresivitatea prezentării Pentru a-l aprecia în mod corespunzător, trebuie să îl citiți cu atenție Și sfătuim pe toți cei interesați de filozofie să facă acest lucru În literatura modernă există puține lucrări al căror studiu ar fi atât de fructuos pentru a pătrunde în profunzimea întrebărilor filozofice precum cartea lui Royce Сь Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE el este departe de a fi toată lumea și nu va fi de acord cu totul Dar toate paradoxurile lui sunt de așa natură încât nu pot să nu incite gândirea cititorului la dezvoltarea independentă a acelor probleme care li se propun În partea istorică, specialiştii, probabil, nu vor găsi prea multe lucruri noi pentru ei înşişi Dar pentru cei care nu sunt destul de familiarizați cu noua filozofie, această parte poate servi ca o introducere excelentă În general, autorul urmărește Windelband Cea mai independentă și interesantă secțiune este "despre apariția doctrinei evoluției" Trebuie remarcat faptul că autorul nu-l menționează deloc pe Fechner, un campion zelos al unei viziuni asupra lumii destul de asemănătoare cu cea susținută de Royce Această omisiune atrage mai mult atenția asupra

ei însăși, deoarece lucrările lui Reuss servesc ca o împlinire a testamentului înțeleptului de la Leipzig că Nacbt-ansicht ar trebui să cedeze loc Tages-ansicbt, noaptea întunecată a materialismului, zilei strălucitoare a idealismului Dar Fechner, deși unul dintre cei mai străluciți gânditori ai timpurilor recente, este cunoscut mai mult ca psihofizician decât ca metafizician, iar acest lucru nu poate decât să fie regretat A Гиляровъ scrack Filosofia Stoei de mijloc în contextul său istoric Berlin, , p VПI-P Stoicismul este unul dintre cele mai curioase și mai fructuoase fenomene ale vieții antice Pentru păgâni a înlocuit o religie în descompunere, pentru creștini este importantă pentru că, împreună cu platonismul, a pregătit calea pentru răspândirea învățăturii apostolice În istoria metafizicii, el reprezintă primul sistem dezvoltat de monism În logică, el s-a imortalizat, punând bazele doctrinei conceptelor Semnificația sa morală este atât de cunoscută încât este suficient aici să amintim numele lui Epictet și Marcus Aurelius Dar, în ciuda semnificației culturale enorme a filozofiei stoice, până acum a fost relativ puțin studiată Nu există nici măcar o colecție completă de fragmente care au supraviețuit de la stoici Există doar culegeri de fragmente de la reprezentanții individuali ai acestei școli, nu toate și nu destul de complete *) La fel, este imposibil *) Dintre cele neincluse în bibliografia ultimei ediții a Iberweg, Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE nu indică nicio expunere complet satisfăcătoare a învățăturilor ei Cu Zeller, acest departament este unul dintre cele mai slabe De obicei strict în a distinge straturile succesive, Zeller, în caracterizarea sa generală a stoicismului, nu trasează nicio linie definită între reprezentanții săi antici și cei de mai târziu, deși cei din urmă au trăit într-un mediu mental complet diferit de cel dintâi Opera lui Hirzel nu lasă o impresie întreagă, iar Augereau în monografia sa contribuie destul de mult din propria avere, uneori dubioasă ' Cu o asemenea lipsă de literatură (nu vorbim despre cea veche), orice lucrare nouă despre stoicism merită atenție Dar opera lui Schmekel va ocupa locul de mândrie și în literatura bogată Autorul și-a pus sarcina de a expune învățăturile stoicismului mijlociu - Panetius, Posidonius, Hekaton, Mnesarchus, Dionysius Această sarcină, după cum remarcă autorul însuși, la prima vedere nu corespunde titlului larg al lucrării, dar de fapt nu promite mai mult decât oferă conținutul Schmekel nu numai că a evaluat critic și a epuizat toate sursele necesare pentru cunoașterea acestor învățături, nu numai că a oferit o expunere detaliată a acestora, ci și a prezentat într-o imagine vie legătura lor cu stoicismul timpuriu și semnificația lor pentru cultura ulterioară Dintre secțiunile dedicate problemelor culturale, două sunt deosebit de valoroase: "Die Mystik" și "Die rõmische Aufklãrung" În concluzie, autorul oferă o privire de ansamblu concisă asupra mișcării filosofice de dinainte și de după stoicism, cu scopul de a clarifica poziția istorică a acestuia din urmă În această recenzie el face câteva remarci potrivite Deci, în oamenii de știință ai lui Platon, Aristotel și Stoikov, el vede același trunchi - cosmologul organic și heraclitic despre filosofia înțelegerii solului, iar acest lucru a fost exprimat în forma de transcendență a lui Platon, în formele stoice, și Aristotel încerca Faceți una și alta formă Dar de o importanță deosebită sunt indicațiile semnificației mișcării sceptice pentru dezvoltarea formelor ulterioare de stoicism După sarcina lui specială și înfățișarea prea învățată Tim care a apărut în ultimii ani: Teletis reliquiae, ed prol ser O Heuse, Frib Pearson, Fragmentele lui Zenon și Cleanthes Lond Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Cartea lui Schmekel va găsi mai puțini cititori decât

merită Dar cel care ajunge să o cunoască nu se va pocăi A Ghiliarov Aulard Le Culte de la Raison et le Culte de l'Être suprême (-) Paris, , pp VIII - Studiul este mai mult istoric decât filozofic Cu toate acestea, considerăm că nu este de prisos să o notăm aici, deoarece aceasta este prima încercare de a da o relatare detaliată și documentară a unui eveniment în care mulți văd cel mai înalt triumf al ideilor filozofice ale secolului al XVIII-lea Autorul nu neagă semnificația ei filosofică, ci consideră întrebarea în principal din punct de vedere politic Bazându-se pe multe pamflete, manifeste, programe, fluturași etc moderne, care nu au fost studiate de nimeni înaintea lui, el demonstrează că "atât cultul Rațiunii, cât și cultul Ființei Supreme nu au fost doar o încercare filozofică sau religioasă, fără rădăcină în trecutul Franței și fără legătură cu evenimentele, nu violență împotriva istoriei și rasei, ci o consecință necesară, în principal politică, a stării de luptă în care revoluția a fost plasată de rezistența vechii ordini la noul spirit " (p VII-VIII) Din punct de vedere filozofic, sunt curioase indicii ale reflectării ideilor lui Rousseau și a enciclopediștilor în viziunea despre lume a lui Robespierre și a altor lideri ai terorii Din păcate, autorul, deși un savant conștiincios, este un stilist destul de sărac, astfel încât conținutul său interesant nu este uneori într-o formă foarte atractivă A Ghiliarov Wundt Vorlesungen über die M en sche nu nd T hie r-seele Zweite umgearbeitete Auflage Hamburg și Leipzig , p Prima ediție a Prelegerii despre sufletul omului și al animalelor a fost la un moment dat tradusă în rusă și, după cum se știe, nu a trecut fără influență asupra literaturii noastre psihologice Din întâmplare, cunoscut de cei familiarizați cu istoria iluminismului nostru, pentru această lucrare Wundt a fost repartizat aceluiași grup cu scriitorii materialiști din anii (Büch Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Nerom, Moleschott, Fochtom etc), iar cartea sa "Sufletul omului și al animalelor" a fost considerată până de curând ca un set de vederi ale psihologiei materialiste și din acest motiv a fost foarte apreciată și a reușit de mult să devină o raritate bibliografică În prezent, această carte, în modificări considerabile, a apărut în a doua ediție Wundt prezintă în prefață motivele care l-au determinat să înceapă a doua ediție a acestei cărți Aceste motive, în opinia noastră, sunt de interes pentru toți admiratorii acestui remarcabil cercetător, ca un pasaj curios din istoria dezvoltării ideilor sale "Conținutul acestor prelegeri, aflate în prima ediție în urmă cu treizeci de ani", spune Wundt, "a devenit învechit, nu numai ca urmare a dezvoltării științei care este subiectul lor, ci și ca urmare a dezvoltării propriile cunoștințe și convingeri științifice În urmă cu treizeci de ani, psihologia experimentală era doar un program pentru viitor, pentru a cărui îndeplinire, pe drumul către psihofizică inițiat de Fechner la acea vreme, se făcuse încă foarte puțin și a cărui fezabilitate a întâmpinat îndoieli din toate părțile Eu însumi, încă puțin experimentat în sarcinile dificile ale acelei analize psihologice care s-a dezvoltat treptat mână în mână cu metodele experimentale, m-am apucat de executarea ei mai mult cu bune intenții decât cu priceperea cuvenită Așa s-a întâmplat că, cu mulți ani înainte de apariția primei ediții a Psihologiei mele fiziologice, în care am încercat să rezolv aceeași problemă mai atent și în limite mai modeste, să mă obișnuiesc să privesc această lucrare ca pe un păcat al tinereții, despre pe care le-am obișnuit și, prin urmare, tot a făcut necesar să-mi amintesc cu neplăcere că din când în când diversele ipoteze și opinii expuse acolo se amestecau cu convingerile pe care le-am dobândit ulterior Dacă acum, în ciuda acestor condiții, care nu sunt

foarte favorabile pentru noua prelucrare, am decis să fac acest lucru și am preferat-o unei sarcini mai potrivite de la publicarea unei noi lucrări care urmărește același scop, atunci în acest caz două motive s-a dovedit a fi decisiv: x, mi s-a părut că, în ciuda neajunsurilor în general și în multe detalii, cu privire la unele părți ale expunerii din prima Întrebări de filosofie, KN θ Biblioteca "Runivers" REVIZIE test Cu mult efort nu aș fi putut acum să obțin acea claritate și prospețime a prezentării, care sunt de obicei inerente primei exprimari a gândurilor; în al doilea rând, tot acel conținut al lucrării anterioare, care nu corespundea sau contrazicea direct convingerile mele actuale, mă apăsa ca un fel de vinovăție, de care aș vrea să scap cât mai repede Prin urmare, consider necesar să exprim că toate acele opinii ale ediției anterioare, care nu au fost transferate în cea nouă, nu le mai recunosc ca fiind ale mele Să subliniem câteva, după părerea noastră, cele mai semnificative schimbări din această ediție Autorul a publicat tot ce a avut în prima ediție referitoare la psihologia popoarelor, pe motiv că această ramură a psihologiei s-a extins atât de mult încât poate constitui un domeniu complet independent Cel mai interesant este adăugarea a , și prelegeri, unde Wundt își reiterează doctrina despre voință, apercepție, atenție; deși aici nu se introduce nimic esențial nou în comparație cu ceea ce a fost expus asupra acestor întrebări în "Psihologia fiziologică", "Etică", "Sistemul filosofiei" și în articole mici, dar aici toate acestea sunt enunțate într-o formă populară; același lucru trebuie spus și despre capitolul i, unde este explicată relația dintre asociere și apercepție În general, această carte, în forma în care apare acum, ar trebui privită ca o popularizare a teoriilor lui Wundt, expuse în celelalte scrieri ale sale într-o formă accesibilă doar persoanelor cu pregătire specială E Chelpanov Gygen Psihologie fiziologică în prelegeri Tradus din germană de M Myloslavsky sub redacția lui V θ A caror St Petersburg · * ° STR· Manualul de psihologie fiziologică, așa cum este numită cartea în cauză în originalul german, este o compilație destul de completă a acelei părți a psihologiei care intră în contact cu fiziologia și, ca atare, își satisface pe deplin scopul; poate servi drept ghid de psihologie fiziologică pentru începător, deoarece prezintă pe scurt și disponibile public toate cele mai esențiale Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE esenţială în psihologia acestei tendinţe Că cartea își îndeplinește cu adevărat scopul este arătat, printre altele, și de faptul că a apărut deja într-o a doua ediție (prima ediție a apărut în) și a fost tradusă recent în engleză Ni se pare că autorul, cu concizia la care a aderat, ar fi trebuit să evite polemicile, care sunt cu totul imposibile în asemenea condiții Între timp, autorul din prefață spune următoarele "Doctrina prezentată aici diferă semnificativ de doctrina dominantă a lui Wundt în Germania și este în strânsă legătură cu așa-numita psihologie asociativă a englezilor În Germania, doar Münsterberg, și apoi în timpurile recente, au ridicat obiecții la doctrina apercepției, atât de caracteristică școlii Wundtian Introducând o valoare auxiliară specială, apercepția, pentru a explica procesele psihologice, Wundt a evitat multe dificultăți: oriunde a întâlnit un proces mental greu de explicat, l-a atribuit imediat apercepției O astfel de abordare echivalează însă cu respingerea oricărei explicații psihofiziologice Scopul acestei cărți este de a arăta că valoarea auxiliară a lui Wundt este complet superfluă și că toate fenomenele mentale pot fi explicate fără ea După o astfel de afirmație, cititorul se poate aștepta la o analiză a doctrinei lui Wundt, care ar fi cu atât mai potrivită cu cât doctrina apercepției este, de fapt, punctul principal al psihologiei

lui Wundt și este în prezent în Germania un subiect de dispută între psihologi școli Din păcate, în cartea lui Ziegen nu există nici măcar un indiciu de dorință de a expune mai mult sau mai puțin clar învățătura lui Wundt, se întâlnește doar o variație a obiecției tocmai citate La pagina scrie: "Apercepția este, parcă, sufletul suprem, observând toate procesele mentale inferioare, evaluându-le, conectându-le și comparându-le "-Pg : "Teoria apercepției presupune că apercepția are o importanță decisivă, ca ceva ce guvernează asocierea tsiya, influențând mai întâi una, apoi o altă reprezentare și de la înălțimea tronului său direcționând lupta asociațiilor într-o direcție sau alta Nu este greu să vezi asta aceasta introduce în procesul de asociere o abilitate ipotetică complet misterioasă a sufletului, a cărei recunoaștere este de neconceput pentru * Biblioteca Runiverse carte de recenzii psihologia științelor naturii" Autorul nu explică de ce recunoașterea apercepției este de neconceput pentru psihologia științelor naturale - Pagina : "Tot ceea ce nu poate fi explicat prin simpla asociere este atribuit activității unei facultăți mentale superioare, care însă rămâne cu totul necunoscută Toate dovezile date în infirmarea doctrinei facultăților mentale se aplică și apercepției metafizice Și aici ceva activ este pus la baza unei întregi serii de procese, care ar trebui să le servească drept cauză Wundt a dat mai târziu învățăturii sale o colorare fiziologică , presupunând că apercepția este localizată în lobii frontali ai creierului, dar prin aceasta a dovedit în continuare inconsecvența învățăturii sale O abilitate mentală care nu are căptușeală materială și controlează complet independent, fiind localizată într-un anumit loc al creierului, dobândind parcă o colorare naturalo-științifică modernă și ajungând sub protecția fiziologiei creierului Totul este nedrept aici: apercepția nu are nicio legătură cu metafizica în sensul disprețuitor în care autorul o înțelege Mai mult, afirmația autorului că "Wundt a dat "mai târziu" învățăturii sale o colorare fiziologică" este nedreaptă Wundt nu a privit niciodată procesul de apercepție ca pe unul care nu este complet în contact cu fenomenele fiziologice * Acest reproș arată clar că este în zadar ca autorul să pună ca sarcină a cărții sale o respingere atât de superficială a părerilor lui Wundt Potrivit autorului, toate fenomenele sunt destul de bine explicate doar prin legile asocierii Ca exemplu al explicației sale, dăm următoarele Arătând la forma obișnuită de inferențe, spune autorul (de pagini) ' "Nu există nicio îndoială că toate concluziile corecte pot fi aduse în această sau altă schemă logică adecvată Cu toate acestea, nu se poate accepta că gândirea noastră obișnuită se desfășoară prin intermediul unor astfel de scheme De fapt, se rezumă la o asociere de idei: "Kai" - "om" - "muritor" Vedem, de exemplu, "Kai"; senzația vizuală este asociată mai întâi cu ideea de "om", apoi cu o altă idee - "moartea" Prin urmare, o inferență, ca și o judecată, este doar o formă specială de asociere și, în plus, așa Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE care din punct de vedere psihologic nu are aproape niciun caracter distinctiv deosebit Oricine poate vedea că acesta este un simplu indiciu al existenței asocierii în procesul de inferență și nu oferă o soluție satisfăcătoare la una dintre cele mai dificile întrebări din psihologie Dorim să subliniem un alt neajuns Deși autorul subliniază la pagina că senzația și percepția sunt unul și același proces, ni se pare că motivele invocate de el sunt prea insuficiente pentru a considera într-un singur capitol "despre senzațiile vizuale" simplele senzații de culoare și procese complexe de localizare Chiar și din punctul de vedere al psihologiei genetice, în interesul clarității, aceste întrebări ar

trebui tratate separat Mai departe, în chestiunea percepției spațiului, autorul păcătuiește împotriva istoriei Argumentând ipoteza nativistă a percepției spațiului, o prezintă în așa fel încât pare să admită că "fiecărui punct al retinei de la naștere îi corespunde un anumit punct din câmpul vizual" De fapt, acest punct de vedere, care a prevalat chiar pe vremea lui I Müller și E Weber, a fost acum complet abandonat: evident, punctul de vedere modern nativist al lui Stumf și Goering a rămas necunoscut autorului În ciuda acestor neajunsuri ale acestei cărți, îndrăznim să o recomandăm celor care doresc să se familiarizeze într-o formă elementară cu cele mai remarcabile fenomene ale psihologiei fiziologice moderne Traducerea cărții este bine făcută, doar numele scriitorilor sunt distorsionate în mai multe locuri: astfel, Chris se numește Krias, Fierordt este Fierordt, iar faimosul cercetător al simțului muscular și tactil, Goldscheider, este peste tot numit Goldschneider E Chelpanov Biblioteca "Runivers" II Revizuirea revistelor Monistul O revistă trimestrială Vol №l- Chicago ED Sore Viitorul gândirii în America Autorul consideră că dezvoltarea excesivă a vieții politice în Statele Unite este dăunătoare "pentru alte domenii ale vieții Întrucât soarta și cariera unei persoane publice depind de cât de sensibil urmărește opinia publică și de cât de mult punctele sale de vedere sunt în concordanță cu cele general acceptate , atunci libertatea de gândire este suprimată dar științele teoretice, și mai ales cele filozofice, sunt cu mult în urmă cunoștințelor tehnice Cope crede că în această chestiune pot oferi un ajutor semnificativ bisericile de diferite confesiuni Însasi varietatea confesiunilor, disputele lor, sunt extrem de utile în acest sens și "cum a fost teologia în Europa mama filozofiei, așa va fi aici " Desigur, acele dogme care conțin idei morale înalte vor primi cea mai mare importanță Felix L Oswald Mumii mentale Articolul evidențiază dificultatea răspândirii celor mai înalte idei, dar contrar tradițiilor societății dezvoltate de istorie; situaţia este ilustrată de numeroase exemple istorice Pr Richard G a g b e Monismul indian Cine i-au fost fondatorii, preoții sau războinicii? Pe baza unei analize amănunțite a mai multor locuri din Upanishade, autorul dovedește că fondatorii marelui sistem religios-metafizic al monismului din India nu au fost brahmani, ci războinici; din casta acestuia din urmă au venit Buddha și Jaina Biblioteca "Runivers" MONISTUL Õ fondator al doctrinei religioase, care a primit de asemenea o mare răspândire Lor le aparținea și Krishna, al căror cult a jucat un rol important în brahmanismul de mai târziu și pe care brahmanii i-au venerat mai târziu sub numele zeului Vishnu Paul Ca g noi Ideea de necesitate, fundația și regiunea sa Acest articol este una dintre multele încercări de a combina libertatea și determinismul Autorul este dintr-un punct de vedere apropiat de monismul lui Spinoza Odată cu toate schimbările din lumea exterioară, se păstrează o anumită identitate (asimilare), formulată de marile generalizări ale științei naturale moderne: legile conservării materiei și energiei Pe această identitate se bazează acţiunea neschimbătoare a legilor naturii, care, considerate "sub forma eternităţii", sunt atributele începutului lumii Un accident este fie o acțiune efectuată fără intenție, fie un fenomen pe care noi, conform stării noastre de cunoștințe, nu l-am putea prevedea Nu există libertate transcendentală sau cel puțin nu ne putem imagina în conformitate cu legile formale ale gândirii noastre Legile naturii exprimă esența interioară a obiectelor cărora le sunt aplicate: cum (cum) gravitează două corpuri unul spre celălalt este exprimat printr-o lege mecanică, de ce (de ce) gravitează depinde de natura lor În acest

sens nu există nicio diferență între fenomenele mentale și cele fizice Libertatea psihologică, autodeterminarea rațională este singura condiție a moralității, iar extinderea cunoașterii umane crește puterea omului asupra naturii din jurul său, îl face mai liber Articolul este scris foarte viu; singurul păcat este că atunci când autorul trebuie să analizeze un concept, el ia direct definiția acestuia din lexiconul filosofic și este uneori prea scurt, alteori prea arbitrar Relatii cu publicul S Morgan Teoria "αυτά" Este prezentat raportul lui Stiney "Despre relația dintre știința naturii și ontologie" (op the Relation between Natural Science and Ontology) Obiectele experienței sunt produse ale sintezei mentale, cauzele producătoare ale acestor obiecte sunt realități (αυτά) Natura este agregatul celui dintâi, lumea celui din urmă Biblioteca "Runivers" p La Nu există cauzalitate în natură, iar legile naturii sunt doar umbre ale legilor lumii Gândul nu aparține naturii, este adevărata realitate; obiectul senzual al cărui cauză este - vibrațiile moleculelor creierului - corelată în natură Nu putem înțelege realitatea, dar putem presupune că este un gând reflectat în natură ca o mișcare Christine F r an k line Intuiția și rațiunea Autorul respinge opinia că aceste două facultăți se dezvoltă de obicei în relație inversă una cu cealaltă Intuiția își are originea în rațiune; acțiunile efectuate inconștient sunt o consecință fie a experienței acumulate din generațiile anterioare, fie a experienței individului Cercetările din laboratorul Wundt, efectuate de N N Lange, A S Belkin și alții, au arătat că reacțiile conștiente la stimuli durează aproape de două ori mai mult decât cele inconștiente (diferența este mai mare cu stimulii auditivi decât cu stimulii vizuali) Îndreptarea atenției către organul care a fost iritat prelungește reacția Astfel, atunci când acțiunea devine automată, există un câștig semnificativ în timp W Ferrero Cruzime și milă la femei Autoarea arată influența selecției sexuale asupra predominării emoțiilor tandre la o femeie asupra sentimentului de cruzime, emoții de furie și răzbunare John Dewey Prejudecata de necesitate Este indicat caracterul teleologic al conceptului de necesitate Acest concept este rezultatul unei simple abstractizări pe care o facem, abstragând condițiile esențiale ale fenomenului din circumstanțe contingente Conceptele de cauză și efect sunt aceleași abstracții abstracte din fluxul general al fenomenelor lumii Necesitatea, în aplicarea ei la fenomene, este doar cea mai mare certitudine, care, însă, nu atinge gradul de certitudine Pe lângă articolele enumerate, în numerele analizate sunt plasate următoarele probleme: EVOLUȚIA IUBIRII Ch Peine, Pan Biblioteca "Runivers" ZEITSCHR F PISCOL U FIZ D SINNESORG psihism și panbiotism - P aul Car us, Religia și cele mai recente cunoștințe - Iodi, Religie and science - Paul Car us (așezat într-o formă modificată în Philosophische Monatshefte și prezentat în cartea anterioară "Probleme de filosofie și psihologie))) și" A patra măsurare - S chu ber fa S K Zeitschrift für Psychologie und Physiologie der Sinnesorgane Von H Ebbinghaus şi A Konig Volumul V Din această revistă, despre care am avut deja ocazia să vorbim, abia s-a încheiat volumul al cincilea În acest volum, ca și în cele precedente, există o serie de studii independente asupra celor mai importante probleme de psihologie și psihofiziologie Articolul lui Gillebrand (p) - "Despre constanța valorilor spațiale ale retinei" merită o atenție deosebită Vorbim despre o dispută de lungă durată între nativism, care afirmă existența unor legături permanente între anumite puncte ale retinei (așa-numitele "puncte corespondente"), și între empirism, care neagă constanța acestor legături Autorul din această dispută ia partea lui Hering (nativist) și contestă teoria lui

Helmholtz (empirist) El citează o serie întreagă de considerații și experimente spirituale care vorbesc împotriva lui Helmholtz Părerile sale se rezumă la următoarele Conform definiției lui Hering, planul în care sunt localizate toate punctele, vizibile numai cu ambii ochi, neapărând nici în spatele, nici în fața punctului fix, poate fi numit plan principal (Kernfläche) Punctul fix poate fi numit punctul principal (Kernpunkt) al spațiului vizual Dacă vreun punct vizibil pentru noi se află în fața, pe sau în spatele planului principal, atunci localizarea lui în raport cu planul principal (cu excluderea tuturor motivelor experienței) este determinată doar de diferența dintre ambele puncte ale retinele, pe care se află imaginile optice ale punctelor externe corespunzătoare, alte Cu alte cuvinte, localizarea unui punct în raport cu planul principal trebuie înțeleasă ca o funcție fiziologică a unei anumite perechi de locații retiniene În acest sens, putem atribui o valoare spațială unei anumite perechi de locații retiniene și să afirmăm că Biblioteca "Runivers" E CHELPANOV această mărime spațială este constantă, adică că este inerentă acestei perechi de locații retiniene, indiferent de modificarea localizării planului principal în sine Localizarea în profunzime binocular cu ambii ochi a unui punct fix și, în același timp, a planului principal, nu este determinată de excitație, ci depinde de convergența axelor vizuale și de o serie de motive empirice în schimbare Localizarea tuturor celorlalte puncte binoculare unice vizibile în raport cu planul principal depinde de inconsecvența imaginilor retinei și, împreună cu aceasta, există deja un moment de senzație primară Dacă două puncte a două retine sunt atât de legate între ele încât obiectul vizual simplu corespunzător se află în planul principal, atunci aceasta, deoarece este vorba de localizarea senzației primare, se întâmplă întotdeauna și în toate condițiile - nu se întâmplă contează dacă și cum se modifică localizarea planului principal Valoarea spațială care este inerentă unei astfel de perechi de puncte retiniene este, în acest sens, constantă Al doilea articol îi aparține lui Ebbinghaus - "Theory of Color Vision" (-) Acest articol a fost citit inițial la un congres psihologic din Londra ( ) Ea, în opinia noastră, reprezintă, fără îndoială, ceva nou și a apărut la timp Conform remarcii corecte a autorului, disputa dintre cele mai cunoscute două teorii ale vederii culorilor, dintre teoria lui Jungo-Helmholtz și Hering, nu a fost încă rezolvată În vremuri foarte recente a fost foarte greu să acordăm preferință uneia sau alteia Ebbinghaus din numeroase date încearcă să ofere o nouă explicație a cauzelor vederii culorilor Teoria lui, care la prima vedere seamănă cu cea a lui Hering, diferă de ea în unele puncte esențiale Ebbinghaus , citând diverse obiecții la teoriile lui Helmholtz și Goering, își formulează teoria în forma următoare Viziunea culorilor se datorează a trei substanțe sensibile la lumină situate în straturile cele mai exterioare ale retinei și care au abundențe diferite, capacități diferite de absorbție a luminii și grade diferite de degradabilitate Una dintre ele este răspândirea substanței albe (Weisssubstanz) Biblioteca "Runivers" ZEITSCHR F PSICHOL U FIZ D SINNESORG ÕÕ yen în întreaga retină și în același timp cel mai sensibil la lumină Absoarbe razele de culoare din aproape întregul spectru vizibil, dar în principal razele de lungime de undă medie Lumina absorbită de acesta servește la descompunerea acestuia Pe măsură ce se descompune, energia este eliberată într-o formă capabilă să excite nervii; rezultatul acestei excitații se dezvăluie în conștiința noastră ca o senzație de strălucire (o senzație de alb sau gri) Această substanță este descompusă în mod constant prin intermediul excitațiilor

externe sau interne și, în același timp, este reînnoită constant de către organism Pentru conștiință, aici, ca și în alte substanțe vizuale în general, devin sesizabile doar procesele de descompunere, dar nu și de reînnoire În acest punct, teoria lui Ebbinghaus diferă de cea a lui Hering, potrivit căruia - avem și senzații speciale corespunzătoare proceselor de reînnoire sau, așa cum a numit-o el, asimilarea materiei A doua substanță este conținută în segmentele exterioare ale așa-numitelor celule vizuale (tije și conuri) Nu se extinde până la marginile periferiei retinei, nu este la fel de sensibil ca substanța albă, dar pentru asta există într-o cantitate foarte abundentă Această substanță este identică cu violetul vizual (Sebpurpur); in starea initiala are o culoare violet si exista in doua soiuri, mai rosu si mai violet Absoarbe razele galben-roșii până la verzi Prin anumite raze, această substanță se descompune și în ultimii produși de descompunere, dar nu imediat, ci se transformă mai întâi într-o substanță galbenă, iar această substanță galbenă vizuală se descompune apoi în continuare prin intermediul razelor, începând de la verde la violet Efectul acestor procese asupra organului vizual este dezvăluit în conștiință în două moduri În primul rând, în timpul descompunerii substanței violet vizual și galben vizual, energia este eliberată exact în același mod ca și substanța albă Aceasta produce o excitație a nervilor, iar efectele sale sunt în cele din urmă recunoscute de noi ca senzații de strălucire Senzațiile omogene, care apar în același timp de fiecare dată când substanța albă se descompune, sunt doar intensificate de aceasta În acest caz, excitația nervoasă capătă un caracter aparte, care poate fi numit, datorită Biblioteca Runiverse E, CHELPANOV într-un sens, un ritm de entuziasm Senzația de luminozitate, care apare ca urmare a procesului de descompunere, capătă din aceasta o nuanță complet particulară și, tocmai, atunci când violetul vizual este descompus, se obține o nuanță de galben, când substanța galbenă vizuală este descompusă, o nuanță de albastru Ambele ritmuri de excitație nu sunt compatibile între ele; au ceva antagonic și se distrug reciproc Dacă substanța vizuală violet și galbenă se descompun simultan, i e vedem galben și albastru amestecate, apoi un ton de culoare îl slăbește pe celălalt Albastrul și galbenul sunt așadar culori opuse Cu un raport cantitativ cunoscut al ambelor excitații, caracterul cromatic al senzației dispare complet A treia substanță, roșu-verde, se găsește la om numai în segmentele exterioare ale conurilor; are, prin urmare, cea mai limitată distribuție, dar este mai ușor de descompus decât violetul vizual; prin natura are o culoare verde Proprietățile fizice ale acestei substanțe și semnificația ei pentru viziune trebuie prezentate exact în același mod ca proprietatea și semnificația violetului vizual Sub iluminare adecvată, substanța verde originală trece în produsul intermediar roșu Acest produs este distrus în continuare de razele cu lungime de undă medie Cu ambele descompunere, energia este eliberată, al cărei efect asupra aparatului nervos ajunge la conștient ca o senzație de strălucire Cu ambele, excitația este transmisă nervului cu un caracter secundar specific, cu un ritm special, în urma căruia senzația de luminozitate capătă o nuanță cromatică Descompunerea substanței inițiale simțim, așadar, ca roșu, excitația produsului intermediar, ca o strălucire Ambele ritmuri specifice au, și aici și ceva antagonic, distrugându-se reciproc, astfel încât printr-un amestec adecvat de roșu și verde, caracterele cromatice ale ambelor senzații sunt neutralizate, iar noi percepem doar suma luminozităților lor, ca alb Aceasta, potrivit lui Ebbinghaus, explică fenomenele de amestecare a culorilor, fenomenele de daltonism parțial și complet Biblioteca

"Runivers" ZEITSCHR F PSICHOL U FIZ D SINNESORG Goheizen: "Despre sentimentul muscular la orb" (-) În conceptul de "senzație musculară" punem o serie de abilități care ne permit să obținem informații despre relația părților corpului nostru între ele, despre poziția lor în spațiu și despre rezistențele pe care le întâlnesc în timpul mișcărilor active După cum se știe, orbii trebuie să-și recunoască poziția membrelor prin intermediul unui "simț muscular", care, conform presupunerii, ar trebui adus la un grad deosebit de înalt la ele Pentru a determina starea de sensibilitate musculară la nevăzători, Goheizen a întreprins o serie de studii A făcut acest lucru cu ajutorul unui dispozitiv special inventat de Goldscheider și care a făcut posibilă observarea chiar și a celor mai nesemnificative mișcări ale cutare sau aceluia organ și, în consecință, contracția unuia sau aceluia mușchi Dintre rezultatele acestor studii, următoarele trebuie recunoscute ca fiind cele mai interesante O persoană nevăzătoare are un sentiment local mai fin (Ortsinn) decât o persoană văzătoare (sensibilitatea pielii în recunoașterea mărimii extinderii picioarelor busolei în experimentele binecunoscute ale lui Weber este mai subțire) Totuși, diferența nu este atât de mare pe cât s-ar putea aștepta Întrucât, fără îndoială, simțul locului poate fi rafinat prin exercițiu, este surprinzător că la nevăzători, în ciuda utilizării constante a acestui sens, este doar puțin mai fin decât la văzători; simţul motor dezvăluie în ei o subtilitate mult mai mare Pentru a explica acest fapt, trebuie să presupunem fie că sensul local, în gradul obișnuit al dezvoltării sale, este destul de suficient pentru ca orbii să exploreze obiecte prin palpare, fie că cunoașterea prin palpare se bazează nu numai pe acest sens , ci pe vreun alt factor al sensibilității periferice și tocmai, după toate probabilitățile, pe sensibilitatea articulațiilor După cum s-a aflat din investigațiile lui Goldscheider, suntem conștienți de poziția membrelor noastre în virtutea sensibilității inerente articulațiilor, și nu a mușchilor, așa cum se presupunea anterior Conform ipotezei autorului, o persoană nevăzătoare - în procesul de atingere chiar și atunci când citește - folosește nu numai simțul locului (care are un caracter pur tactil), ci și alte senzații, care Biblioteca "Runivers" E CHELPANOV toriya este de obicei numită "senzație musculară" Datorită utilizării sensibilității articulațiilor, orbul își poate aduce cunoștințele despre obiecte, pe care le dobândește prin simțire, la un rafinament uimitor La finalul volumului este atașată o bibliografie completă a literaturii psihofiziologice pentru anul (p -), care face posibilă orientarea în ea, chiar și cu toată împrăștierea ei în prezent E Chelpanov Cărți noi trimise editorului: Bucătărie vegetariană M XXXVI+ +IX str Ts k Vvedensky, Alexey P E Astafiev, opiniile sale filozofice și publicistice - Serg Posad, STR C- (retipărire din "Bogoslovsk Vesti ") Al lui Demoniul lui Socrate -Serg Posad, p C k (ott din revista "Credință și rațiune") Al lui Despre filozofia religioasă a lui Viktor Dmitrievich Kudryavtsev Harkov, pag C k Al lui Despre natura, compoziția (prezentarea concisă) și semnificația filozofiei lui V D Kudryavtsev cu aplicarea unui discurs despre principiile practice de viață ale filosofului -Serg Posad, pagini Al lui Realitatea occidentală și idealurile rusești (scrisori din străinătate) Cu aplicarea caracteristicilor "Papa Leon al XIII-lea după recenziile contemporanilor " - Serg plantare , p C i p (Din "Buletinul Teologic") Al lui Discurs înainte de susținerea disertației: Credința în Dumnezeu, originea și fundamentele ei M pag Ts k Gauss, Beltrami, Riemann, Helmholtz, Lee, Poincare Pe bazele geometriei - Publicația Societății Fizico-Matematice pentru aniversarea

centenarului lui N I Lobachevsky Kazan XVII+· I I p C i p Govseev A A , Dr Simularea bolii mintale și pretenția patologică Harkov II-F p C p cop Gromeka, M S O L N Tolstoi Critic schiță despre Biblioteca "Runivers" cărți noi romanul Anna Karenina Ed al cincilea, completat de două capitole de încheiere, apărute pentru prima dată în tipărire M pagini Deikov Despre mersul lecției și spiritul de învățare (retipărire de la Nr din Pedagogie Culegere pentru) Shilov Învățătura Sf tatăl nostru Ioan Gură de Aur este împotriva luxului SPb ^ STR C * k Kozhevnikov, V A Muncă fără scop, "nea face" sau faptă? Analiza opiniilor lui E Zola, A Dumas și gr L N Tolstoi la serviciu M STR C k Lange, H N Cercetare psihologică Legea percepției Teoria atenției volitive Odesa, LVII+ p C p Lyuboshits, S B I S Turgheniev Odesa, VII+ p k Pokrovsky, E A Dr , Jocuri și gimnastică pentru copii în legătură cu educația tineretului M pag Ts k Ribot Diferite forme de caracter Transl din franceza D N Stefanovsky Harkov, STR C k Tokarsky Congresul Internaţional de Hipnotism Experimental şi Terapeutic la Paris în Ts IO K (ott din revista "Questions of Philosophy and Psychology") Chicherin BN Fundamente ale logicii și metafizicii M p C p k Biblioteca "Runivers" Societatea psihologică CIX Extras din procesul-verbal al ședinței din octombrie Întâlnirea a fost deschisă la ora / GBP seri în holul Consiliului de Administrație al Universității, sub președinția lui N Ya membri ai Societății: P V Bezobrazov, P D Boborykina, N V Bugaeva, O P Gerasimov, N A Eleonsky, N A Zvereva, P A Kalenova, S S Korsakov, L M Lopatina, N P Postovskago, G A Bachinskago, G I Rossolimo, θ A Savvei-Mogilevich, V P Serbskago, A A Tokarskago, E A Schmidt și gg membri concurenti: A A Andreeva si A V Pavlov În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele: Citiți și aprobați procesul-verbal al ședinței precedente N Ya Grotom a citit "Raportul" comisiei privind trecerea de la noiembrie a revistei "Întrebări de filosofie și psihologie" în proprietatea Societății de psihologie Cu privire la anumite puncte ale "Raportului", N Ya Grotom a dat explicații, iar apoi Societatea a decis următoarele decizii: i) art al II-lea "Raport" - pentru a asigura cea mai apropiată conducere a tuturor treburilor economice ale revistei celor doi redactori ai săi - prof N Ya Grot și prof L M Lopatin, si supravegherea directa a biroului si controlul imediat asupra functionarii acestuia, cer preluarea secretarului redactiei, in functie membru al Societății V N Ivanovsky, la care acesta din urmă și-a exprimat acordul Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ) Potrivit art Al -lea "Raport" a decis: numărul membrilor editoriali ai revistei "Întrebări Phil și Psych " comisie să stabilească în sumă de cinci și să ceară să facă parte din acesta, pe lângă cei doi editori ai revistei, acțiuni membri ai Societatii: V P Preobrazhensky, S S Korsakov și V A Goltsev, ca specialiști în științe filozofice, biologice și sociale Restul de trei paragrafe ale aceluiași articol au fost adoptate fără modificări ·) Potrivit art Al -lea "Raport" s-a hotărât: să se aleagă la următoarea ședință administrativă anuală (în ianuarie) o comisie de audit pentru verificarea în luna decembrie următoare a tuturor treburilor economice și cărților jurnalului, și gg redactorii săi să ceară de patru ori pe an să raporteze Societății (conform tradiției stabilite) cu privire la progresul afacerilor jurnalului) Potrivit art Al -lea "Raport" s-a hotărât: să încredințeze consiliului Societății să întocmească un proiect de adresă de mulțumire pentru acțiuni membru al Societăţii> editorul revistei "Întrebări de filosofie şi psihologie" A A Abrikosov, şi să pună la dispoziţia consiliului suma necesară completării adresei Președintele a citit scrisoarea prof Harkov filozofie j A Zelenogorsky,

în care își propune să candideze pentru calitatea de membru cu drepturi depline în Societatea Onorat prof Universitatea Harkov din Departamentul de Economie Politică și Statistică - Ivan Petrovici Sokalsky și, de asemenea, anunță următorul centenar, în octombrie , de la moartea lui G S Skovoroda, filozof ucrainean, și transmite cererea Societății Istorice și Filologice din Harkov - persoanelor care b ce-sau din lucrările inedite ale lui Skovoroda, despre trimiterea lor pentru colecția jubiliară acum întreprinsă a lucrărilor sale Propos să candideze la acțiune membrii Psych Societatea (S S Korsakov și G I Rossolimo) psihiatru Dr Yakov Alekseevich Botkin, de la care au primit trei broșuri cu lucrările sale pentru biblioteca Societății S-a făcut un buletin de vot în acțiune membri ai Societății de persoane propuși în ședința anterioară Aleși: P N Milyukov (cu toate cele voturi), V A Vagner (împotriva i) și A Gorskaya (voturi) Președintele a anunțat că a trimis în numele Mo- Întrebări de filosofie, KN Și Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ a Societății de Psihologie din Moscova, o telegramă către Societatea de Matematică din Kazan, despre sărbătorirea aniversării a ιoo an de la nașterea geometrului Lobaciovski și că și-au exprimat salutările pentru acțiune membru al Psych Societatea Lev Ivanovici Polivanov la celebrarea a -a aniversare a gimnaziului său S-a pus întrebarea despre modul de publicare în public (în jurnalul "Vopr Phil and Psych ") procesele-verbale ale ședințelor Societății S-a hotărât tipărirea "Extracte din procese-verbale", omițând tot ceea ce este neinteresant pentru public, iar apoi plasarea separată a "Declarațiilor dezbaterilor" care au loc la ședințe, precedându-le cu o scurtă prezentare a conținutului raportului citit în ședință, sau "prevederile" vorbitorului Acțiune membrul P D Boborykin a citit raportul "Formule și termeni în domeniul frumuseții" La dezbatere au participat acțiuni membri: A A Tokarsky, O P Gerasimov, G A Rachinsky, L M Lopatin, S S Korsakov, N A Zverev și V N Ivanovsky Ședința a fost închisă la ora serile Extras din raportul comisiei privind trecerea de la noiembrie a revistei "Întrebări de filosofie și psihologie" în proprietatea Societății de psihologie Membrii comisiei menționate au fost: N A Zverev, V P Preobrazhenskyi, S S Korsakov, V A Goltsev și L M Lopatin La o ședință din octombrie , comisia, cu participarea redactorului revistei, N Ya Grot, a decis următoarele: I Să aducă la cunoştinţa Societăţii că cei autorizaţi de aceştia în şedinţa din octombrie anul curent sunt falşi, de fapt Membrii Societății: S S Korsakov, V A Goltsev și V N Ivanovsky au încheiat la octombrie cu editorul revistei A A Abrikosov un acord notarial privind transferul dreptului de a publica jurnalul de la noiembrie și pentru totdeauna în proprietatea revistei Societatea Psihologică din Moscova și că aceleași persoane, la octombrie, au acceptat de la A A Abrikosov în proprietatea Societății copii ale revistei donate lui de A A Abrikosov pentru anii anteriori, conform unei liste speciale, cu aceasta atașată, și în conducerea Societatea la comision Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ la sediul revistei: publicațiile revistei, Proceedings of the Psychological Society și scrierile filozofice ale celor din afară, iar disponibilitatea cărților s-a dovedit a fi corectă, conform chitanțelor, iar pentru exemplarele date librăriilor există chitanțe de comision de la aceste magazine Să solicite Societății să asigure cea mai apropiată conducere a tuturor treburilor economice ale revistei celor doi redactori ai săi: prof N J Grotu și prof L M Lopatin, și încredințează conducerea directă a biroului și controlul imediat asupra funcționării acestuia secretarului redacției, în funcție membru al societății V N Ivanovsky Referitor la

modalitățile de conducere a treburilor biroului domnilor redactorii vor intra direct în acord cu el - Să solicite Societății să discute la următoarea ședință problema viitoarei componențe și atribuții ale comitetului editorial al revistei, care trebuie să își înceapă exercitarea atribuțiilor de la noiembrie a acestui an Totodată, comisia își exprimă următoarele dorințe: i) ca numărul de persoane din comitet, în vederea retragerii fostului editor A A Abrikosov și a reprezentantului său autorizat, trezorier al Societății N A Abrikosov, precum și pentru din motive de comoditate în desfășurarea afacerilor editoriale, să fie reduse la cinci, și anume: doi redactori ai revistei și încă trei persoane care ar fi reprezentanți ai: a) științe filozofice, b) științe fizice și matematice, c) științe sociale și juridice;) ca de acum înainte toți membrii comitetului editorial să fie predați pentru vizionarea articolelor propuse de editori pentru publicare într-o revistă, în manuscrise sau dovezi, cu indicarea datei până la care trebuie returnate la redacție, iar la data condiția ca, în cazul nereturnării articolului Până la data scadentă, editorii vor avea dreptul să publice (sau să respingă) astfel de articole fără a mai comunica cu membrii comisiei Termenul ar trebui să fie de cel puțin două zile pentru articolele care nu au legătură cu specialitatea unui membru al comitetului și șapte zile pentru articolele incluse în domeniul său de specialitate, iar articolele sunt calificate ca "speciale" și "non -specială" de către redactorii revistei;) decizia cu privire la alcătuirea cărților individuale ale revistei și la ordinea articolelor din acestea să fie lăsată în întregime redactorilor, iar în caz de dezacord, comisiei editoriale;) întrebarea cu privire la mărimea taxei pentru articole ar trebui să fie de * Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ de asemenea, supus deciziei redactorilor revistei, iar în cazul oricăror dificultăți, comitetului editorial Regulile anterioare în acest sens, tipărite pe coperta unei reviste, ar trebui revizuite în consecință Să solicite Societății (la sugestia lui N Ya Grot și L M Lopatin) să aleagă, în următoarea ședință administrativă anuală, din ianuarie , o comisie de audit care să verifice în decembrie toate treburile economice și cărțile revistei și pe instrucțiuni și redactorii săi, conform tradiției stabilite, raportează Societății de patru ori pe an despre progresul revistei (Articolul raportului se referă la micile afaceri economice ale revistei) Comisia invită Societatea de Psihologie să-și exprime recunoștința membrului cu drepturi depline al Societății A A Abrikosov prin prezentarea unei adrese semnate de toți membrii Societății care simpatizează cu cauza publicării revistei și se află la Moscova SH Extras din procesul-verbal al ședinței din noiembrie Întâlnirea a fost deschisă la ora % seri în holul Consiliului de Administrație al Universității, sub președinția lui N Ya membri actuali: A A Abrikosova, N A Abrikosova, Ya A Botkina, N V Bugaeva, V R Butsk, A S Belkin, S S Korsakov, L M Lopatina, N P Postov-skago, N I Rzhondkovskago, G I Rossolimo, V P Serbskago, A A Tokarskago și concurentul V N Faminskago În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele: Citiți și aprobați procesul-verbal al ședinței precedente Președintele a raportat:) La moartea lui Dmitri Arkadievici Stolypin, care a donat Societății în premiul întâi pentru un eseu de filozofie și a acordat o subvenție lui i ooor revistei publicate cu participarea Societății pentru acoperirea deficitului pentru primul an de publicare Membrii Societății au onorat memoria decedatului ridicându-se în picioare) Despre faptul că, de comun acord cu biroul "Dicționarului Enciclopedic", publicat la Sankt Petersburg de Brockhaus și Efro-

Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ yaom; abonații revistei "Vopr Phil și Psych ", abonându-se la acest "Dicționar" prin biroul revistei, beneficiază de o concesiune de ıo% din prețul anunțat al emisiunilor "Dicționarului" (sr), dintre care au ieșit până acum * Președintele a raportat o lucrare de la Direcția Principală pentru Afaceri de Presă, transmisă la Moscova Psiholog Societatea doua exemplare (pentru editorial si tipar) din permisiunea stabilita pentru publicarea de catre Societatea de Psihologie a revistei "Questions of Philosophy and Psychology" fara cenzura prealabila S-a făcut buletin de vot pentru membrii titulari ai Societății de persoane propuse în ședința anterioară Aleși: Ivan Petrovici Sokalsky și doctorul Yakov Alekseevici Botkin (amândoi și prin voturi împotriva unuia) j Membru titular V R Butske a citit un rezumat intitulat: "Analiza condițiilor locului și timpului în asocierea ideilor" ' A avut loc o dezbatere despre rezumat, la care au participat: A A Tokarsky, N Ya Grot, L M Lopatin, S S Korsakov și N V Bugaev Întâlnirea s-a încheiat la două și jumătate seara *) CIS Extras din procesul-verbal al ședinței din decembrie Întâlnirea este deschisă la ora % seri sub conducerea tovarășului președinte L M Lopatin, care corectează funcția, cu secretarul interimar V N Ivanovsky, în prezența domnilor acțiune membri: N A Abrikosova, A V Adolf, P D Boborykina, Ya A Botkina, N V Bugaeva, V R Butsk, P V Bezobrazov, M V V E Giatsintova, N A Zvereva, N A Ivantsova, M S Korelina, P Korelina, P Kornova, S G Kornova, S G Kornova A Rachinskaya , N I Rzhondkovsky, A A Tokarsky și membrii concurenți A t Hartwig și A S Goncharova În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele: Citiți și semnați procesul-verbal al ședinței precedente V N Ivanovsky, secretarul interimar al Societății, și-a transferat funcția celui care s-a întors din străinătate *) O relatare a dezbaterii care a avut loc asupra rezumatelor lui P D Boborykin și V R Butsk va fi dată în următoarea carte a revistei ' Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Secretarul Societății N A Ivantsov, care a început să-și îndeplinească atribuțiile j Scrisori de mulțumire de la Prof Universitatea din Harkiv I P Sokalsky și V A Wagner pentru alegerea lor la acțiune, membri ai Societății A fost primit un raport de la comitetul administrativ local organizat de Societatea Fizico-Matematică din Kazan pentru alcătuirea capitalului numit după N I Lobachevsky J La propunerea preşedintelui Societăţii şi a redactorului "Vopr Filosof și Psiho " N Ya Grot (a raportat lui L M Lopatin), Societatea a trecut la acțiune membru A A Abrikosov cu o solicitare de a participa la auditul revistei menționate mai sus privind afacerile monetare, la care A A Abrikosov și-a exprimat consimțământul L M Lopatin a declarat Societății că N Ya Grot, din cauza bolii, nu poate citi rezumatul său programat pentru această întâlnire și i-a invitat pe cei care doresc de la membrii Societății să-și exprime părerile asupra tezelor lui N Da Grot La discuția celor din urmă au luat parte acțiuni Membri: P D Boborykin, L M Lopatin, G A Rachinsky, V R Butske și N A Zverev Ședința a fost închisă la ora / serile Tezele lui N Ya Grot pe problema semnificației ideii de paralelism în psihologie Paralelismul fenomenelor mentale și fizice nu există decât în cea mai generală formă, și anume, în sensul că fenomenele psihice în limitele vieții mentale individuale a unui organism sunt însoțite de anumite modificări fiziologice, iar modificări fiziologice ale organismului, la rândul lor, sunt reflectate de diverse impresii iyami asupra sincerității vieții unei ființe individuale Dar este imposibil să vorbim despre paralelism în anumite cazuri specifice și chiar în vreun sens anume Categoriile vieții mentale și experiența interioară sunt cu siguranță

opuse categoriilor de existență fizică și experiență exterioară Subordonarea vieții psihice față de categorii Percepția senzorială a realității externe, adică a obiectelor materiale și a mișcărilor acestora, nu a fost dovedită J În general, este mai ușor să demonstrezi că întreaga lume, inclusiv materia, creierul și sistemul nervos, este o colecție de senzații și idei ale sufletului, decât să dovedești paralelismul complet al vieții fizice și psihice, care pentru un adevărat psiholog este doar coordonarea percepțiilor (despre lume și materie, adică exterioare) cu altele (interne) Se poate vorbi despre paralelismul și corespondența tuturor senzațiilor unei persoane între ele, dar nu despre paralelismul stărilor mentale cu fenomene care ne sunt cunoscute doar prin senzație, ci în sine (adică nu ca manifestări) ale spiritului nostru) ne sunt complet necunoscute și sunt inaccesibile și "dincolo de senzații" nu există pentru noi Doctrina paralelismului stărilor mentale și proceselor fiziologice ascunde întotdeauna în spatele ei convingerea că fenomenele mentale sunt complet dependente de anatomie și fiziologice, adică condiții materiale - o convingere ostilă psihologiei în adevăratul sens al cuvântului, deoarece predetermina negativ problema originalității și independenței principiului spiritual și implică existența reală a materiei și a lumii în forma în care le percepem cu simțurile noastre Este necesar să vorbim nu despre paralelism, ci despre corelarea reciprocă și dependența reciprocă a existenței spirituale și fizice a unei persoane, în măsura în care aceasta din urmă devine accesibilă cunoașterii noastre printr-o categorie aparte a propriilor senzații, exterioare și organice Studiul acestei corelații și dependențe reciproce este subiectul psihofiziologiei, alături de care fiziologia pură își pierde independența la fel de puțin ca psihologia pură, adică studiul vieții mentale fără nicio corelare cu procesele fiziologice, la fel cum chimia organică sau fiziologică nu distruge independența problemelor chimiei și fiziologiei, la fel cum fizica matematică nu elimină necesitatea științelor separate ale matematicii și fizicii, și așa pe Psihofiziologia nu dezvăluie nici conținutul adevărat, nici legile vieții spirituale a unei persoane studiate de strict psihologie Ea constituie doar capitolul introductiv al psihologiei, puntea necesară completitudinii cunoașterii, aruncată de la știința inferioară - fiziologia - la cea superioară, psihologia, printr-un abis care nu este umplut de nimic, dacă nu recunoaștem tot ce există "exclusiv ideea noastră" Prin urmare, problema independenței și originalității vieții mentale este principala problemă a psihologiei, și de a o scoate din psihologie în domeniul metafizicii, care ea însăși se bazează în întregime pe "psihologia ideilor umane, teoria originea lor și, în consecință, valoarea obiectivă", înseamnă a perverti sarcinile psihologiei și a o priva de instrumentul ei principal pentru rezolvarea problemelor sale cele mai de bază Scrisoare catre editor Având în vedere transmisia inexactă în i kn "Întrebări de filosofie și psihologie" din conținutul rezumatului meu, citit în Societate la martie , sper că editorii nu vor refuza să plaseze în același timp tezele anexate, în care se exprimă esența mesajului meu Şederea mea în străinătate m-a împiedicat să fac asta mai devreme ,, Cu tot respectul Moscova hee Nikolai Ivantsov Rezumate pentru rezumat N A Ivantsova Cele patru metode ale lui Mill Prin inducție, Mill numește toate procesele gândirii în care ultimele premise sunt particularități, adică date ale experienței senzoriale, fie că concluzionăm de la formula particulară la formula generală (inducție în sens restrâns), fie, conform acestei

formule , de la particular la alte particularități (deducere) Dacă toate afirmațiile bazate pe datele experienței senzoriale sunt inducții, nu rezultă că inducția este tot ceea ce se face în minte Subiectul principal al cercetării inductive este descoperirea relaţiilor cauzale dintre fenomene La descoperirea directă a relațiilor cauzale dintre fenomene (fără ajutorul deducției din anterioare Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ inducție) conduce doar experiment (experiență artificială), și nu o simplă observație Există patru metode de investigare experimentală a cauzelor fenomenelor și anume: metode de acord, diferență, reziduuri și modificări concomitente Aceste metode se bazează pe următoarele reguli: i) Dacă două sau mai multe cazuri ale fenomenului investigat sunt de acord doar asupra uneia dintre orice împrejurare, atunci împrejurarea în care toate aceste cazuri sunt de acord asupra aceleiași este cauza (sau efectul) a acestui fenomen) Dacă cazul în care se produce fenomenul cercetat și cazul în care nu are loc, sunt similare în toate împrejurările, cu excepția uneia care apare numai în prima, atunci împrejurarea în care ambele cazuri sunt diferite este efectul , sau cauza, sau o parte necesară a cauzei, fenomen dat) După ce se abstrage din orice fenomen acea parte care, conform inducţiilor preliminare, s-a dovedit a fi acţiunea antecedentelor cunoscute, restul fenomenului va fi acţiunea antecedentelor rămase) Un fenomen care se modifică în funcție de schimbarea unui alt fenomen este fie cauza sau efectul acestui fenomen, fie este legat de acesta printr-o legătură cauzală Aceste metode, după cum reiese din regulile lor, duc la descoperirea unor relații cauzale între fenomene și nimic altceva Acestea sunt metodele cercetării experimentale, căci simpla observare nu poate dovedi cauzalitatea Mill le numește "cele patru metode de cercetare experimentală" Este clar că "cele patru metode" nu pot fi metode de inducție fără distincție de conținut anume Următoarele fraze ale lui Mill au dat naștere la afirmații opuse: i) despre teorema că două drepte nu sunt capabile să închidă spații, Mill spune că aceasta este o concluzie inductivă corectă (conformă cu metoda variațiilor concomitente";) că patru metode "sunt singurele moduri posibile de cercetare experimentală" Ho) cuvântul "conformabil" înseamnă pur și simplu "consecvent", și nu "făcut conform"; (altfel sintagma: "Avem legea conservării energiei conformă cu legea conservării Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ materii" ar trebui tradus astfel: avem legea conservării energiei, făcută după legea conservării materiei)) Cuvântul "experimental" înseamnă exact "experimental" și nu doar "experimentat" în sensul cel mai larg al cuvântului Este imposibil de demonstrat inconsecvența teoriilor matematice ale lui Mill prin inaplicabilitatea la prevederile matematice a celor patru metode de investigare experimentală a cauzelor fenomenelor Căci dacă propozițiile matematice, potrivit lui Mill, nu au nimic de-a face cu afirmațiile de cauzalitate, atunci nu are sens să vorbim despre aplicabilitatea celor "patru metode" la ele Biblioteca "Runivers" Carte nouă de B N Chicherin În fața noastră se află o nouă lucrare remarcabilă a lui B N Chicherin - "Fundamentals of Logic and Metaphysics" (Moscova,), în care "respectatul" nostru gânditor dezvoltă bazele filosofiei sale într-o formă neobișnuit de concisă și strict logică Cartea este dedicată "Tinerilor filozofi ruși, ca generația iminentă, care s-au angajat în filosofia patriei noastre "Admiratorii lui B N vor fi de acord că jumătate-jumătate neobosit în domeniul gândirii ruse îi dă dreptul la o asemenea dăruire carte, dezvoltăm idealuri filosofice, care ne păcălesc figurile literare din anii patruzeci și cincizeci, aceasta este prima

generație de oameni ruși gânditori, printre care filozofia a primit un interes și o semnificație vitală jurămintele ei El a experimentat destul de multe schimbări profunde în gândirea noastră socială, el a văzut destul de multe schimbări în mișcările intelectuale și politice ale Europei Dar nu era stânjenit de nicio mișcare distructivă și reacționară, oricât de puternice ar părea acestea - și și-a păstrat idealurile tinereții sale, credința sa strălucitoare în rațiune și drept, încrederea sa neclintită în viitorul lor triumf Această încredere nu a fost concluzia raționalismului rece, ci o credință vie în principiile raționale ale gândirii și vieții umane Era un idealism larg, recunoscând armonia supremă a rațiunii și a realității t Fără un asemenea idealism, fără o asemenea credință, nu Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY activitate fructuoasă semnificativă, nici în domeniul gândirii, nici în domeniul publicului, este imposibil să se străduiască nici pentru o înțelegere rezonabilă a realității, nici pentru realizarea în ea a idealurilor rezonabile de adevăr și bunătate În idealismul profund, mental și moral, se află sursa acelei extraordinare energii de gândire cu care B N Chicherin a lucrat timp de mai bine de patruzeci de ani la construcția sistemului său filosofic În ciuda numeroaselor voci care de-a lungul acestei epoci au cerut crearea unei filozofii ruse originale, care, ca și adevărul gol, trebuia să apară de la sine dintr-un depozit de înțelepciune populară și să domnească peste ruinele științei "occidentale", sistemul de "Westernizerul" B N Chicherin este încă singurul sistem filozofic întreg și complet creat în Rusia, un sistem care se distinge prin unitatea sa internă și formală, îmbrățișând enciclopedic toate domeniile cunoașterii umane *) În acest sens, opera strict sistematică a lui BN este mai ales instructivă pentru acei tineri filozofi ruși cărora le-a lăsat-o moștenire Dacă nu este suficient să ai un sistem când nu există gânduri, fără conținut filosofic original, atunci nu este suficient să ai gânduri filozofice originale și ceva talent literar pentru a crea o filozofie de valoare științifică Luate de la sine, din legătura lor cu întregul logic al gândirii umane, astfel de "idei originale" separate, devin adesea false și insuficiente Acolo unde astfel de gânduri nu permit sistematizarea, ele sunt evident obscure, confuze, incomplete, contradictorii: a le lega, a le gândi sistematic înseamnă a fi convins de asta Dar niciun gânditor nu ar trebui să se ferească de un astfel de test și, acolo unde crede în ideile sale, nu are de ce să se teamă de un astfel de test Cunoașterea noastră trebuie să fie logică și pozitivă în ansamblul lor A aduce cunoștințele noastre individuale într-un sistem, a ne gândi sistematic la viziunea noastră asupra lumii înseamnă, în primul rând, a o supune unei verificări sistematice, a lua în considerare modul în care corespunde *) Filosofia lui V S Solovyov, în ciuda integrității sale artistice și a talentului logic extraordinar al autorului său, nu a primit încă o expresie completă ' ! Biblioteca "Runivers" CARTE NOUĂ B íï CHICHERINA cerinţele logice ale minţii şi principiile de bază ale cunoaşterii pozitive Adevărat, și neîncrederea în sisteme își are baza Obosită de multiplicitatea construcțiilor metafizice care se ridică și coboară una după alta, gândirea modernă și-a pierdut încrederea în sisteme Nu poate exista un sistem de cunoaștere absolută; mintea noastră este limitată, cunoștințele noastre se dezvoltă Sistemul cunoașterii absolute este doar o cerință eternă, idealul rațiunii noastre Construindu-ne viziunea asupra lumii după imaginea acestui ideal, ne amăgim involuntar: ne comportăm ca și cum cunoștințele noastre pozitive ar fi completă și distorsionăm realitatea cu înțelegerea noastră unilaterală; sau ne acționăm ca și cum

înțelegerea noastră a realității ar fi în întregime rațională și ascundem de noi înșine contradicțiile logice, antinomiile conceptelor noastre de bază Reproșuri similare, după toate probabilitățile, vor fi făcute și învățăturilor lui B N Chicherin, care ar putea fi numită "filozofia sistematismului absolut" Sarcina sa principală este de a "descompune obiectul în elementele sale constitutive, de a le construi astfel încât să se potrivească schemei logice", și nu numai construcția, ci uneori analiza în sine este determinată de o astfel de sarcină și este supusă abstractizării schematism Dar dorința de a limita cunoștințele umane la orice sistem fie o încercare nereușită *) Aceasta nu desfiinţează cerinţa logică a sistemului şi nu îl scuteşte pe filosof de obligaţia, dacă nu de prezentarea sistematică a gândurilor sale, atunci în orice caz de gândire sistematică, care este gândirea ştiinţifică Sistematizarea cunoașterii și a viziunii filozofice asupra lumii este posibilă numai prin determinarea principiilor de bază ale experienței și cunoașterii, de exemplu prin dezvoltarea științifică a logicii și metafizicii Această idee a fost exprimată cu mare forță de B N în eseul său "Unitatea științei și a filozofiei pozitive", cunoscut cititorilor revistei noastre Se dezvoltă și în lucrarea de față a noastră *) O astfel de încercare, în orice caz, nu poate fi pusă pe seama stimatului nostru gânditor, care nu se gândește să-și ascundă că sarcina pe care și-a asumat-o de sistematizare a cunoștințelor umane "depășește puterea unei persoane individuale" (io) Biblioteca "Runivers" KN S H TRUBETSKOY gânditor Vom cita acele cuvinte elocvente în care el însuși își caracterizează sarcina "Secolul al XIX-lea reprezintă, în ceea ce privește metafizica, două curente complet opuse Prima jumătate a ei s-a remarcat printr-o asemenea pasiune pentru principiile metafizice, care pot fi găsite cu greu în istoria gândirii Sistem după sistem a apărut, unul mai adânc și mai măreț decât celălalt Părea că gândul pătrundea în toate tainele ființei și reducea totul la o unitate superioară care decurge din rațiune Și deodată, la această înălțime, s-a făcut o întoarcere Gândul a luat o întorsătură inversă Metafizica a fost respinsă ca un gunoi fără valoare; experienţa a fost recunoscută ca singura sursă de cunoaştere "Oamenii familiarizați cu istoria dezvoltării gândirii umane nu s-au putut îndoi că această nouă unilateralitate ar fi la fel de scurtă ca și prima Admiratorii frivoli ai momentului prezent ar putea considera empirismul exclusiv ultimul cuvânt al științei și să vadă în metafizică un punct de vedere învechit, predat în cele din urmă arhivei; pentru o privire mai profundă și mai amănunțită, nu era decât o pasiune temporară, care urma să fie urmată de o nouă reacție Și destul de sigur, această reacție vine acum Empirismul pur a dat tot ce a putut să ofere S-a dovedit că nu numai că este complet incapabil să reducă la unitate fenomenele opuse ale gândirii și ființei materiale, nu numai în domeniul experienței interioare duce la o denaturare completă a fenomenelor și, în consecință, la negația logicii însăși, dar chiar și în sfera în care își celebrează cele mai mari victorii, în domeniul fenomenelor materiale, el însuși nu se poate lipsi de principiile metafizice și, în loc să nege, duce la confirmarea lor Conceptele de materie, de forță, de atomi, de stare potențială și activă, de drept, ca necesitate care domină lumea, sunt esența conceptelor metafizice, iar știința experimentală nu numai că nu le respinge, ci, dimpotrivă , le consideră a fi la baza tuturor concluziilor sale "Cu astfel de rezultate, nu este de mirare că gânditorii de diferite naționalități și tendințe încep să se îndrepte către metafizică, așteptând de la ea cea mai înaltă unificare a

cunoștințelor umane Acesta este un semn al vremurilor; exprimă conștiința insuficienței unui punct de vedere unilateral și cererea unui rezultat Biblioteca "Runivers" CARTE NOUĂ BN CHICHERIN Până acum însă, această conștiință a rămas o aspirație Pentru ca ea să devină un principiu științific, este necesar ca însăși metafizica să devină o știință pozitivă, având propriile sale fundații complet de încredere și propriile sale drumuri complet ferme Nu este suficient să vorbim despre necesitatea metafizicii: trebuie să o prezentăm ca pe un fapt de nerefuzat Materialele pentru această construcție științifică există din abundență; ele sunt furnizate de istoria filosofiei în dezvoltarea sa la nivel mondial Dar este necesar să se dezvolte aceste materiale, să se separe în ele esențialul de neesențial, durabilul de trecător și să le reducă la o unitate conformă cu cerințele moderne "Aceasta este sarcina inevitabilă cu care se confruntă filozofii moderni, o sarcină fără de care gândirea nu se va mișca nici măcar un pas Dar cum poate cineva să se apuce de a dezvolta metafizica fără a stabili mai întâi logica pe principii imuabile? S-ar părea că în ceea ce privește acestea din urmă, nu ar trebui să existe nici un dezacord între oamenii care se află pe un teren științific ferm De fapt, este posibilă vreo știință exactă și de încredere fără fundamente logice solide? Și această știință poate fi investigată într-un mod complet exact și de încredere, deoarece subiectul ei este dat de conștiința de sine directă a gândirii, care, cunoscând lucrurile , este conștient de propriile modalități de acțiune și de propriile modalități Toate cunoștințele de încredere dobândite de om servesc ca o expresie vie a legilor logice și, prin urmare, la prima vedere, poate părea că nu există loc de îndoială Și, între timp, în realitate vedem altceva Într-adevăr, această știință fundamentală este supusă unor interpretări atât de divergente și unor distorsiuni atât de minunate ca nicio alta Formal, nu este respins ca metafizică; dar în esenţă este negat de întreaga şcoală a empiriştilor puri Căci care este doctrina întregii școli engleze, cu Mill și Van în frunte, dacă nu negarea oricărui principiu al logicii și reducerea rațiunii la nivel de prostie pură? Când propoziţia că două mărimi egale cu o treime sunt egale este dedusă din obiceiul dobândit prin experienţa zilnică, atunci ce rămâne pentru activitatea logică? Rațiunea nu numai că încetează să mai fie o forță activă și se transformă într-o tablă goală; doar devine zero Impresii exterioare care au primit independență fictivă sub Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY prin numele tentant al unui fapt, converg și diverg în mod misterios în mediul gol numit gândire umană și produc combinații fără sens, care, prin forța obișnuinței, prind rădăcini și se reproduc în alte cazuri similare Cu o negare atât de completă a oricărui principiu rațional, adică a principiului care decurge din rațiune ca atare, este de mirare că toate acțiunile logice capătă un aspect complet greșit? Matematica însăși este prezentată ca o știință care își trage începuturile din experiență și operează prin observarea reprezentărilor mentale dezvoltate din experiență, în timp ce în realitate nu există un singur început experimental în ea și toate acțiunile sale sunt pur speculative Logica empirică, care respinge orice element speculativ, este, în esență, negația logicii Wundt a remarcat pe bună dreptate că asocierea reprezentărilor care nu sunt ghidate de niciun principiu rațional, în forma în care apare la empirişti, se observă cel mai bine în delirul unui nebun Autorul plasează școala germană nu cu mult mai sus "În această stare de lucruri, rămâne să reconstruim logica din nou" - aceasta este sarcina, la a cărei soluție autorul, dacă este posibil, încearcă să contribuie

în lucrarea sa actuală Într-un scurt raport bibliografic nu putem prezenta o carte neobișnuit de informativă, profund gândită a lui B N și ne- am dori o dezvoltare mai detaliată a acestora, uneori, dimpotrivă, pentru că definițiile cuprinse în ele ni se par neîntemeiate Cititorul poate găsi însă explicația dorită în alte lucrări ale filosofului nostru Dar tocmai având în vedere caracterul sistematic și abstract al expunerii, ar fi de dorit să le aibă în textul însuși Credem că munca cititorului ar fi mult facilitată dacă venerabilul autor ar decide să mărească puțin volumul cărții sale Concizie se simte și în cele mai polemice note, care ilustrează cu atâta succes ideea autorului: unele dintre ele ar trebui dezvoltate sau eliberate cu totul, altfel pot părea nefondate Biblioteca "Runivers" CARTE NOUĂ BN CHICHERIN O analiză critică detaliată a cărții lui BN ar necesita dezvoltarea unui întreg sistem de logică și metafizică Trebuie neapărat să ne limităm la câteva puncte de importanță generală Punctul de plecare al filosofului nostru este logica lui Hegel El consideră această "Logică" de neclintit în temelii A o transforma într-o știință exactă, pozitivă, care ar fi dezvoltată în aparența matematicii, "ar trebui să fie sarcina imediată a filosofiei și nu există niciun filosof demn de acest nume care să o ocolească" *) Tocmai acestei probleme sunt dedicate Fundamentele logicii și metafizicii Cu toate acestea, întreaga învățătură a lui B N diferă semnificativ de filosofia lui Hegel și conține multe elemente care îi sunt complet străine Problema fundamentală a relației dintre filozofie și religie, de exemplu, este rezolvată cu totul altfel decât în Hegel și, după cum credem, incomparabil mai adevărată și mai profundă **) Dar în sfera filosofiei abstracte, atitudinea lui B N față de marele său predecesor ni se pare oarecum diferită de el însuși El continuă să-și testeze parțial farmecul chiar și acolo unde el însuși își arată corect deficiențele În alte privințe, dimpotrivă, el este mai în dezacord cu Hegel decât sugerează el însuși Astfel, el afirmă și, în opinia noastră, pe bună dreptate, că absorbția logicii de către metafizică constituie eroarea lui Hegel B N însuși încearcă să le distingă și le expune pe fiecare separat Dar cum se potrivește afirmația cu aceasta, că o astfel de "absorbție a logicii de către metafizică l-a condus pe Hegel la construcții incorecte în particularități"***}? Dacă logica este separată de metafizică, ce rămâne din panlogismul lui Hegel? Unitatea dintre logic și metafizic, identitatea gândirii pure și a ființei este principiul de bază al filozofiei lui Hegel Prin urmare, nu se poate recunoaște că "Logica" lui păcătuiește doar în amănunte și este de nezdruncinat în temelii, dacă negi tocmai lucrul în care constă fundamentul ei Pe de altă parte, în timp ce se menține acordul fundamental cu Hegel, este evident imposibil de identificat *) Unitatea de Știință, p ♦*) Vezi Metaf , cap Ili, carte , cap și celebra lucrare a autorului - "Știință și religie", Moscova, ***) Pagina Cursivele noastre întrebări de filosofie, KN " Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY toarnă în mod corespunzător metafizica din logică și logica din metafizică De fapt, dacă a doua parte a cărții lui B N , "metafizica" sa, este o revizuire originală a logicii lui Hegel, atunci nu este greu de observat că prima parte a cărții noastre, "logica", este reprezentată de metafizică a minții umane, o ramură specială a metafizicii Diferența esențială constă în principal în metoda și obiectivele prezentării, care în "logică" pleacă de la analiza formelor logice, abilităților și legilor, urcând la principiile metafizice ale experienței și cunoașterii în general *) Oricât de firească ar fi dorința filosofului nostru de a exclude chiar și logica formală din

metafizică, în prima parte a cărții sale procesele cognitive ale gândirii sunt considerate din mai multe aspecte formale În același timp, toate categoriile reale, sau definițiile ființelor, sunt reduse la forme pur logice, adică la conceptele logice, legea cauzalităţii se identifică direct cu legea raţiunii suficiente etc Astfel, deja în prima parte, logicul este amestecat cu metafizicul În consecință, problema critică a relației formelor logice cu principiile metafizice, în opinia noastră, nu este atinsă suficient de profund Dar în astfel de condiții, cum este posibil să izolăm logica? Autorul nostru încearcă să obțină o astfel de izolare prin intermediul psihologiei, dar, ca urmare, problema câștigă puțin din aceasta, deși atât conceptul, cât și conținutul logicii sunt extins semnificativ B N definește logica ca știință a gândirii și chiar o recunoaște ca parte a psihologiei în sens larg (Logica, introducerea §§ și), introducând în ea o analiză a abilităților de gândire și a acelor forme psihologice specifice de conștiință (ca memorie, sentiment, voință), în care poate fi prezent un element logic Ni se pare însă că definiția obișnuită a logicii, ca știință a formelor cunoașterii, este incomparabil mai precisă și separă complet logica de psihologie, îmbrățișând doctrina conceptelor și legile și metodele combinației lor **) Dacă rămâi cu ea *) Partea a -a ni s-a părut deosebit de interesantă, clarificând clar semnificația principiilor metafizice în toate cunoștințele umane - matematică, științe naturale, etică și științe sociale ♦*) Dacă procesele și legile logice determină nu numai cunoașterea adevărului, ci și voința și creativitatea în sine, așa cum subliniază B N , atunci logicii pure nu îi pasă de acest lucru Biblioteca "Runivers" CARTE NOUĂ BN CHICHERIN definiția obișnuită și destul de precisă a logicii, nu va fi posibilă amestecarea formelor logice cu cele psihologice, așa cum o face parțial autorul nostru *), iar întrebarea critică va trebui pusă mai precis cu privire la relația lor cu formele sau principiile metafizice Valoarea excursiilor psihologice în logică poate fi foarte controversată În același loc, unde distincția fundamentală dintre metafizică și logică nu este stabilită suficient de strict, analiza abilităților și formelor de gândire se transformă cu ușurință într-o metafizică specială a fenomenelor mentale, pe care o găsim în capitolele corespunzătoare ale cărții noastre O astfel de metafizică, complet superfluă în logică, este, de altfel, inevitabil unilaterală, întrucât fenomenele psihologice nu pot fi epuizate de funcțiile logice Acesta din urmă, deci, nu poate fi luat ca bază pentru clasificarea fenomenelor psihice - în caz contrar, va rezulta un schematism complet arbitrar, distorsionând faptele Un exemplu de astfel de violare a faptelor este secțiunea despre senzație (Cartea I, cap , §§ -), în care autorul, urmând schema sa abstractă, recunoaște doar patru sentimente exterioare la o persoană și demonstrează că se poate nu mai fii dintre ei, nici mai puțin Absorbția logicii în metafizică poate fi greșită, dar acest lucru nu l-a împiedicat pe Hegel, pornind de la recunoașterea conștientă a unității lor, să creeze un sistem extrem de consistent Prin urmare, nu putem fi de acord cu unele amendamente speciale aduse logicii hegeliene propuse de filozoful nostru Astfel, de exemplu, contrar părerii sale, credem că Hegel a avut dreptate când a considerat conceptul pur abstract al ființei ca fiind o definiție incomparabil mai generală și abstractă a ființei decât definițiile mai specifice ale cantității B N definește cantitatea ca "unirea și separarea identicului" și în măsura în care cantitatea presupune o anumită calitate - ființa în general, de la care pleacă Hegel *) Spre deosebire de terminologia general acceptata, B N intelege prin forme logice tot

felul de forme de constiinta in care poate fi prezent un element logic În cartea formelor logice, el tratează despre impresii, senzații, sentimente, voință, imaginație, creativitate etc **) B N se referă la istoria filozofiei, în care gândirea s-a dezvoltat logic: Pitagora cu filosofia sa a numărului a precedat eleacii * Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY Schema logică de bază a lui B N , cu care se gândește să înlocuiască legea hegeliană a dezvoltării, în ciuda tuturor meritelor ei, este puțin probabil să aibă avantaje necondiționate față de el Hegel, după cum se știe, recunoaște trei momente în dezvoltarea unui concept - unitatea imediată, indiferentă, descompunerea sau negația ei și sinteza Oriunde găsim dezvoltarea oricărei idei, găsim aceste trei puncte: mai întâi este prezentată direct, apoi reflecția noastră distinge în ea mai multe determinări opuse, în care definiția originală este negata; în cele din urmă, gândirea revine din nou la unitate - nu la cea dintâi, în care nu s-au înțeles diferențe, ci la unitatea concretă, care înțelege diferența în sine Această lege a dezvoltării ni se pare absolut adevărată În istoria filozofiei el găsește confirmare pentru sine la fiecare pas Iar B N , vorbind despre dezvoltarea metafizicii în general, indică el însuși trei etape prin care a trecut această dezvoltare Dar realizând că această lege a dezvoltării nu epuizează metafizica de la sine, realizând că construcția abstract-dialectică a conceptelor nu oferă încă o înțelegere perfectă a ceea ce este, filozoful nostru a încercat să completeze legea lui Hegel și pentru aceasta a adăugat o a patra trei puncte Aparent, el a rupt al doilea moment al lui Hegel, momentul descompunerii, în două momente (două opuse), pornind de la observația corectă că Hegel ia de obicei unul opus pentru primul moment și altul pentru al doilea ( ) Cu toate acestea, formula lui B N Chicherin are un cu totul alt sens decât legea dezvoltării marelui său predecesor: și anume, din legea dezvoltării se transformă într-o schemă a priori de clasificare a existentelor Cum se obține această schemă? "Acțiunile minții, spune B N , sunt duble: conexiune și separare Fiecare operație logică constă fie din una, fie din alta și, cel mai adesea, le include pe ambele împreună Prin urmare, definițiile unității și pluralității sunt principiile de bază cu dialectica lor a fiinţei şi Heraclit cu doctrina sa despre procesul etern (pp şi) Dar, până la urmă, Pitagora a fost precedat de filosofia lui Anaximandru, în a cărui învățătură existentul era definit ca o ființă infinită (și nedefinită), care conține definiții calitative potențial opuse și ființă într-un proces etern Biblioteca "Runivers" CARTE NOUĂ BN CHICHERIN mintea în cunoașterea oricărui obiect Dar aceste două definiții opuse, la rândul lor, sunt legate în două moduri opuse: prin unire și prin separare Primul oferă o combinație concretă a Unului și Multilor, al doilea, relația lor Aceste patru principii, care, evident, nu sunt altceva decât modurile necesare de acțiune ale minții, ca putere care descompune și compune tot conținutul, reprezintă astfel două opuse care se intersectează Ele formează o schemă logică generală pentru cunoașterea oricărui subiect și cu atât mai mult pentru cunoașterea operațiilor logice Când analiza ne-a dat aceste începuturi, putem fi siguri că am primit integralitatea elementelor de cunoaștere necesare logic și împreună cu relațiile lor necesare (p) "Prin însăși abstractizarea acestei scheme, orice conținut este adus sub ea, iar această însumare dezvăluie atât completitudinea ei, cât și gruparea logică a elementelor de investigat" (p) De fapt, chiar și atunci când astfel de elemente sunt subsumate în mod natural unei scheme abstracte, o nedeterminare a acestei scheme poate fi ușor dezvăluită, pe care autorul o dă în următoarea formulă descriptivă: unitate relație +

combinație o multime de Cele trei momente ale lui Hegel se succed, iar în dezvoltarea dialectică a conceptelor nu putem începe cu niciunul dintre aceste elemente fără a perverti ordinea logică Ele exprimă procesul de dezvoltare, începutul, mijlocul și sfârșitul acestuia Schema lui B N , dimpotrivă, reprezintă particularitatea că putem lua în mod arbitrar oricare dintre cele patru definiții drept punct de plecare, trecând logic la celelalte: ele determină nu momentele de dezvoltare, ci, parcă, patru aspecte diferite a existentei Cititorul poate vedea cât de fundamental diferă această schemă de schema lui Hegel Aici nu avem de-a face cu o corecție, ci cu o formulă complet diferită - două opuse care se intersectează Diferența este și mai mare atunci când aflăm că această schemă abstractă corespunde celor patru cauze sau, mai exact, celor patru forme de cauzalitate ale lui Aristotel, ca fiind reale Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY definițiile absolutului: aceasta, după cum se știe, este cauzele materiale, formale, producătoare și finale Cum coincid aceste două cuaternare - logic și real-metafizic, și de ce una sau alta dintre cauzele lui Aristotel corespunde "relației", "combinației", "multiplelor" sau "unității", ne-a rămas în întregime clar, în ciuda cap ore de logică și parte de metafizică În orice caz, încercarea de a completa logica lui Hegel cu metafizica lui Aristotel pare a fi profund concepută, deși poate nu pe deplin reușită Remarcăm aceste puncte, care ni s-au părut controversate și demne de atente discutate, desigur, nu pentru a slăbi semnificația acelei lucrări de capital, despre care facem o scurtă descriere Însăși atitudinea lui B N față de Hegel, în ciuda tuturor obiecțiilor care i se pot face gânditorului nostru, mărturisește înțelegerea sa profundă a sarcinilor filozofiei moderne Poate că B N marchează începutul unei întoarceri la Hegel, care a fost de mult așteptată În întreaga istorie a filozofiei, nu există niciun gânditor mai puțin înțeles decât Hegel, în ciuda influenței neobișnuit de puternice, nu întotdeauna conștiente, pe care o exercită asupra gândirii moderne Pe de altă parte, deși este posibil să-l apărăm pe Hegel de unele reproșuri care i-au fost făcute de B H , ni se pare că toate provin din adevărata conștiință a incompletitâții panlogismului hegelian și a nevoii de a-l completa În unele capitole și paragrafe ale lucrării luate în considerare, o astfel de conștiință strălucește foarte clar, iar calea de ieșire oferită de filozoful nostru este gândită cu îndrăzneală și profund Să-i mulțumim pentru noua sa carte minunată și să le dorim cititorilor mai atenți care sunt gata să lucreze la ea Carte S N Trubetskoy Biblioteca "Runivers" Știri și note În semestrul următor al anului la Universitatea Yuryev, prof Oze citește istoria filosofiei antice, partea (ore) și istoria noii filosofii (ore) În plus, din același semestru a început să predea și Conf univ E A Bobrov, care a anunțat psihologie (ore) și colocviu (interviuri filosofice, lectura rezumate și analiza pasajelor clasice din operele marilor contemporani) - oră Amendamente În cartea anterioară ( ) "Întrebări de filosofie și psihologie", nota de la pagina a primei secțiuni (în articolul lui V A Wagner - "Natura psihologică a instinctului") ar trebui mutată cu zece rânduri mai jos la cuvintele: "psihologie comparată" În Indexul cuprinsului revistei pentru cei patru ani de existență, publicat în aceeași carte, un articol al Prof S S Korsakova: "Congresul Internaţional de Psihiatrie de la Paris în ", plasat în No I, p - (Secţiunea a II-a) Biblioteca "Runivers"